

ΕΞ υπαρχής

Μηνιαίο βήμα ανάλυσης,
κριτικής και διαλόγου

Νοέμβριος 2000
Τεύχος 17ο
Τιμή: £3.00

**Χρηματιστήριο:
Τα προβλήματα
εξελισσονται σε
κοινωνική κρίση**

**Γιουγκοσλαβία:
Τι να αναμένει
κάποιος και τι όχι**

**Οι καμπάνες
της Ιστορίας
χτυπούν Αριστερά**

**Αφιέρωμα
στην τουρκοκυπριακή
εξέγερση**

**Στον ορίζοντα
η «Ανυπότακτη Διεθνής»**

**Οι γυναίκες ενάντια
στη Φτώχεια και τη Βία**

Rainbow Festival 2000

Πολιτισμική Πολυμορφία Ενάντια στο Ρατσισμό

Δημοτικός Κήπος • Λευκωσία • Κυριακή 12 Νοεμβρίου 2000 • 11.00 π.μ. - 4.00 μ.μ.

Η πολυμορφία ανθρώπων και πολιτισμών είναι ένας ανεκτίμητος πλούτος.

Αυτός ο πλούτος είναι εδώ, στη χώρα μας. Φιλιππίνες, Σρι Λάνκα, Ινδία, Αραβικές Χώρες, Κουρδιστάν, Λατινική Αμερική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη - ο κατάλογος είναι τεράστιος - είναι εδώ. Με τα τραγούδια, τους χορούς, τις παραδόσεις, τα φαγητά τους. Με τους καημούς, τα όνειρα, τις χαρές, εκφρασμένα με γνώριμες νότες, χρώματα και κινήσεις.

Οι άνθρωποι από διαφορετικές εθνικές ομάδες που, είτε ως μετανάστες, είτε ως μόνιμοι κάτοικοι της Κύπρου, ζουν και εργάζονται εδώ, στο σπίτι μας, στη γειτονιά μας, έχουν πολιτισμό! Αυτοί που δεν έχουν είναι οι ρατσιστές!! Αυτών η συνεισφορά στον πολιτισμό είναι μονάχα το δηλητήριο, η καχυποψία και το τυφλό μίσος.

Διασκεδάστε μαζί με τα παιδιά σας με γνωστές και άγνωστες πτυχές από την κουλτούρα άλλων λαών. Πέστε όχι στη μισαλλοδοξία και τη ξενοφοβία παίζοντας, χορεύοντας και τραγουδώντας και γιατί όχι τρώγοντας!

Το Φεστιβάλ Rainbow υπόσχεται να σας προσφέρει μία γεύση του πολιτισμικού αυτού πλούτου, που θα περιλαμβάνει:

- Μουσικά και Χορευτικά Σχήματα από την Κύπρο και Εθνικές Ομάδες Μεταναστών
- Συζητήσεις, Εκθέσεις, Προβολές Βίντεο, Περίπτερα
- Τα Παιδιά Ζωγραφίζουν την Πολιτισμική Πολυχρωμία
- Φαγητά και Ποτά από Διάφορες Χώρες

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

Ακατάλληλο για ρατσιστές κάτω των 110 ετών!

ΟΡΓΑΝΩΤΕΣ

- Κίνηση Στήριξης Αλλοδαπών
- Διεθνής Αμνηστία Κύπρου

Με την ευκαιρία της Διεθνούς Ημέρας Ανεκτικότητας και Κατανόησης (16 Νοεμβρίου)

Ο αποφασιστικός αγώνας των Τουρκοκυπρίων που άρχισε το περασμένο καλοκαίρι συνεχίζεται, εντείνεται και διευρύνεται κάθε μέρα παίρνοντας διαστάσεις όχι απλώς μαζικού αλλά σχεδόν καθολικού ξεσηκώματος. Η σημασία των γεγονότων είναι κατά πάσα πιθανότητα ιστορική.

Η άτεγκτη όμως θέση των στρατηγών της Άγκυρας όπως άλλωστε εκφράζεται στο σύνολο της εξωτερικής πολιτικής του Τουρκικού Κράτους δημιουργεί και συντηρεί τους φόβους μιας επικείμενης σκληρής καταστολής.

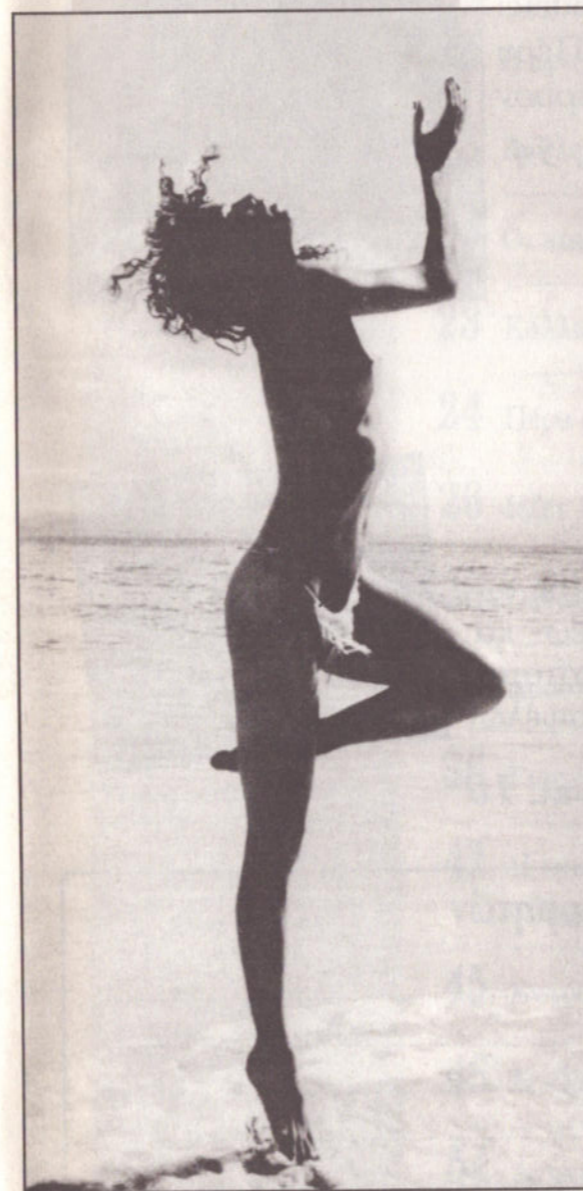
Η Τουρκοκυπριακή Αριστερά, η οποία μαζικά σήμερα είναι στους δρόμους ηγούμενη της μεγάλης πλειοψηφίας των Τουρκοκυπρίων μάχεται απομονωμένη, με λίγες πιθανότητες επιτυχίας.

Είναι επομένως άμεση η ανάγκη αλληλεγγύης. Ο φυσικός πρώτος σύμμαχος των Τουρκοκυπρίων δεν μπορεί να είναι άλλος από την Ελληνοκυπριακή Αριστερά και γενικότερα τους Ελληνοκύπριους επαναπροσεγγιστές. Ο αγώνας των Τουρκοκυπρίων θα πρέπει να δεθεί με δικές μας, παράλληλες πρωτοβουλίες. Χρειάζεται δημοσιοποίηση και προς τους Ελληνοκύπριους και προς τα ευρωπαϊκά κινήματα.

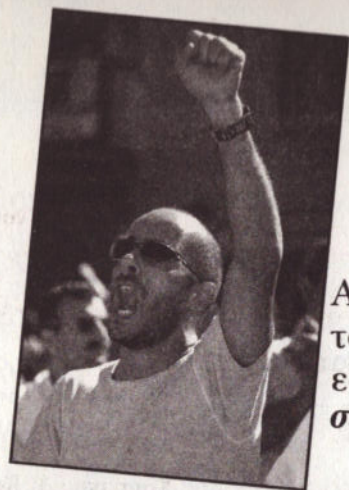
Τα Ελληνοκυπριακά Μέντια, όμως, σχεδόν παρασιωπούν το θέμα, ενώ η δράση και ο λόγος των Ελληνοκυπρίων πολιτικών στρέφεται σε πολλά άλλα θέματα, και δίνει ελάχιστη προσοχή στις τουρκοκυπριακές κινητοποιήσεις.

Είναι επομένως επείγουσες οι πρωτοβουλίες αναστροφής του κλίματος.

Κ.Α.

Εξώφυλλο:
Γιώργος Χαλλουμής

**Αφιέρωμα: η
τουρκοκυπριακή
εξέγερση**
σελ. 24

Οι γυναίκες
ενάντια στη
φτώχεια και
τη βία
σελ. 32

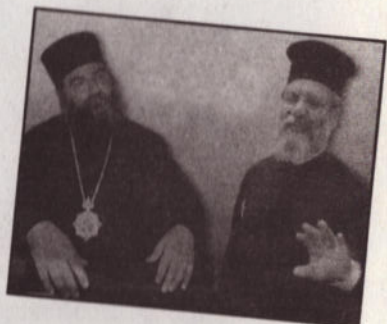
Στο ορίζοντα η
«Ανυπότακτη
Διεθνής»
σελ. 46

Ανανεώσεις:
Πέρυ
Άντερσον
σελ. 54

Οι καμπάνες
χτυπούν
αριστερά
σελ. 20

Ο πόλεμος των
αρχιερέων και
ο φανατισμός
των αφελών
σελ. 10

ΕΞ ΥΠΑΡΧΗΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περιοδικό «εξ υπαρχής»
Μηνιαίο βήμα ανάλυσης
κριτικής και διαλόγου

Νοέμβριος 2000 - Τεύχος 17ο
Διεύθυνση:
Αρχ. Μακαρίου Γ' 127,
Καϊμακλί, Λευκωσία 1021
Τηλ. 346061 - 346160
Φαξ: 346162
e-mail:
yparhis@spidernet.com.cy

Υπεύθυνος για τον Νόμο:
Δώρας Κακουλλής

Εκδίδεται από την
Επικοινωνία Πολιτών
Γέφυρα Λτδ

Για την σύνταξη
του τεύχους εργάστηκαν οι:
Ανθούλα Παπαδοπούλου,
Μαρία Σωκράτους,
Ιωσήφ Παγιάτας,
Λούης Ηγουμενίδης,
Σταύρος Τομπάζος,
Κωστής Αχινιώτης,
Ζήνωνας Ποφαϊδής,

• για τα υπογραμμένα κείμενα
ευθύνονται οι συγγραφείς τους

• παραγωγή έκδοσης
τεχνική επιμέλεια:
Dogographics Ltd
τηλ. 665116

• εκτύπωση:
Τυπογραφεία ΕΡΜΗΣ
τηλ. 482361

- 4 Τι είδους λύση αποδεχόμαστε; Λούη Ηγουμενίδη
- 8 Επιλέγω όνομα και θρησκεία Ιωσήφ Παγιάτα
- 10 Ο πόλεμος των αρχιερέων και ο φανατισμός των αφελών Λούη Ηγουμενίδη
- 12 Κρίση στην ΟΕΛΜΕΚ; Χριστίνας Δ. Καρατζιά
- 14 Χρηματιστήριο: Τα προβλήματα εξελίσσονται σε κοινωνική κρίση Μίλτου Οικονομάκη
- 16 Η τραγωδία των 275 Ναυαγών της Πάφου και οι Προεκτάσεις της Δώρου Μιχαήλ
- 18 Βουλευτικές Εκλογές: Πολιτική επιλογή; Αντωνίας Λύρα
- 20 Οι καμπάνες της ιστορίας χτυπούν Αριστερά Κωστή Αχινιώτη
- 23 Κάλλιον αργά παρά ποτέ Φρόσως Παντελίδη
- 24 Πέρα από την εξέγερση των Τουρκοκυπρίων, ο διεθνισμός... Γιώργου Μητραλιά
- 26 Ιζζέτ Ιτζάν: Για την τουρκοκυπριακή Ιντιφάντα Γιώργου Μητραλιά
- 30 Οζγκέρ Οζγκούρ: Ζητούμε αλληλεγγύη Κωστή Αχινιώτη
- 32 Δράση ενάντια στη Φτώχεια και τη Βία Ανθούλας Παπαδοπούλου
- 36 Γιουγκοσλαβία: Τι να αναμένει κάποιος και τι όχι Ιωσήφ Παγιάτα
- 42 Η επιρροή της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας στην τέχνη της σύγχρονης канаδικής διαφήμισης Μάριου Σωκράτους
- 45 Εντός των τειχών
- 46 Η «Νέα Τάξη Πραγμάτων» και η «Ανυπότακτη Διεθνής» Σταύρου Τομπάζου
- 54 Ανανεώσεις: Ο νέος δρόμος του New Left Review Πέρυ Άντερσον
- 62 Απόσπασμα από το βιβλίο «Ο Αστός» του γερμανού κοινωνιολόγου Βέρνερ Ζόμπαρτ
- 64 Show Business του Αρκά

εξ υπαρχής

Δελτίο εγγραφής συνδρομητών

Όνοματεπώνυμο

Διεύθυνση:

Οδός - αριθμός Πόλη - Τ.Τ.

Επαρχία

Τηλ. Οικίας Φαξ Οικίας

Τηλ. Εργασίας Φαξ Εργασίας

Επάγγελμα

Σπουδές

Τιμή συνδρομής: Εσωτερικού ετήσια £25.00. Ελλάδα £25.00. Υπόλοιπες χώρες Ευρώπης £30.00. ΗΠΑ £32.00. Αυστραλία £41.00

Επιταγές στο όνομα: Επικοινωνία Πολιτών Γέφυρα Λτδ

Τώρα που τελειώνουν τα ψέματα πρέπει να πούμε...

Τι είδους λύση

Λούη Ηγουμενίδη

Όσοι απορρίπτουν αναφανδόν τις ιδέες Ντε Σότο, ισχυρίζονται ότι στην πραγματικότητα δεν γίνονται συνομιλίες, δεν λαμβάνει μέρος στον διάλογο ο κ. Ντενκτάς και μόνο εμείς διαπραγματευόμαστε με τον ειδικό αντιπρόσωπο του Γ.Γ... για να μας αναγκάσει να υποχωρήσουμε πέραν από κάθε όριο ασφαλείας και να προσεγγίσουμε τις εισηγήσεις Ντενκτάς, όπως τις υιοθέτησαν οι G8, παρεισέφρυσαν στο ψήφισμα 1250 και εισημοποιήθηκαν με την εναρκτήρια δήλωση του κ. Κόφι Ανάν, κατά τον τέταρτο γύρο των συνομιλιών. Κι όλα αυτά συνοψίζονται στις «χυδαίες, απο-

κρουστικές, απαίσιες, απαράδεκτες» κ.ο.κ. ιδέες του κ. Ντε Σότο, ιδιαίτερα στο συνταγματικό, που σαν έγγραφο απορρίφθηκε συλλήβδην και ομόφωνα!

Όμως, παρόλες τις αντιδράσεις της πολιτικής μας ηγεσίας, που κυμαίνονται μεταξύ σοβαρότητας και υπευθυνότητας από τη μια και επιπολαιότητας και άρνησης από την άλλη, η πραγματικότητα είναι εκεί, οι συνομιλίες προχώρησαν όσο ποτέ άλλοτε, το κλίμα έχει διαμορφωθεί σχεδόν πλήρως και οι ιδέες καταπιάνονται με την ουσία και όλες τις πτυχές του κυπριακού προβλήματος. Ο πέμπτος γύρος των συνομιλιών είναι επί θύραις και αυτή τη φορά, εκτός από τις απαντήσεις που οφείλουμε να δώσουμε στις ιδέες Ντε Σότο, οφείλουμε και να καταθέσουμε πλήρη έγγραφα, εφ' όλης της ύλης και επί όλων των πτυχών του κυπριακού. Εν κατακλείδι, οφείλουμε να πούμε ξεκάθαρα τι είδους λύση αποδεχόμαστε και να την αιτιολογήσουμε κατά τρόπο που ν' αφήνουμε την πόρτα ανοικτή για λύση και να ικανοποιούμε τις απαιτήσεις της διεθνούς κοινής γνώμης.

Από «χυδαίες»
μέχρι
«συζητήσιμες»

Μέχρι τώρα οι αντιδράσεις των πολιτικών ηγεσιών ακούγονται τραγελαφικές και συγχυστικές, όμως παρουσιάζουν ανάγλυφη τη στάση των κομμάτων απέναντι στη λύση που ενδέχεται να προκύψει, 26 χρόνια μετά το πραξικόπημα και την εισβολή. Και πρέπει να ομολογήσω ότι υπάρχει συνέπεια σ' αυτή τη στάση τους, με εξαίρεση ίσως το ΑΚΕΛ, που ενώ πρωτοστατούσε υπέρ της ιδέας της συνδιαλλαγής με τους Τ/Κ και ανεγνώριζε και το δικό τους δικαιο, σήμερα, για άγνωστους λόγους,

αποδεχόμαστε;

Ο κυπριακός λαός δεν μπορεί να ζει τα διλήμματα που του επιβάλλει η πολιτική ηγεσία· απαιτεί ξεκάθαρες θέσεις

που εύκολα μας οδηγούν σε υποθέσεις περί οππορτουισμού, ευθυγραμμίζεται σχεδόν με τις πάγιες απόψεις ΔΗΚΟ και ΕΔΕΚ, με τους οποίους επιδιώκει και τη σύμπληξη αντιπολιτευτικού μετώπου, που θα μπορούσε να οδηγήσει και πάλιν τις δημοκρατικές - πατριωτικές δυνάμεις στην εξουσία.

Το ΔΗΚΟ, δηλ. οι κ.κ. Κυπριανού και Παπαδόπουλος, όπως πάντα απορρίπτουν τις ιδέες Ντε Σότο, απορρίπτουν κάθε ιδέα συμβιβασμού, αντιτίθενται στις προσπάθειες του διεθνούς παράγοντα τις οποίες χαρακτηρίζουν από υποβολημιαίες μέχρι εχθρικές, αμφισβητούν τις προθέσεις και την πολιτική της ελληνικής κυβέρνησης του κ. Σημίτη και θεωρούν ότι οδηγούμαστε δια των συνομιλιών στη συνομοσπονδία που είναι χειρότερη της διχοτόμησης και που πρέπει να την αποφύγουμε πάση θυσία.

Σχολιάζοντας μάλιστα τα έγγραφα ο νέος πρόεδρος του ΔΗΚΟ στην ημερίδα που οργάνωσε ο Αντένα, έκανε επιλεκτική αναφορά σε κάποιες πρόνοιες ή προτάσεις των τεσσάρων κειμένων που υποβλήθηκαν από τον κ. Ντε Σότο, για να ισχυριστεί ότι πρόκειται περί δημιουργίας και αναγνώρισης δυο κρατών, περί συνομοσπονδίας και άρα βρισκόμαστε, όπως και με τις ιδέες Γκάλι, μπροστά σε μια συνωμοσία για τη διάλυση της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Με τον ίδιο τρόπο το ΔΗΚΟ σχολιάζει την εναρκτήρια δήλωση του Γ.Γ. του ΟΗΕ καθώς και σχετικές αναφορές αξιωματούχων της Ε.Ε. (όπως του κ. Φερχόικεν) για να καταδείξει ότι υπάρχει συνωμοσία, που αν δεν την αντιμετωπίσουμε έγκαιρα και αποτελεσματικά, θα βρεθούμε μπροστά σε οδυνηρές

εκπλήξεις.

Βέβαια, όπως πάντοτε, το ΔΗΚΟ δεν προτείνει ιδέες για λύση καμιάς μορφής και δεν καταγράφει ξεκάθαρα τι είδους λύση προκρίνει και γιατί αυτή είναι δίκαιη και αμοιβαία αποδεκτή και βιώσιμη. Στην πραγματικότητα, ενώ σ' αυτή τη φάση δεν καταφέρεται ενάντια στην ομοσπονδία, απορρίπτει και την ομοσπονδία, σαν αυτή που θα εξισώσει πολιτικά τις δύο κοινότητες και την ύπαρξη δύο ζωνών που θα λειτουργούν με κάποιας μορφής σύνορα μεταξύ τους. Το ΔΗΚΟ δεν συζητά τις προτάσεις Ντε Σότο γιατί αντίκεινται στη φιλοσοφία του που στην πραγματικότητα προσεγγίζει εκείνη των ΝΕΟ, μόνο που ο κ. Κουτσού λέει τα πράγματα με τ' όνομά τους.

Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια το ΔΗΚΟ βλέπει καχύποπτα τους πάντες και τα πάντα, αντιτάσσεται στην πολιτική Σημίτη - Παπανδρέου για ελληνοτουρκική προσέγγιση και κατηγορεί την κυβέρνηση Κληρίδη ότι μας ξεπουλά διαπραγματευόμενη σ' αυτή τη βάση.

Πάνω στην ίδια γραμμή βαδίζει, με κάποιες παραλλαγές και το ΚΙΣΟΣ. Ελαύνεται από την ίδια αφετηρία και απορρίπτει το ίδιο έντονα τις ιδέες Ντε Σότο χαρακτηρίζοντάς τις σαν συνομοσπονδιακές. Καταγγέλλει την εναρκτήρια δήλωση Ανάν και θεωρεί τα τέσσερα έγγραφα απαράδεκτα, αναθεματίζοντας κυρίως το έγγραφο για τη συνταγματική διάρθρωση και τις εξουσίες του νέου κράτους που θα προκύψει από μια ενδεχόμενη συμφωνία.

Στην πραγματικότητα ούτε το ΚΙΣΟΣ αποδέχεται την ομοσπονδία, ιδιαίτερα τη διζωνική - δικαιοτική και είναι πολλές φορές που ο πρόεδρος του κινήματος αποκάλυψε ότι

ο κόσμος του δεν μπορεί να υιοθετήσει λύση που θα καθιερώνει τη διζωνικότητα και τη δικαιοτική, που τις ταυτίζει με τη διχοτόμηση. Έτσι και το ΚΙΣΟΣ, όπως και το ΔΗΚΟ, βλέπει με καχυποψία τις συνομιλίες, στην ουσία τις απορρίπτει, όπως απορρίπτει και τις μεσολαβήσεις των μεγάλων δυνάμεων. Έχει κάποιο πρόβλημα να διακηρύξει δημόσια την αντίθεσή του με την πολιτική Σημίτη - Παπανδρέου, αλλά εμμέσως πλην σαφώς δείχνει την απογοήτευσή του γιατί άλλαξε η στάση που τηρούσε ο αείμνηστος Ανδρέας Παπανδρέου με το περίφημο «βυθίσατε το Χόρα». Κατηγορεί το ΚΙΣΟΣ την κυβέρνηση Κληρίδη για υποχωρητικότητα και φορτώνει όλες τις ευθύνες για υποχωρήσεις στους ώμους του προέδρου, ενώ γενικά και αόριστα δεν λέει όχι στον διάλογο γιατί βλέπει την αναγκαιότητά του, όπως μας την επιβάλλει η ενταξιακή μας πορεία.

Το μεγάλο δίλημμα το αντιμετωπίζει το ΑΚΕΛ, γι' αυτό και η πολιτική του ακούγεται αντιφατική. Από τη μια το ΑΚΕΛ δεν μπορεί να απομακρυνθεί από την ιδέα της ειρηνικής λύσης μέσω του διαλόγου, γιατί ήταν η πάγια πολιτική του σε αντίθεση με τους αδιάλλακτους εθνικιστές ήδη από το 1964, όπως δεν μπορεί να απομακρυνθεί και από την ιδέα της ομοσπονδίας γιατί από το 1974 ήταν το μόνο κόμμα που με συνέπεια την αποδέχθηκε, όχι μόνο σαν λύση ανάγκης αλλά και σαν μοναδική διεξοδο για την ειρηνική συμβίωση των δύο βασικών κοινοτήτων της Κύπρου.

Όμως στην πορεία το ΑΚΕΛ, για λόγους κυρίως ελέγχου και συμμετοχής στην εξουσία, που παραδοσιακά την κερδίζει με τη συμμαχία με

τις «μακαριακές» δυνάμεις του ΔΗΚΟ και της πρώην ΕΔΕΚ, ξεπέρασε την ιδέα της ισοτιμίας με τους Τ/Κ και προσεγγίζει απορριπτικές θέσεις, με το πρόσχημα ότι δεν μπορεί να εξισώνεται πλήρως η πλειοψηφία με την μειοψηφία, και δεν μπορούμε συνέχεια να υποχωρούμε στους ισχυρούς της γης, που εξυπηρετούν καπιταλιστικά και ιμπεριαλιστικά συμφέροντα.

Μ' αυτή τη «φιλολογία» το ΑΚΕΛ χάνει σήμερα την ουσία της πραγματικότητας και κινδυνεύει να οδηγηθεί σ' ένα άγονο απορριπτισμό με συμμαχίες για χάρη της εξουσίας και με στήριξη των πολιτικών ηγετών σαν τον Τάσσο Παπαδόπουλο, που σε όλους είναι γνωστό τι εκφράζει και τι συμβολίζει για τους Τουρκοκυπρίους.

Το ΑΚΕΛ, εδώ που τα λέμε, κρατά το κλειδί των εξελίξεων. Αν παρασρθεί στον πλήρη ομπορτουισμό δεν υπάρχουν περιθώρια καμίας ελπίδας για λύση και θα τεθεί και σε κίνδυνο η ενταξιακή μας πορεία, αν όμως συνέλθει και σεβαστεί την ιστορία του και τα καλώς νοούμενα συμφέροντα της Κύπρου και του συνόλου του λαού της, μπορούμε να ελπίζουμε σε λύση, συμβιβασμού βέβαια, αλλά ικανή να μας ανοίξει ελπιδοφόρες προοπτικές, μέσα στους κόλπους της Ε.Ε.

Τον κύκλο του απορριπτισμού στην ακραία του μορφή τον κλείνουν οι ΝΕΟ και οι Οικολόγοι. Οι μεν ΝΕΟ εκμεταλλεύονται την «διαπαιδαγώγηση» που για τόσες δεκαετίες έκαναν στο λαό μας οι εθνικιστικές δυνάμεις, που εκτείνονται από το κέντρο ως την άκρα δεξιά, και λένε σήμερα τα πράγματα με τ' όνομά τους, προβάλλοντας τις πιο αδιάλλακτες απορριπτικές θέσεις και πουλώντας τα φύκια του ενιαίου κράτους για μεταξωτές κορδέλλες αποκατάστασης των εθνικών μας δικαίων. Οι περιβαλλοντιστές δυστυχώς κινούνται στα ίδια μήκη κύματος και ενταφιάζουν ένα σύγχρονο κίνημα, όπως το κίνημα των πρασίνων, της πρόδου και της οικολογίας, δεσμευοντάς το με θέσεις παράλογες, συντηρητικές και εθνικιστικές.

Στην άλλη πλευρά, με το μέρος της λογικής βρίσκονται σήμερα ο πρόεδρος Κληρίδης, οι ΕΔΗ και «έκο-

ντες άκοντες» οι ηγέτες του ΔΗΣΥ, παρόλο που δεν διστάζουν κάποιοι να διακηρύττουν τα απορριπτικά τους αναθέματα και την αντίθεσή τους με τις επιλογές του προέδρου της Δημοκρατίας και της επίσημης ηγεσίας τους.

Η φιλοσοφία αυτής της πλευράς, που συμπλέει πλήρως και σταθερά με τις επιλογές της κυβέρνησης των Αθηνών και ιδιαίτερα των κ.κ. Σημίτη και Παπανδρέου, στηρίζεται πάνω στην αναγνώριση της ανάγκης ότι πρέπει να γίνει ο ιστορικός συμβιβασμός στις συνομιλίες, για να μη βρεθούμε αντιμέτωποι με μια de facto διχοτόμηση που θα εξελίσσεται σε de iure, και για να μη καταστρέψουμε τη μόνη σωτήρια λύση που έχουμε στη διάθεσή μας, την ενταξιακή μας πορεία προς την Ε.Ε.

Η πολιτική που ο πρόεδρος Κληρίδης και οι υποστηρικτές του προβάλλουν λέει, όπως την αντιλαμβάνομαι εγώ, τα ακόλουθα και γι' αυτό δεν απορρίπτει αναφανδόν τα έγγραφα, ούτε καταγγέλλει τη διαδικασία των συνομιλιών.

α) Επιδιώκουμε λύση διζωνικής - δικοινοτικής ομοσπονδίας, όπως την προνοούν τα ψηφίσματα και οι σχετικές αποφάσεις του Ο.Η.Ε.

β) Αποδεχόμαστε ως τη μόνη σωστή διαδικασία προς αυτή την κατεύθυνση τις διακοινοτικές συνομιλίες, υπό την αιγίδα του Γ.Γ. του ΟΗΕ και συμμετέχουμε πρόθυμα σ' αυτές όποτε τις συγκαλεί ο Γ.Γ. και με τις διαδικασίες που εκείνος θεωρεί καλύτερες κάθε φορά.

γ) Στα πλαίσια της προσπάθειας για διζωνική - δικοινοτική ομοσπονδία μπορούμε να συζητήσουμε κάθε ιδέα, ακόμα και εκείνη που ζητά και από μας κάποιες παραπέρα υποχωρήσεις στις διάφορες πτυχές του Κυπριακού. Δεν είμαστε δογματικοί ούτε αδιάλλακτοι στον τρόπο που εμείς ερμηνεύουμε τη διζωνική-δικοινοτική ομοσπονδία.

δ) Αποδεχόμαστε την πολιτική ισοτιμία με την τουρκοκυπριακή κοινότητα και είμαστε έτοιμοι να την κατοχυρώσουμε στο σύνταγμα του νέου κράτους που θα προκύψει από μια συμφωνία επίλυσης του κυπριακού. Αρκεί να μην είναι είτε αναγνώριση του ψευδοκράτους είτε αναγνώριση δύο κρατών που συμφ-

νούν σε καθεστώς συνομοσπονδίας.

ε) Απαιτούμε, μέσα σ' αυτά τα πλαίσια, από τον διεθνή παράγοντα κατοχύρωση της ενταξιακής μας πορείας και ένταξη της Κύπρου, εφόσον η μη λύση θα είναι συνέπεια της τουρκικής στάσης και όχι της δικής μας.

στ) Θεωρούμε ότι η πολιτική της κυβέρνησης Σημίτη - Παπανδρέου κατοχυρώνει πλήρως τα καθορισμένα συμφέροντα, και το Ελσίνκι αποτελεί την αφετηρία μιας νέας, της μοναδικής ελπιδοφόρας προοπτικής για την Κύπρο.

ζ) Θεωρούμε τα έγγραφα Ντε Σότο, πλην του συνταγματικού, ότι προσφέρουν βάση για συζήτηση, ενώ δεν αξιολογούμε τις προτάσεις του για το συνταγματικό σαν προτάσεις συνομοσπονδίας. Κάποιες από αυτές θα μπορούσαν να εφαρμοστούν σε συνομοσπονδία, αλλά, προσωπικά πιστεύω, με κάποιες τροποποιήσεις, θα μπορούσαν να αποτελέσουν και το συνταγματικό πλαίσιο μιας διζωνικής - δικοινοτικής ομοσπονδίας που θα κατοχυρώνει την πολιτική ισοτιμία των κοινοτήτων.

Ο διεθνής παράγοντας

Ο διεθνής παράγοντας, παρόλη την καχυποψία που αναπτύσσεται, ενδιαφέρεται να βρεθεί λύση του κυπριακού και μάλιστα τέτοια που να μην αδικεί καμιά από τις δύο πλευρές, ούτε να συγκρούεται με τις διεθνώς παραδεσμεγμένες αρχές δικαίου. Αλλά, όπως είναι φυσικό, κάθε φορά, που στην προσπάθειά τους να βρουν τη χρυσή τομή γέρνουν την πλάστιγγα υπέρ της μιας ή της άλλης πλευράς, η απέναντι αισθάνεται αδικημένη και ελεεινολογεί τον διεθνή παράγοντα ότι ενεργεί εις βάρος και προς όφελος του αντιπάλου. Όμως τα πράγματα δεν είναι έτσι. Ασφαλώς ο διεθνής παράγοντας εργάζεται με γνώμονα, κατά κύριο λόγο, τα συμφέροντά του αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι διακατέχεται είτε από ανθελληνικά αισθήματα, είτε από αντιτουρκικά. Προσπαθεί να βρει ένα *notus vivendi*, ικανό να ισορροπήσει τα πράγματα και να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες όλων, ως ένα βαθμό.

Ο διεθνής παράγοντας εμάς μας έδωσε την Ενωμένη Ευρώπη. Δεν είναι μικρή αυτή η προσφορά και δεν μπορούμε να υποτιμούμε την αξία της. Χωρίς την προοπτική της ένταξης δεν θα έχουμε κανένα όπλο για να αντιμετωπίσουμε την τουρκική αδιαλλαξία. Από το 1974 και εντεύθεν το μόνο υπέρ μας βήμα, που μας δίνει αισιοδοξία ότι δεν θα αποφύγουμε το μοιραίο, είναι η ένταξη μας στην Ε.Ε.

Όμως ο διεθνής παράγοντας, κυρίως ο αμερικανικός, που επηρεάζει και τους υπόλοιπους, δεν παραγνωρίζει αυτό το γεγονός και αναζητεί τρόπους να εξισορροπήσει τα πράγματα, για να μην απομακρύνει την τουρκική πλευρά από το τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Και είναι εδώ που αναμένεται από μας να κατανοήσουμε την ανάγκη κάποιων υποχωρήσεων, σαν αντάλλαγμα του σπουδαίου αυτού που κερδίσαμε, με τη διασφάλιση της ενταξιακής μας πορείας. Είναι εδώ που πρέπει να συνειδητοποιήσουν όλοι ότι, δεν μπορούμε να θεωρούμε δεδομένο το «κέρδος» μας με την Ε.Ε. αν σταθούμε αδιάλλακτοι και απορριπτικοί μπροστά στις προτάσεις του ΟΗΕ για ένα ιστορικό συμβιβασμό.

Η λύση που μπορούμε να αναμένουμε ότι θα μας προτείνει ο διεθνής παράγοντας, θα είναι λύση που θα βρίσκεται στο μέσο του δρόμου, μεταξύ των δικών μας και των θέσεων των Τουρκοκυπρίων. Όποιος βαυκαλίζεται ότι θα είναι πλησιέστερη προς εμάς αιθεροβατεί. Το συνολικό έγγραφο που αναμένεται να μας δώσει ο κ. Ντε Σότο στον 5ο γύρο των συνομιλιών θα είναι ένας συμβιβασμός των θέσεων της δικής μας πλευράς με εκείνες του κ. Ντενκτάς.

Προβλέπω ότι όσον αφορά τις τρεις πτυχές του κυπριακού που αναφέρονται στο εδαφικό την ασφάλεια και τις εγγυήσεις, το έγγραφο Ντε Σότο θα μας ικανοποιεί σε μεγάλο βαθμό γιατί θα κινείται, βελτιωμένο, στα πλαίσια των εισηγήσεων των εγγράφων που μας δόθηκαν ήδη από τον

4ο γύρο. Και παρόλες τις αντιδράσεις του κ. Τάσσο Παπαδόπουλου, έχει ήδη διαφανεί ότι αυτές τις προτάσεις τις διαπραγματεύεται η πλευρά μας. Εκεί που θα υπάρξει πρόβλημα είναι με τις προτάσεις για το συνταγματικό και όχι τόσο στο θέμα της ομοσπονδίας ή συνομοσπονδίας, γιατί δεν πρόκειται κανένας να εισηγηθεί συνομοσπονδία, αλλά στο μέγα ζήτημα της πολιτικής ισοτιμίας. Άλλωστε ο κ. Ντενκτάς κατέληξε στην πρόταση για συνομοσπονδία ακριβώς γιατί επιδιώκει την πλήρη πολιτική ισότητα, που έβλεπε να μην την κατοχυρώνει ως τη στιγμή που η λύση έμενε στα πλαίσια της ομοσπονδίας. Αλλά μπορεί να κατοχυρωθεί η πολιτική ισοτιμία και με λύση διζωνικής-δικοινοτικής ομοσπονδίας.

Εμείς έχουμε να απαντήσουμε σ' ένα και μόνο ερώτημα: **μεταξύ ποιων θα κατοχυρώνεται η ισοτιμία;** Θα είναι μεταξύ **οντοτιμών** όπως κι αν ονομάζονται (κοινότητες, μέρη, πολιτείες κ.ο.κ.), ή θα πρόκειται για ισότητα πολιτειών; Και σε ποιους τομείς θα εκτείνεται αυτή η ισοτιμία; Στους βασικούς ή σε όλους που θα χειρίζεται η κεντρική κυβέρνηση;

Και οφείλουμε να απαντήσουμε αυτό το ερώτημα, γιατί εκεί βρίσκεται στην ουσία η διαφορά μας με την άλλη πλευρά. Αν είμαστε έτοιμοι να

συζητήσουμε την πολιτική ισοτιμία, στα πλαίσια της ομοσπονδίας, μεταξύ οντοτιμών (και όχι βέβαια αυτόνομων κρατών) τότε και οι σημερινές ιδέες Ντε Σότο μπορούν να γίνουν, κατά τη γνώμη μου, αντικείμενο διαπραγματεύσεως. Διότι αν δεχθείς την αρχή της ισοτιμίας των οντοτιμών τότε γιατί να αποκλείεις εκ προοιμίου την εκ περιτροπής προεδρία π.χ.; Και αν δεχθείς ότι η ισοτιμία θα εκτείνεται σ' όλους τους τομείς που θα διαχειρίζεται η κεντρική εξουσία τότε, γιατί δεν είναι διαπραγματεύσιμη η αρχή των αυξημένων πλειοψηφιών στα μείζονα ζητήματα που θα στηρίζονται και σε κάποιο ποσοστό και από τις δυο πλευρές;

Έχοντας λοιπόν κατά νου ότι όλα τα μεγάλα και δύσκολα διεθνή προβλήματα για να λυθούν χρειάστηκαν επιπρόσθετοι συμβιβασμοί και συνυπολογισμός του εκάστοτε συσχετισμού των δυνάμεων, θα πρέπει στον επόμενο 5ο γύρο των συνομιλιών να πάμε έτοιμοι να απαντήσουμε ευθαρσώς στα πιο πάνω ερωτήματα και ταυτόχρονα να έχουμε επιχειρήματα για κάθε περίπτωση. Κυρίως θα πρέπει να έχουμε διασφαλίσει υπαλλακτικές διεξόδους, γιατί αν πρόκειται να «πέσουμε ηρωικά μαχόμενοι», θα πρέπει να το κάνουμε έχοντας διασφαλίσει γι' αυτό τον λαό ένα καλύτερο μέλλον, απ' αυτό που του προσφέρει ο συμβιβασμός που μας προτείνεται.

Και κυρίως δεν θα πρέπει να μας διαφύγει ούτε για μια στιγμή, ότι υπέρτατος στόχος της αποστολής της ηγεσίας μας και κυρίως του προέδρου της Δημοκρατίας είναι να διασφαλίσει, σαν κόρη οφθαλμού, την ενταξιακή μας πορεία προς την Ε.Ε. Αν χάσουμε, από δικές μας απερισκεψίες, την ευκαιρία της Ε.Ε. θα είμαστε άξιοι της μοίρας μας και δίκαια οι επερχόμενες γενιές θα μας επιρρίπτουν την ευθύνη για την οριστική διχοτόμηση και καταστροφή της Κύπρου.

Επιλέγω όνομα και θρησκεία

Σε τελική ανάλυση πρόκειται για καθαρά ατομικό δικαίωμα...

Ιωσήφ Παγιάτα

«**Ε** κλεψε £117.000 από τον κουμπάρο του και μέσα στο Νιόβρη το δικαστήριο θα του επέβαλλε τη σχετική ποινή... Αστυνομικός εξεταστής της υπόθεσης ήταν ο λοχίας Κούμεντος Κουμέντος», λέει η σχετική ειδηση στις εφημερίδες...

Δεν είναι πρόθεση να ασχοληθώ στο σημείωμα αυτό ούτε με την υπεξαίρεση των χρημάτων, που στις μέρες μας αρχίζει να γίνεται ανησυχητικό φαινόμενο, ούτε με την σχέση παραπονεμένου / κατηγορουμένου, αλλά με το όνομα του αστυνομικού εξεταστή, που είχε ως απότοκο τον παρακάτω προβληματισμό.

Κοντά στο ασυνήθιστο όνομα Κούμεντος, θα μπορούσε να προσθέσει κανείς τα ονόματα Θεοπηδία, Πεζούνα, Αρχοντού, Παρασκευού, Τροοδία, Ερμολία, Ευλάμπιος, Αυξουθέσιος. Ονόματα όχι και τόσο κοινά ή και εύχητα, μερικά από τα οποία ίσως να μην κάνουν και πολύ ευτυχείς τους φέροντάς τα.

Συνηθισμένοι συνδιασμοί στην Κύπρο οι: Ιγνάτιος Ιγνατίου, Σωφρόνης Σωφρονίου, Γιώργος Γεωργίου, Κώστας Κώστα, Γιάννης Ιωάννου. Μάλιστα πριν την εισβολή και πριν τον διαχωρισμό των δυο κοινοτήτων, θα ανακαλύπταμε το Κεράλ Κεράλ, Mustafa Mustafa και Mehmet Mehmet, που ωστόσο κατάργησε η Τουρκία μετά το '74, αναγκάζοντας τους Τουρκοκυπρίους να πάρουν καινούργια επίθετα. Ωστόσο, όπως εύκολα μπορεί να διαπιστώσει κανείς ρίχνοντας μια ματιά στον τηλεφωνικό κατάλογο, η τάση αυτή συνεχίζει στην ελληνοκυπριακή πλευρά, αν και κάποιοι έχουν αλλάξει το επίθετό τους επί το ελληνικότερο: Το Συμεού μετατρέπεται σε Συμεωνίδης, το Γιαννή γίνεται

Ιωαννίδης, το Σάββα ή Σαββή Σαββίδης, ενώ το Στασή μετεξελίσσεται σε Στασόπουλος.

Και τίθεται το ερώτημα, πού θα μπορούσε να αναζητήσει κανείς την εξήγηση γι' αυτά τα φαινόμενα και τάσεις; Το θέμα θα έπρεπε κανονικά να αποτελέσει αντικείμενο κοινωνιολογικής έρευνας. Ωστόσο μια πρόχειρη αντίκριση θα μπορούσε να τα αποδώσει στις κοινωνικές συνθήκες των αμέσως προηγούμενων δεκαετιών. Όταν η κυπριακή κοινωνία ήταν βασικά αγροτική και η οικογένεια πατριαρχική, όταν απουσίαζε η χειραφέτηση, όταν οι άνθρωποι ήταν απομονωμένοι και τα επίθετα αποκτούντο κατά τρόπο τυχαίο. Τα ονόματα ωστόσο, έχουν την ρίζα τους στην ανάγκη των γονιών «να τιμήσουν τους δικούς τους γονείς», μέσα βεβαίως από τη θρησκεία, δίνοντας το όνομά τους στα παιδιά τους.

Αυτή η συνήθεια συνεχίζει προφανώς για πολλές γενιές και μέχρι πρόσφατα εθεωρείτο κανόνας, που όταν δεν ακολουθείτο επροκαλούσε την απορία στην καλύτερη περίπτωση και μερικές φορές και την σιωπηρή αποδοκιμασία, για τον μη επιδειχθέντα προς τους γονείς σεβασμό.

Σήμερα βέβαια, τα νεαρά ζευγάρια που έχουν κάποια μόρφωση και ζουν στις πόλεις κυρίως, τείνουν να αποστασιοποιηθούν από τον κανόνα και την παράδοση, δίνοντας στα παιδιά τους ονόματα που καμιά σχέση δεν έχουν με τους γονείς. Το γεγονός παραμένει ωστόσο ότι, αυτοί που αποφασίζουν για το όνομα που θα δοθεί στο παιδί είναι οι γονείς. Κάτι που στις χριστιανικές κοινωνίες επισημοποιείται με το βάφτισμα παρά την έκδοση του επίσημου πιστοποιητικού γέννησης. Τι το φυσικότερο θα μπορούσε να παρατηρήσει

κάποιος, αφού το νήπιο δεν είναι σε θέση να επιλέξει τ' όνομά του και μαζί και το θρήσκευμά του;

Έτσι στην Κύπρο γινόμαστε Χριστιανοί Ορθόδοξοι οι Ελληνοκύπριοι, Μουσουλμάνοι οι Τουρκοκύπριοι, Καθολικοί οι Μαρωνίτες, Αρμενορθόδοξοι οι Αρμένιοι, όπως γίνεται και σε άλλες χώρες, όπου το θρήσκευμα κληροδοτείται.

Η προσκόλληση στην παράδοση έχει έτσι συσκοτίσει το γεγονός ότι στην πράξη «χρησιμοποιούνται» τα παιδιά για να τιμηθούν οι γονείς των γονιών. Όταν γίνεται δηλαδή η επιλογή του ονόματος, αντί να είναι η προσοχή στραμμένη στο ίδιο το παιδί (το μελλοντικό του περιβάλλον, την ανάγκη ενός εύηχου και εύχρηστου ονόματος σ' ένα κόσμο που χαρακτηρίζεται πια από κινητικότητα), είναι στραμμένη στους παππούδες και τις γιαγιάδες, στο παρελθόν αντί στο μέλλον.

Είναι η άποψή μου ότι ονόματα όπως το Θεοπηδία, Πεζούνα, Αρχοντού ή Κούμεντος είναι άσχετα με τον σημερινό κόσμο της νεολαίας και θάνατο ακόμα πιο άσχετα με τον αυριανό. Κι ενώ κάποιοι θα φέρουν αυτά τα ονόματα και θα νοιώθουν ίσως σ' όλη τους τη ζωική άβολα, οι «τιμηθέντες» δε θα βρίσκονται πια στη ζωή. Παραμένει ωστόσο το γεγονός ότι το νήπιο δεν είναι από μόνο του σε θέση να αποφασίζει και δεν θα μπορούσε ασφαλώς να μένει χωρίς όνομα, μέχρι να αποκτήσει την ικανότητα να αποφασίζει για τον εαυτό του.

Όμως, δεν μπορεί να διαφεύγει ότι στην εποχή που βιώνουμε, τα ατομικά δικαιώματα τυγχάνουν ολοένα και περισσότερου σεβασμού, ενώ ταυτόχρονα τα ευνομούμενα κράτη υπογράφουν τη μια μετά την άλλη τις συμβάσεις που τα κατοχυρώ-

νουν. Και δυσκολεύομαι να διανοηθώ πιο ατομικό δικαίωμα απ' αυτό του ονόματος...

Παρατηρείται παρενθετικά ότι κατά μία άποψη η επιλογή του ονόματος για ένα παιδί, μπορεί να επηρεάσει αρνητικά ή θετικά την επαγγελματική του σταδιοδρομία ως ενήλικα. Μεταξύ άλλων, παρατηρεί ο Αμερικανός καθηγητής της ψυχολογίας James Banning στην επιθεώρηση «Η ψυχολογία σήμερα», που εκδίδεται στο Weinheim της Γερμανίας, ότι ύστερα από σχετική έρευνα διεφάνη ότι τα πολύ αρρενωπά ονόματα προδιαθέτουν για μια τεχνοκρατική καριέρα, ενώ μια νοσοκόμα που λέγεται Έμμα θεωρείται πιο αξιόπιστη από κάποια που λέγεται Λη...

Βέβαια, θα παρατηρήσει κάποιος, όταν ενηλικιωθεί το άτομο, θα μπορούσε απλά με μια ένορκη δήλωση, να αλλάξει το όνομά του. Όμως, άλλο η δυνητική καταφυγή σ' αυτό το θέμα κι άλλο η θεσμοθέτησή της.

Είναι η άποψή μου ότι, στα πλαίσια σεβασμού του ατομικού αυτού δικαιώματος θα μπορούσε το Κράτος να νομοθετήσει ότι, είτε στα 18 είτε στα 21 του χρόνια, θα έπρεπε να δηλώνει ο πολίτης αν επιθυμεί να κρατήσει ή να αλλάξει το όνομά του, υιοθετώντας κάποιο άλλο. Ταυτόχρονα να κάμει το ίδιο και για το θρήσκευμά του, κáμνοντας μια νέα επιλογή αν το επιθυμεί. Για να είναι ωστόσο ουσιαστική αυτή η επιλογή, θα πρέπει να διδαχθεί προηγουμένως, στα πλαίσια του μαθήματος των θρησκευτικών, συγκριτική θρησκείολογία. Με την προϋπόθεση βέβαια ότι μέχρι τότε θα περιλαμβάνεται στα σχολικά προγράμματα το μάθημα των Θρησκευτικών. Όσο κι αν κάτι τέτοιο φαντάζει με τα δεδομένα της μικρής συντηρητικής και παραδοσιακής κυπριακής κοινωνίας ως εξωπραγματικό, θα επέτρεπε σε τελευταία ανάλυση στον πολίτη να αποφασίζει ο ίδιος, τόσο για το όνομα όσο και για το θρήσκευμά του. Ταυτόχρονα θα εμφάνιζε τη χώρα μας στο προσκήνιο των κοινωνικών εξελίξεων.

Εύλογα θα μπορούσε να προβληθεί το επιχειρήμα ότι, τόσο το όνομα όσο και το θρήσκευμα αποτελούν στοιχεία πρωταρχικής σημασίας της ταυτότητάς μας. Μιας ταυτότητας

που εν πολλοίς θα αναιρείτο με τις ενδεχόμενες νέες επιλογές. Θάταν δύσκολο να ισχυριστεί κανείς ότι αυτός ο ισχυρισμός καθόλου δεν ευσταθεί. Ωστόσο μιλούμε για μια επιλογή που θα ισχύσει για τα τρία τέταρτα περίπου της ζωής μας, εκείνης που έχουμε μπροστά μας, της αυτόνομης, της πιο δημιουργικής, της πιο ώριμης...

Όσο κι αν αυτή η σκέψη φαντάζει από πρώτη άποψη παράδοξη ή ουτοπιστική - για μερικούς ίσως και παράλογη, - δεν παύει να αγγίζει ένα άγραφο βασικό κανόνα που θα έπρεπε να διέπει μια σύγχρονη κοινωνία: Ό,τι εφόσον κάτι τέτοιο δεν παρα-

βιάζει άλλων τα ατομικά δικαιώματα, το άτομο έχει κάθε δικαίωμα να αποφασίζει το ίδιο για τον εαυτό του.

Κρινόμενη με τα σημερινά δεδομένα, κατά τρόπο στατικό, φαντάζει ίσως αυτή η άποψη ως ανεδαφική! Ιδωμένη ωστόσο σε προοπτική, μέσα από μια κοινωνία που θα τη χαρακτηρίζει η ανοχή της διαφορετικότητας, η κινητικότητα και η αλλαγή, η σκέψη δεν είναι ανεδαφική, πιο πολύ αν η πορεία κατοχύρωσης των ατομικών ελευθεριών που ξεκίνησε τα τελευταία χρόνια, συνεχίζει με αυξημένο μομέντουμ. Άλλωστε τα πάντα ρει είπε ο Ηράκλειτος...

Για ψύλλου... πήδημα;

Ο πόλεμος των Αρχιερέων και ο φανατισμός των αφελών

Ενώ ο καυγάς γίνεται για το πάπλωμα

Λούη Ηγουμενίδη

Τα γεγονότα στην υπόθεση της εκκλησιαστικής ρήξης, έπαψαν πλέον να έχουν σημασία καθ' εαυτά. Το πρόβλημα δεν προέκυψε για ψύλλου... πήδημα ή για τη χαμένη τιμή του κ. Στάγκου. Ούτε βέβαια η πατρότητα ή όχι του αρχιμανδρίτη Κωνσταντινίδη είναι το θέμα που σκανδαλίζει τους πιστούς και τους άπιστους. Σ' αυτό τον τόπο όλοι γνωρίζουμε ότι η Εκκλησία μας διαθέτει πλούσια παράδοση τοιαύτων επιδόσεων, που λίγο-πολύ τις δεχθήκαμε σαν συνυφασμένες με τις ιδιομορφίες του τόπου και την αναγκαία χαλάρωση των ηθών, λόγω της πανσπερμίας που δημιούργησε η συχνή εναλλαγή κατακτητών της Κύπρου.

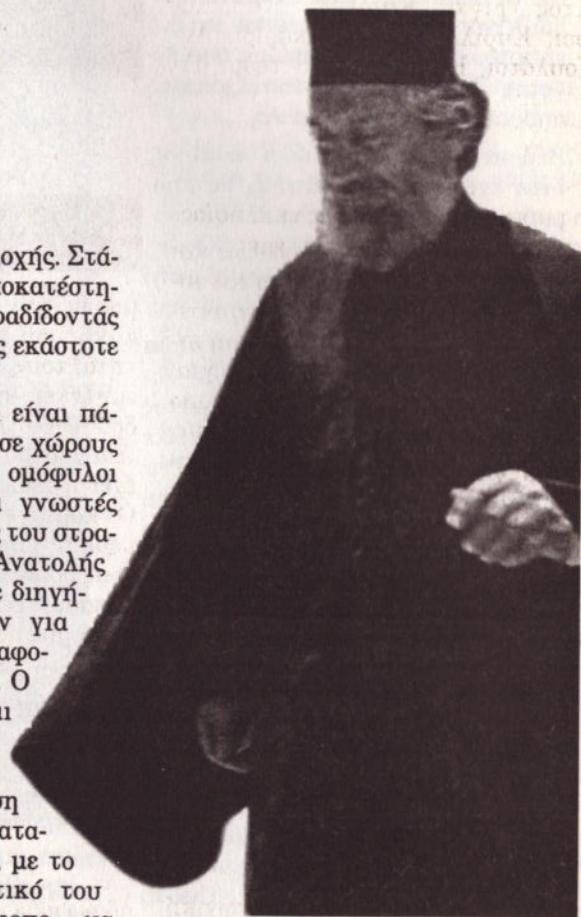
Εξάλλου το μικρό μέγεθος της χώρας μας και οι στενές σχέσεις των ανθρώπων, πηγή κάθε ανοχής του κακού, μας υποχρέωσαν να κοιτάζουμε πιο πολύ τα άτομα με την προσωπική και οικογενειακή τους διάσταση, παρά τα σχήματα με τους απρόσωπους και συχνά ακατανόητους συμβολισμούς.

Θυμάμαι από μικρός, που ήταν κοινό μυστικό στην οικογένεια και στην Πάφο ολόκληρη ότι, ο μεν ηγούμενος κοντινού μοναστηριού είχε κόρη που ζούσε και ευδοκίμωσε ανάμεσά μας, στηριζόμενη από τον ίδιο, ο δε μοναχός άλλης μονής της περιφέρειας, συντηρούσε οικογένεια με τέσσερις κόρες σε γειτονικό χωριό, την οποία επροστάτευσε κατά τρόπο θαυμαστό

από τον πληθυσμό της περιοχής. Στάθηκε καλός πατέρας και αποκατέστησε τις θυγατέρες του παραδιδοντάς την με όλες τις τιμές στους εκάστοτε γαμπρούς του.

Η ομοφυλοφιλία ήταν και είναι πάντοτε ευρέως διαδεδομένη σε χώρους όπου συνωστίζονται μόνο ομόφυλοι διαφόρων ηλικιών. Είναι γνωστές παγκοσμίως οι περιπτώσεις του στρατού αλλά και η παράδοση Ανατολής και Δύσεως δεν υστερεί σε διηγήσεις αυτόπτων μαρτύρων για τους μεγάλους έρωτες των αφοσιωμένων εις τον Ύψιστο. Ο Νίκος Καζαντζάκης είναι ιδιαίτερα αποκαλυπτικός αλλά και η δική μας ιδιαίτερη λογοτεχνική παράδοση το θεωρεί δεδομένο, όπως καταγράφει ο Άζινοσ και καλεί, με το γνωστό ωραιότατο σκαπτικό του ποίημα, τον Αρχιεπίσκοπο να παντρεύει τους ιερείς και τους μοναχούς, που όποθεν περάσουν αφήνουν ράτσες. Η φύση και οι νόμοι της, δημιουργήματα και τούτα του Θεού, δεν μπορεί να κάνει εξαιρέσεις. Η στέρξη άλλωστε είναι κανόνας να οδηγεί στη διαστροφή.

Ως εκ τούτου καμιά εντύπωση δεν πρέπει να μας δημιουργεί το σήριαλ των αλληλοκατηγοριών και αποκαλύψεων που ξέσπασε στους κόλπους της Εκκλησίας μας, γιατί ακόμη υπενθυμίζει μια πραγματικότητα, που πολύ λίγο μπορεί να μας ενδιαφέρει, ιδιαίτερα όσους βιώνουμε συνει-

δητά την κοσμικότητα του νεότερου και σύγχρονου κόσμου. Προσωπικά ούτε με ενδιαφέρει ούτε με ενοχλεί η ιδιωτική ζωή κανενός μοναχού ή αρχιερέως ούτε και με ξενίζουν οι όποιες προτιμήσεις τους για το φύλο του ή των ερωτικών τους συντρόφων. Δεν είναι παιδιά κανενός κατώτερου Θεού και δεν μπορούμε να τους κρίνουμε με μέτρα αντιφατικά για τη φροντίδα και τη λογική του αιώνα μας.

Εξάλλου, όπως γνωρίζουμε, ο καυγάς δεν γίνεται για το πάπλωμα, αλλά για ουσιαστικότερα ζητήματα που αφο-

ρούν όλους μας, γιατί μπορούν να επηρεάσουν το μέλλον του τόπου και της ζωής μας. Η σύγκρουση γίνεται για τη διαδοχή στον αρχιεπισκοπικό θρόνο, για τον έλεγχο της Εκκλησίας και κατ' επέκταση, για τη διαχείριση ενός μεγάλου μέρους της εθνικής μας οικονομίας.

Είναι ιστορικά μαρτυρημένο άλλωστε, ότι κάθε φορά που θα είχαμε αναμετρήσεις για τους επισκοπικούς ή τον αρχιεπισκοπικό θρόνο, οι συγκρούσεις έφταναν τα όρια των εξοντωτικών επιθέσεων, που συχνά έστελναν τον πιο αδύνατο αντίπαλο εκτός «ριγκ». Κύριλλοι, Κυριλλάτσοι, Κυριλλούθκια, Μακάριοι, Αντζουλάτοι, Κυπριανοί και τόσοι άλλοι επώνυμοι και σεμνοί ιεράρχες μας, αποτελούν αδιάψευστα δείγματα του εξοντωτικού πολέμου που ξεσπούσε κατά καιρούς στους κόλπους της ιστορικής κυπριακής εκκλησίας.

Και δεν είναι μόνο οι φιλοδοξίες και οι προσωπικές εμπάθειες που κινούσαν και κινούν τα νήματα των αντιπαράθεσεων. Υπάρχει ισχυρότερη κινητήρια δύναμη που είναι το χρήμα, οι περιουσίες και οι εξαρτώμενοι από την Εκκλησία και τους αρχιερείς, τομείς της οικονομίας μας. Δεν διαχειρίζεται φτηνά βαλάντια, δεν είναι τα μοναστήρια μας πλέον καταφύγια εφesusχασμού και δεν περιορίζεται η επιρροή των αξιωματούχων της Εκκλησίας μόνο στα του οίκου της. Ολόκληρη η κοινωνία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την οικονομική και πολιτική συμπεριφορά των κληρικών κάθε βαθμίδας. Ο Μακάριος δεν ήταν μόνο ο εθνικός ηγέτης και ο πρωταγωνιστής των αγώνων για την κυπριακή ελευθερία. Ήταν και η έκφραση αυτής της πραγματικότητας, ο στηλοβάτης του βυζαντινισμού στην πολιτική και κοινωνική μας ζωή.

Έτσι και τώρα συγκρούεται η παραδοσιακή κυπριακή πτέρυγα των αρχιερέων και ιερέων με την εισαγόμενη φράξια από το Άγιο Όρος και ιδιαίτερα τα Βατοπέδιο, που επιθυμεί επέκταση των δραστηριοτήτων και της επιρροής του, οικονομικής και άλλης, και στην Κύπρο, όπως στην Θεσσαλονίκη και αλλού στην Ελλάδα.

Οι Κύπριοι (ντόπιοι στη νοοτροπία) αρχιερείς μας, με επικεφαλής τον Πάφου Χρυσόστομο αντιπροσωπεύουν την παράδοση της Εκκλησίας

μας με όλα τα καλά αλλά και όλα τα κακά που γνωρίζουμε. Η κοσμικότητα τους δεν παραλείπει να τους εμπλέκει σε όλες τις «κοινωνικές» δραστηριότητες των Κυπρίων με την ίδια νοοτροπία των συναλλαγών που έχει η πλειοψηφία του κόσμου μας. Οι κομπίνες, τα ρουσφέτια, οι καθημερινές επαφές τους για παντός είδους δραστηριότητες, δεν τους απαλλάσσουν βέβαια των ευθυνών τους, αλλά μας καθιστούν ικανούς να τους καταλαβαίνουμε και να φυλάμε τα ρούχα μας για να μας μείνουν τα μισά...

Οι άλλοι, οι Βατοπεδινόι με επικεφαλής τον Λεμεσού Αθανάσιο είναι οι μυστικοπαθείς και ευλαβείς, φαινομενικά, εκφραστές του μυστικισμού, αλλά στην πραγματικότητα δεν είναι αδιάφοροι για τα καλά και συμφέροντα. Είναι φορείς ενός πνεύματος φονταμενταλιστικού και ξένου προς την αφελή πονηριά των δικών μας αξίων λειτουργών του Ύψιστου. Είναι επικίνδυνοι για την κυπριακή νοοτροπία γιατί μπορούν να υπονομεύουν τα πάντα εκμεταλλευόμενοι το θρησκευτικό φανατισμό και την ικανότητα προσηλυτισμού των αφελών Κυπρίων, που αφού χόρτασαν ψωμί, νοιάζονται τώρα και για τη σωτηρία της ψυχής τους. Ο εισοδισμός, όπως που αποτελεί την προσφιλή τακτική και των τροσκιστών, είναι μια μέθοδος σταδιακής εισόδου

στο προσκίνιο με την κατάληψη θέσεων και αξιωμάτων, που τους τα εμπιστεύονται οι στρατευμένοι οπαδοί τους.

Δύσκολα θα μπορέσουμε ποτέ να απαλλαγούμε από τον εναγκαλισμό αυτό της νοοτροπίας που διακατέχεται από ένα πνεύμα οπισθοδρόμησης και άρνησης κάθε σύγχρονης τάσης στον κόσμο.

Εκείνο που σίγουρα θα πρέπει να ψέξουμε είναι το ύφος και το περιεχόμενο του λόγου και των δυο τάσεων των αρχιερέων και μοναχών μας. Έχουν ξεπεράσει κάθε όριο ευπρέπειας και εισάγουν ένα λόγο χυδαιότητας με τον οποίο δεν είναι εξοικειωμένος ο λαός μας. Εδώ είναι που οφείλει κυρίως να παρέμβει η πολιτεία με τις διάφορες εξουσίες της. Φτάσαμε σε επικίνδυνα όρια καταδράφισης κάθε έννοιας αλληλοσεβασμού, ευπρέπειας και πολιτισμένης συμπεριφοράς.

Προσωπικά και ενώ σέβομαι τις προτιμήσεις και των ιδίων και των οπαδών κάθε σχολής, δεν ανήκω σε καμιά και δεν φανατίζομαι για ανθρώπους και θεσμούς που η ιστορία μας έχει από πολλού κατατάξει στις γραφικότητες.

Απλά, I prefer the devil I know, than the devil I don't know, λέει και ο Εγγλέζος. Δηλαδή προτιμώ το δαίμονα που ξέρω από εκείνο που δεν γνωρίζω...

Κρίση στην ΟΕΛΜΕΚ;

Χριστίνας Δ. Καρατζιά

Η Πρόσφατη κρίση στην ΟΕΛΜΕΚ, με την απαίτηση τριών μελών του Κεντρικού Διοικητικού Συμβουλίου, για παραίτηση του προέδρου της Οργάνωσης των καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης, σχολιάστηκε ποικιλοτρόπως, προκάλεσε όμως και ήπιες δονήσεις στους κόλπους της Συνεργασίας, του κινήματος από το οποίο προέρχονται, τόσο ο πρόεδρος όσο και τα τρία αυτά μέλη του ΚΔΣ.

Με άλλα λόγια η κρίση που επαπειλείτο ήταν διπλή, αφού ήταν κρίση στη Συνεργασία αλλά και κρίση στην ΟΕΛΜΕΚ, και κατ' επέκταση στην Εκπαίδευση.

Εκείνο που κατά την άποψή μου είναι αξιοσημείωτο, είναι η στιγμή που επιλέχτηκε για την εκδήλωση των όποιων διαφωνιών και της άρσης της εμπιστοσύνης προς το πρόσωπο του προέδρου της ΟΕΛΜΕΚ. Μια στιγμή λεπτή και κρίσιμη για την ολοκλήρωση των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων.

Την ώρα δηλαδή που όλες οι δυνάμεις της Οργάνωσης των καθηγητών κι ιδιαίτερα της Συνεργασίας, όφει-

λαν να είναι συσπειρωμένες και έτοιμες να συζητήσουν και να προωθήσουν επείγοντα ζητήματα για την ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης, όπως για παράδειγμα την αλλαγή του συστήματος Αξιολόγησης που ταλανίζει για χρόνια τον εκπαιδευτικό κόσμο, ενώ παράλληλα εμποδίζει την πρόοδο και την αλλαγή στο Δημόσιο Σχολείο, ξέσπασε όπως χαρακτηρίστηκε «εμφύλιος» στην ΟΕΛΜΕΚ.

Δεν θα συζητήσουμε τους λόγους ή τα κίνητρα εκείνων που προέβαλαν το αίτημα για παραίτηση του προέδρου. Λέγονται, ακούγονται και διαφαίνονται πολλά, ενώ ο καθένας ερμηνεύει το γεγονός από τη δική του θέση. Όποιοι κι αν είναι οι λόγοι,

φιλοδοξίες προσωπικές, διαφορετική αντίληψη και φιλοσοφία, λόγοι πολιτικοί που πιθανόν να κρύβονται πίσω από τους υποκίνητες των τριών - αν υπάρχουν υποκίνητες-, αδυναμία να παρακολουθήσουν τους ρυθμούς και την τακτική της όποιας διαπραγμάτευσης ή και άρνηση τους να λειτουργήσουν μέσα σε Σώματα, όπου προωθείται μεν η άποψη της πλειοψηφίας, δεν εξευτελίζεται όμως και δεν προηλακίζεται εκείνη της μειοψηφίας, το γεγονός δεν παύει να είναι και να χαρακτηρίζεται παράδοξο και άκαιρο. Επικίνδυνα μάλιστα άκαιρο κατά την άποψή μου. Και εξηγούμαι.

Έχω τη γνώμη πως ανεξάρτητα από τους λόγους, πριν από κάθε ενέργεια, η πείρα (της οποίας δεν στερούνται οι τρεις του ΚΔΣ), επιβάλλει, να μετρούμε και να συνεκτιμούμε τις καταστάσεις. Επιβάλλει ακόμα να ιεραρχούμε τις ανάγκες και με σύνεση κι αντικειμενικότητα να καταλογίζουμε ευθύνες για τυχόν λάθη και παραλείψεις, την ίδια στιγμή που θα καταμετρούμε και θα πιστώνουμε τις επιτυχίες και την αποτελεσματική δράση. Απαραίτητη προϋπόθεση φυσικά αποτελεί η αυτοκριτική, που ιδιαίτερα επιβάλλεται αν μετέχουμε σε Σώματα όπου λαμβάνονται οι αποφάσεις και σχεδιάζεται και προωθείται η δράση αυτή.

Υπάρχει όμως και η άλλη πλευρά: η δημοσιοποίηση της διαφωνίας με τους χειρισμούς, τις τακτικές και τη νοοτροπία του προέδρου της ΟΕΛΜΕΚ.

Το ερώτημα που τίθεται, αν δηλαδή νομιμοποιείται η όποια δημοσιοποίηση, απαντάται εύκολα και προπάντων χωρίς διλήμματα. Όχι μόνο νομιμοποιείται μια τέτοια ενέργεια αλλά και επιβάλλεται μέσα στα πλαίσια της δημοκρατικής διαδικασίας, συστατικό στοιχείο της οποίας είναι η διαφάνεια και ο έλεγχος.

Ο σεβασμός στη διαδικασία αυτή είναι σεβασμός στην ίδια τη δημοκρατία που από τη φύση της είναι μια διαδικασία. Για να είναι όμως η διαδικασία αυτή ωφέλιμη και να συμβάλλει επομένως στην πραγμάτωση των στόχων της Δημοκρατίας και στη βελτίωση των όποιων δεδομένων, ο σεβασμός στις διαδικασίες πρέπει να είναι ολοκληρωμένος και όχι επιλεκτικός. Έτσι για παράδειγμα στη συγκεκριμένη περίπτωση, η διαδικασία αλλά κι ο ελάχιστος σεβασμός στα Σώματα της Συνεργασίας, στα οποία ανήκουν και από τα οποία πήραν την εντολή να την αντιπροσωπεύσουν στο ΚΔΣ της ΟΕΛΜΕΚ, ήταν τουλάχιστον αναγκαία, όχι μόνο τυπικά ή ηθικά αλλά πρωτίστως ουσιαστικά. Γιατί η διαφωνία κι αν έχει τη θέση της στη δημοκρατική διαδικασία, αποτελώντας ένα από τους βασικούς πυλώνες της. Αντ' αυτού και περιφρονώντας το Σώμα που τους επέλεξε, παρακάμπτοντας τις διαδικασίες δημοκρατικής λειτουργίας των Σωμάτων της Συνεργασίας, γνωστοποίησαν στη Γραμματεία της Οργάνωσης το αίτημά τους, αγνόησαν τις προσπάθειες της Γενικής Συνέλευσης της Συνεργασίας για συναίνεση και βγήκαν στα ΜΜΕ

με δηλώσεις με τις οποίες μέμφονταν τον πρόεδρο και ως ένα βαθμό τη Γραμματεία της ΟΕΛΜΕΚ, για ελλειμματική δημοκρατική συμπεριφορά.

Η συμπεριφορά αυτή αποδυνάμωνε όχι τον πρόεδρο αλλά την ίδια την Οργάνωση, τη στιγμή που χρειαζόταν, όσο ποτέ άλλοτε να πείσει με το εκτόπισμά της, στον καθηγητικό κόσμο, - εκτόπισμα που θα επιβεβαίωνε η ομοψυχία - την εργοδοτική πλευρά, για την αποφασιστικότητα και τον δυναμισμό της στη διεκδίκηση και την προώθηση των αλλαγών και των αιτημάτων των εκπαιδευτικών. Η άρση της εμπιστοσύνης στο πρόσωπο του προέδρου, δυναμίτιζε τις όποιες προσπάθειες, ενώ παράλληλα, άνοιγε το δρόμο και σε άλλους επίδοξους «επαναστάτες», να προβάλλουν έτσι εκβιαστικά τις απόψεις τους, κάθε φορά που η θέση τους δεν υιοθετείτο από το σύνολο, για να μπορεί ν' αποτελεί απόφαση του Σώματος στο οποίο την κατέθεταν.

Αποτελεί κοινό τόπο η θέση πως συνδικαλιστικοί αλλά και άλλοι αγώνες, προωθούνται και κερδίζονται με την ενότητα κι όχι με τη διάσπαση, καθώς επίσης με την αξιοποίηση κάθε φορά των πολιτικών και άλλων συγκυριών, χωρίς αυτό να σημαίνει σε καμιά περίπτωση ταύτιση, υποταγή ή πολύ περισσότερο απομάκρυνση και απόσταση από θέσεις και αρχές.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ :

Τα προβλήματα εξελίσσονται σε κοινωνική κρίση

Μίλτου Οικονομάκη

Λίγοι περίου υποψιάζονταν το τι σήμερα η μεγάλη πλειοψηφία βιώνει ως οικονομική καταστροφή, βλέποντας τους κόπους μιας ζωής να έχουν μέσα σε λίγους μήνες εξανεμιστεί. Η χρηματιστηριακή κρίση που μαστίζει σήμερα την κυπριακή οικονομία δεν μπορεί ν' αποδοθεί σε αστάθμητους και ανεξέλεγκτους παράγοντες που εκπορεύονται από τη διεθνή οικονομία. Πολύ λιγότερο έχει σχέση με τη διεθνή διακίνηση ξένων κεφαλαίων που σε μεγάλο βαθμό συνέλεξαν στην πρόσφατη κρίση στην Άπω Ανατολή. Η πορεία του κυπριακού χρηματιστηρίου, αν και δεν μπορεί να διεκδικήσει χαρακτηριστή μοναδικότητα, είναι φαινόμενο κυπριακό με την έννοια ότι τα αίτια βρίσκονται στην ίδια την Κύπρο καθώς, βέβαια, και οι βασικές ευθύνες.

Οι επιπτώσεις της κρίσης είναι σοβαρές, μερικές από τις οποίες δεν είναι ακόμα πλήρως ορατές. Μέχρι πρόσφατα, ακόμα και σήμερα, το χρηματιστήριο αντιμετωπίζεται ως ένα παιγνίδι, με ελάχιστη σχέση με την ευρύτερη οικονομία. Η νοοτροπία αυτή αντανακλάται στις δηλώσεις των πολιτικών και άλλων παραγόντων, αλλά και στα γραφόμενα μεγάλης μερίδας του τύπου. Και αν μια τέτοια αντίληψη ήταν στα πρώτα στάδια της ζωής του ορθή, λόγω του τότε μικρού του μεγέθους, η κατάσταση σήμερα δεν είναι η ίδια. Το χρηματιστήριο είναι ήδη πολύ μεγάλο από πλευράς κεφαλαιοποίησης και πληθυσμού εταιρειών, που είτε είναι εισηγμένες είτε βρίσκονται στον προθάλαμο αναμονής (και επηρεάζουν φυσικά την κεφαλαιαγορά), σε σύγκριση πάντα με το μέγεθος της κυπριακής οικονομίας. Ως εκ τούτου ο χρηματιστηριακός θεσμός έχει καταστεί σημαντικό τμήμα της οικονομικής ζωής, με δυνητικά σοβαρές επιπτώσεις πάνω στους βασικούς οικονομικούς δείκτες καθώς και τους διαφόρους δείκτες ευημερίας. Το πρόβλημα, λοιπόν, δεν εξορκίζεται αλλά πρέπει ν' αντιμετωπιστεί.

Πολλοί πολίτες, ερχόμενοι για πρώτη φορά αντιμέτωποι με τα χρηματιστηριακά φαινόμενα, διερωτώνται για τη χρησιμότητα του θεσμού. Δεν χρειάζεται να αναπαράγουμε τα υπέρ και τα κατά όπως παρατίθενται σε εγχειρίδια της οικονομικής επιστήμης, γιατί αυτός δεν είναι ο

σκοπός του κειμένου. Εκείνο που έχει περισσότερη σημασία είναι η εξήγηση της συγκεκριμένης πορείας του κυπριακού χρηματιστηρίου, η εντόπιση δηλαδή των αδυναμιών και ελλειμμάτων που οδήγησαν στη σημερινή κατάσταση, έχοντας υπόψη ότι ο θεσμός δεν είναι δυνατόν να καταρτηθεί ούτε να εκλείψει, εξαιτίας του ίδιου του οικονομικού συστήματος μέσα στο οποίο ζούμε.

Όπως είναι γνωστό το χρηματιστήριο αναδύθηκε ουσιαστικά περίου από την αφάνεια, διαγράφοντας μια φρενήρη ανοδική τροχιά για να καταλήξει στη συνέχεια σε μια πορεία πτώσης, συμπαράσφραγιστη στην καταστροφική χιλιάδες άτομα. Πέρα, όμως, από τις οικονομικές ζημιές που υπέστησαν οι επενδυτές - είτε άμεσα λόγω των τοποθετήσεων τους σε τίτλους είτε έμμεσα λόγω της συμμετοχής τους σε ασφαλιστικά και άλλα ταμεία - οι χρηματιστηριακές εξελίξεις έφεραν στην επιφάνεια μια σειρά από αδυναμίες στον τρόπο λειτουργίας της οικονομίας, κύρια αδυναμίες θεσμικού χαρακτήρα, αλλά και ιδεολογικού τύπου αγκυλώσεις που συνέτειναν στον ανεπαρκή ή εντελώς λανθασμένο σχεδιασμό των ιδίων των χρηματιστηριακών θεσμών. Έφεραν επίσης στην επιφάνεια τις δομικού χαρακτήρα ανεπάρκειες του ίδιου του κομματικού και πολιτικού συστήματος, που, λειτουργώντας συνήθως ως ενιαιοποιημένο «μπλοκ» αναζητεί και εφαρμόζει πολιτικές συναινετικές ή ακόμα και ομόφωνες, με συνέπεια τα επίμαχα ζητήματα να μην αντιμετωπίζονται ποτέ ή τουλάχιστον να μην αντιμετωπίζονται εγκαίρως. Κατέδειξε, επίσης, τη διαπλοκή οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων, τα πλοκάμια τους στη σιωπηλή κρατική ιεραρχία, την ισχύ των ομάδων πίεσης που χρησιμοποιούν τόσο μεθόδους συγκαλυμμένες όσο και μεθόδους ανοικτές, επιστρατεύοντας τις δημόσιες σχέσεις, το μάρκετινγκ και τη διαφήμιση.

Αναφέραμε πιο πάνω ότι ο χρηματιστηριακός θεσμός δεν μπορεί πια να παραγνωρισθεί γιατί η διεύθυνσή του στην καθημερινή ζωή είναι πλέον άμεση. Όπως λειτουργήσει τα τελευταία δύο περίπου χρόνια προκάλεσε απότομη ανακατανομή του πλούτου προς όφελος των οικονομικά ισχυρών ομάδων, ενώ είναι επίσης ορθό ότι δημιούργησε μια νέα ισχυρή ομάδα

ανθρώπων που, έχοντας απότομα πλουτίσει, ασκεί σημαντική επιρροή στα οικονομικά πράγματα του τόπου. Οι συνέπειες αυτών των ανακατατάξεων δεν είναι πλήρως ορατές, γιατί οι κραδασμοί τους είναι μεν αισθητοί χωρίς να έχουν όμως απορροφηθεί από την κοινωνία. Ορισμένες, από την άλλη, οικονομικές συνέπειες δεν μπορούν να αγνοηθούν, γιατί έχουν ήδη επιπτώσεις στην πορεία της οικονομίας με σοβαρή επίδραση πάνω στους οικονομικούς δείκτες.

Με λίγα λόγια τα δρώμενα στο χρηματιστήριο ξεκινούν να επηρεάζουν επικίνδυνα εκείνο που οι οικονομολόγοι ονομάζουν «πραγματική» οικονομία. Η ραγδαία ανακατανομή του πλούτου τείνει να επηρεάσει αρνητικά τη συνολική ζήτηση. Είναι αμφίβολο αν τα κεφάλαια που άντλησαν οι εισηγμένες ή υπό ένταξη εταιρείες θ' αντισταθμίσουν το αρνητικό κλίμα και τις προδοκίες που δημιουργούνται από τα πλήγματα που υπέστη η μάζα των επενδυτών. Είναι γνωστό ότι δεν ασκείται έλεγχος στον τρόπο που διαθέτουν τα αντληθέντα κεφάλαια, ενώ σε πλείστες περιπτώσεις τα χρήματα διατίθενται απλώς για την εξόφληση παλιών χρεών. Τα γεγονότα όπως φαίνεται να έχουν εξελιχθεί δεν συνηγορούν στην εκτίμηση ότι οι επενδύσεις θα ευνοηθούν σε τέτοιο βαθμό ώστε να εξαλείψουν τις αρνητικές επιπτώσεις που προέρχονται από τις τεράστιες απώλειες των μικροεπενδυτών. Επιπρόσθετα, χιλιάδες μικροεπιχειρήσεις, που αποτελούν ακόμα το βασικό πυρήνα της κυπριακής οικονομίας και ταυτίζονται με άτομα ή συγκεκριμένες οικογένειες, απώλεσαν σημαντικό μέρος του ενεργητικού τους το οποίο είχαν τοποθετήσει, κατά την περίοδο της ευφορίας, στο χρηματιστήριο. Ο κίνδυνος απ' αυτή την κατάσταση είναι ορατός γιατί απειλεί πια την ίδια την παραγωγική διαδικασία.

Ποιες θα είναι οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις είναι παρά πολύ δύσκολο να πει κανείς. Οι φιλελεύθεροι ιδεολόγοι, μένοντας συνεπείς με τις ιδέες τους μπορούν να ισχυριστούν, κάτι που μέσα στο σημερινό κλίμα τολμούν μόνο έμμεσα να κάνουν, ότι το σημερινό φαινόμενο της συσσώρευσης μεγάλων κεφαλαίων σε λίγα μόνο χέρια είναι ανάγκη που επιτάσσει η αγορά η οποία επιλύει το πρόβλημα

της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων, έτσι ώστε να επιβιώσουν μέσα στο διεθνές ανταγωνιστικό κλίμα. Μ' αυτό το σκεπτικό η εξαφάνιση των μικρών μονάδων είναι όχι αναπόφευκτη αλλά και επιθυμητή.

Μπορούμε άραγε ακολουθώντας αυτή τη λογική να θεωρήσουμε το τι συμβαίνει ως εξέλιξη «φυσιολογική», ενταγμένη στα πλαίσια της ομαλής λειτουργίας της αγοράς; Είναι δυνατόν το τι έχει εκτυλιχθεί ν' αποτελεί ένα άλμα για παρά πέρα οικονομική ανάπτυξη δια μέσου της συσσώρευσης κεφαλαίων από μερικά άτομα ή οργανισμούς;

Αναφέραμε πιο πάνω ότι η κατάσταση όπως έχει διαμορφωθεί τείνει ν' αποβεί αποσταθεροποιητική για την οικονομία του τόπου, επιπρόσθετα προς τα κοινωνικά προβλήματα που έχει επισφραγίσει. Το περασμένο φθινόπωρο, στην έκθεση της για την Κύπρο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χαρακτήρισε την άνοδο των τιμών στο χρηματιστήριο ως μη στηρίξιμη απευθύνοντας έτσι μια σαφή προειδοποίηση για το τι επρόκειτο ν' ακολουθήσει. Παρόμοιες προειδοποιήσεις απευθύνει και ο διεθνής οικονομικός τύπος, τον οποίο η κυπριακή πολιτεία επέλεξε ουσιαστικά ν' αγνοήσει. Η κατάσταση, λοιπόν, δεν είναι ούτε φυσιολογική ούτε υγιής, αλλά αντίθετα προκαλεί έντονες ανησυχίες και επιβάλλει τη λήψη μέτρων για την εξυγίανση του θεσμού και την αλλαγή της σημερινής ψυχολογίας.

Αυτό μας φέρνει στο μεγάλο ερώτημα των επενδυτών, που δικαιολογημένα προσπαθούν ν' αντιληφθούν τι πράγματι έχει γίνει, τι δηλαδή έχει προκαλέσει την κατάρρευση. Σε μια πολύπλοκη κατάσταση η αιτία δεν είναι μια. Πολλοί συντελεστές διεπλάκησαν για να παραχθεί το σημερινό αποτέλεσμα. Θα πρέπει όμως να ασχοληθούμε για λίγο με την πιο απλοϊκή και δημοφιλή θεωρία που προβάλλεται, αυτή του «στημένου παιγνιδιού». Η εξήγηση αυτή που τείνει να εξάψει τα πνεύματα υιοθετείται πολλές φορές και από μερικούς πολιτικούς, ακριβώς γιατί είναι απλή, δημιουργεί προσωποποιημένα εξιλαστήρια θύματα και ανάγει ένα δύσκολο ζήτημα σε αστυνομικής φύσεως πρόβλημα. Και ενώ η λύση τους φαίνεται κρυστάλλινη, το αποτέλεσμα τείνει μάλλον προς την αντίθετη κατεύθυνση γιατί συσκοτίζεται στην πράξη η πραγματικότητα με άμεση συνέπεια ν' απομακρυνόμαστε από το ζητούμενο. Είναι βέβαια πιθανόν να υπήρξαν χειραγωγήσεις και άλλες ποινικά κολάσιμες πράξεις, όμως η εξέλιξη των πραγμάτων δεν ευνοεί την υιοθέτηση μιας απλής θεωρίας συνομωσίας από ένα μικρό αριθμό ατόμων για την εξαπάτηση των χιλιάδων επενδυτών.

Τό κυπριακό χρηματιστήριο ξεκίνησε την πορεία του με ανεπαρκές θεσμικό πλαίσιο. Σε μια περίοδο που οι εισηγμένοι τίτλοι ήταν λίγοι άρχισε ξαφνικά η μεγάλη επιθυμία για χρηματιστηριακές τοποθετήσεις. Τα εποπτικά όργανα δεν είχαν ούτε το αναγκαίο προσωπικό ούτε την επάρκεια σε εμπειρίες για να εξασφαλίσουν την ομαλή λειτουργία της αγοράς που έπαιρνε φωτιά με την προσδοκία του εύκολου πλουτισμού. Σε συνθήκες μαζικής ευφορίας είναι δύσκολο να διαπιστωθεί ποιος και τι άναψε τον πρώτο σπινθήρα, ούτε άλλωστε έχει τόση σημασία. Τα χρηματιστηριακά γραφεία ήταν ολιγομελή, ενώ οι εταιρείες που από χωρίς διεύθυν τις ευκαιρίες βομβάρδιζαν το κοινό με ανακινώσεις που προκαλούσαν αυξημένη ζήτηση και φούσκωμα των τιμών. Σε περιόδους όμως ευφορίας ελάχιστοι σκέφτονται τα παρά κάτω βήματα. Οι μεγαλομέτοχοι βρήκαν την ευκαιρία να πραγματοποιήσουν υπέρρογκα κέρδη, όπως εξάλλου και τα χρηματιστηριακά γραφεία. Αντί τη κατάσταση να ανακοπεί η εύκολη παροχή δανείων εξόγκωσε ακόμα περισσότερο τη ζήτηση. Και ενώ οι ισχυροί και καλύτερα πληροφορημένοι άρχιζαν να ρευστοποιούν για να κατοχυρώσουν τα κέρδη τους, χιλιάδες επενδυτές εισέρχονταν καθυστερημένα στην αγορά με αποτέλεσμα τον εγκλωβισμό τους σε ψηλές τιμές, βλέποντας το όνειρο να μετατρέπεται σε εφιάλητη.

Το εξαιρετικά φιλελεύθερο καθεστώς που υιοθετήθηκε για να διέπει την εισαγωγή εταιρειών, δυσχεράνε και δυσχεραίνει τα πράγματα. Η οικονομική ευρωστία και οι προοπτικές των εταιρειών δεν αποτελούν προϋπόθεση για ένταξη. Έτσι σε περιόδους που η ψυχολογία των επενδυτών είναι χαμηλά το πρόβλημα επιτείνεται, ενώ σε περιόδους ευφορίας οι μετοχές παραφουσκώνονται δυσανάλογα. Η πλήρως φιλελεύθερη αντίληψη που επικράτησε, ιδιαίτερα σε μια αγορά που όντως ήταν ακόμα ανώριμη, δεν παρέσχε την αναγκαία προστασία στον επενδυτή που αφέθηκε μόνος για να αξιολογεί τους διάφορους τίτλους, με τη συνδρομή επενδυτικών συμβούλων που κατά κανόνα είτε δεν υπήρχαν είτε αντιπροσώπευαν οι ίδιοι συγκρουόμενα συμφέροντα. Η μη ικανοποιητική ρύθμιση του θεσμού της ιδιωτικής τοποθέτησης και της δημόσιας πρόσκλησης προς το κοινό, οδηγούσε στην περίοδο της ανόδου σε περισσότερο φούσκωμα των τιμών γιατί περιόριζε τη προσφορά της συγκεκριμένης μετοχής. Κυνηγώντας το όνειρο της ιδιωτικής τοποθέτησης, οι απλοί άνθρωποι έπεσαν στην παγίδα των επενδυτικών εταιρειών, που φυσικά μάζευαν όσα περισσότερα χρήματα μπορούσαν. Πληθώρα επενδυτικών εταιρειών συνέρυσαν, λοιπόν, στο

χρηματιστήριο χωρίς να έχουν επενδυτικές ευκαιρίες, αφού τώρα οι αναλυτές τους θεωρούν τις τιμές ασύμφορες.

Η κατάσταση όπως παρουσιάζεται τώρα είναι πραγματικά δύσκολη. Ο κόσμος πρέπει ν' αντιληφθεί ότι η περιουσία άνοδος δεν μπορεί να επανέλθει, ούτε εξάλλου είναι επιθυμητή. Βραχυπρόθεσμα δεν μπορούν ν' αλλάξουν πολλά πράγματα σε σχέση με τη ψυχολογία που έχει δημιουργηθεί. Η πολιτεία πρέπει άμεσα να προβεί στις αναγκαίες ρυθμίσεις για να βελτιώσει το θεσμικό πλαίσιο, επικεντρώνοντάς σε τρεις βασικές περιοχές όπου εντοπίζονται τα κυριότερα προβλήματα :

1) Εξασφάλιση υγιούς ανταγωνισμού.

Η αγορά δεν φαίνεται να λειτουργεί πια ελεύθερα. Μέσα από τη διαδικασία που διήλθε τα τελευταία δύο χρόνια η διάρθρωση της αγοράς έγινε ολιγοπωλιακή με ένα μικρό αριθμό οργανισμών να έχει αποκτήσει τεράστια ισχύ, επηρεάζοντας ή ελέγχοντας αλυσίδα χρηματιστηριακών γραφείων και επενδυτικών εταιρειών. Η κυβέρνηση οφείλει να ερευνήσει το θέμα αναθέτοντας το ζήτημα σε ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες, οι οποίοι θα εκτιμήσουν την κατάσταση αφού προβούν στην αναγκαία εμπειρική μελέτη. Η έρευνα που ζητήσε η βουλή και που έχει στο επίκεντρο ενδεχόμενες ποινικές πράξεις, αν και χρήσιμη αν γίνει δυνατή η αμερόληπτη διεξαγωγή της είναι δευτερευουσας σημασίας, αφού το πρόβλημα εστιάζεται στην ίδια τη λειτουργία του θεσμού.

2) Προστασία του επενδυτή.

Η Βουλή επιβάλλεται να υιοθετήσει αυστηρότερα κριτήρια εισαγωγής των εταιρειών, που θα διασφαλίζουν όσο είναι δυνατό την προϋπόθεση της οικονομικής τους ευρωστίας. Η επιτροπή κεφαλαιαγοράς θα πρέπει να γίνει ανεξάρτητη και να αποκτήσει τέτοιες εξουσίες, ώστε να κατοχυρώνει τη συμμόρφωση των εμπλεκόμενων προς τη νομοθεσία. Το τμήμα οικονομικού εγκλήματος της αστυνομίας που ερευνά ενδεχόμενα ποινικά αδικήματα είναι ένας άλλος τομέας που θα πρέπει ν' απασχολήσει τους αρμόδιους, με στόχο να γίνει αποτελεσματικότερος στη δίωξη των παραβάσεων.

3) Σχέση χρηματιστηρίου και οικονομίας.

Μέχρι σήμερα τα πολιτειακά όργανα δεν φαίνεται να έχουν τον αναγκαίο συντονισμό για την εξέταση και αντιμετώπιση των επιπτώσεων του χρηματιστηρίου πάνω στην υπόλοιπη οικονομία. Είναι άμεση ανάγκη η σύσταση του θεσμικού εκείνου οργάνου - κεντρική τράπεζα, υπουργείο οικονομικών, χρηματιστηριακές αρχές - που θα παρακολουθούν στενά τον ζωτικό αυτό τομέα.

Η Τραγωδία των 275 Ναυαγών της Πάφου και οι Προεκτάσεις της

Δώρου Μιχαήλ

Η λέξη «απανθρωπιά» έχει αποκτήσει καινούριο νόημα. Της το έχουν δώσει η Κυβέρνηση, με πρωτεργάτες τους Υπουργούς Εσωτερικών, Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως, οι Αστυνομικές Αρχές και όλοι οι «αρμόδιοι» και αναρμόδιοι που χειρίστηκαν τους 275 ναυαγούς της Πάφου.

Μια απλή ανάγνωση του χρονικού της τραγωδίας αυτών των ανθρώπων (βλέπε δίπλα), αποδεικνύει του λόγου το αληθές. Ωστόσο, οι προεκτάσεις της υπόθεσης είναι ακόμα πιο τραγικές:

Καλλιέργεια ξενοφοβίας

Για να περάσει την πολιτική της, η Κυβέρνηση πέρασε, με αρκετή επιτυχία, στον κόσμο την εντύπωση πως υπάρχουν στις ακτές του Λιβάνου, της Συρίας και της Τουρκίας (νάτος και ο προαιώνιος εχθρός!), δεκάδες, αν όχι εκατοντάδες χιλιάδες «λαθρομετανάστες», έτοιμοι ανά πάσαν στιγμή να μπουν στα καράβια και να κατακλύσουν την Κύπρο, καταστρέφοντας την οικονομία και την κοινωνία. Η όλη ιστορία παρουσιάστηκε ούτε λίγο ούτε πολύ ως επικείμενη επιδρομή από νέες ορδές βαρβάρων, από τις οποίες έχει υποφέρει το νησί στη «μακραίωνα ιστορία» του.

Στην πορεία ξεχάστηκε ότι οι άνθρωποι δεν είχαν προορισμό την Κύπρο κι ότι κόντεψαν να πνιγούν στην Πάφο.

Για να ενισχύσει τη μαζική αποδοχή των ενεργειών της, η Κυβέρνηση κατασκεύασε, μέσα από το μονοπώλιο της πληροφόρησης που επέβαλε, αφού δεν επέτρεπε σε κανένα να πλησιάσει τους ναυαγούς, την εικόνα των εγκληματιών «λαθρομεταναστών» ως ένα συνεχή κίνδυνο για τους αστυνομικούς που τους φρουρούσαν, για τους ιδιοκτήτες των πλοιαρίων, κ.ο.κ. Ακόμα κι όταν, στην απελπισία τους, μερικοί ναυαγοί έφτασαν στο σημείο να αυτοτραυματιστούν, αντί να αντιμετωπιστούν με συμπόνια, χρησιμοποιήθηκε η πράξη τους ως τεκμήριο για την αγριότητά τους.

Είναι καταπληκτικό το γεγονός ότι για τρεις ολόκληρες βδομάδες που βρίσκονταν οι ναυαγοί στην Κύπρο, δεν

παρουσιάστηκε ούτε μια φορά κάποια εικόνα, μια σκηνή, μια φωτογραφία, ένα ρεπορτάζ, που να παρουσιάζει έστω και ένα από τους ναυαγούς σαν άνθρωπο με φάτσα, με αισθήματα, με ιστορία, με προβλήματα.

Η μόνη εικόνα που παρουσιάστηκε, την οποία έσπευσαν τα ΜΜΕ να δημοσιοποιήσουν, ήταν η φωτογραφία του ΜΜΑΔίτη να ψυχαγωγεί τα «λαθρομεταναστάκια»! Την πιο φτηνή κατασκευή image που θα μπορούσε κανείς να διανοηθεί, όταν υποχρέωναν τους ανθρώπους αυτούς να ζουν σε καραβάκια 24 ώρες το 24ωρο για βδομάδες.

Η όλη αυτή συμπεριφορά, δημιούργησε ένα πρωτοφανές κλίμα ξενοφοβίας, που άγγιζε τα όρια της μαζικής υστερίας. Μέσα σ' ένα τέτοιο κλίμα, και μέσα σε «κατάλληλες» συνθήκες οικονομικής ύφεσης, ανεργίας και γενικής κοινωνικής ανασφάλειας, μπορεί κάλλιστα να ευδοκιμήσει ένας επιθετικός ρατσισμός, με βιαιοπραγίες ενάντια στους ξένους, με ανάπτυξη νεοφασιστικών κομμάτων, κ.ο.κ.

Τα ΜΜΕ ως παράρτημα του κράτους

Η πολιτική της Κυβέρνησης δεν θα επικρατούσε κατά κράτος αν δεν είχε τη συμβολή των ΜΜΕ. Τα τηλεοπτικά κανάλια, που έχουν την ουσιαστικότερη συμβολή στη διαμόρφωση της «κοινής γνώμης», σε σύγκριση με τα έντυπα μέσα και το ραδιόφωνο, λειτούργησαν στην περίπτωση των ναυαγών ως παράρτημα του κράτους. Η «ελεύθερη ραδιοφωνία - τηλεόραση» αποδείχτηκε τόσο ελεύθερη όσο ήταν στα πρώην σταλινικά κράτη. Η «τέταρτη εξουσία» όχι μόνο δεν διαμαρτυρήθηκε για τη μασημένη τροφή που τους τάζε καθημερινά η εκτελεστική εξουσία, αλλά έχασε ό,τι της σέρβιραν, πολλές φορές υπερθεματίζοντας, και χωρίς οποιαδήποτε ανεξάρτητη ειδησεογραφία ή ρεπορτάζ.

Για παράδειγμα, στην περίπτωση της εν πλω γέννας, παρουσίασαν το γεγονός ως μια χαρμόσυνη ειδηση - χόλλυγουντ στίλ. Ένας συγκεκριμένος σταθμός, ο ANTI, «έσφαξε» την

πικετοφορία διαμαρτυρίας έξω από το παλιό Λιμάνι Λεμεσού που οργάνωσε η Κίνηση Στήριξης Αλλοδαπών (ΚΙΣΑ), μιλώντας για συμμετοχή 20 ατόμων, (εκεί που υπήρχαν 60), προβάλλοντας κατά κύριο λόγο τις δηλώσεις βουλευτή του ΔΗ.ΣΥ. που εμφανίστηκε στο χώρο.

Μερικά μέσα και κάποιοι δημοσιογράφοι ξεχώρισαν με τον αντικειμενικό τρόπο που παρουσίασαν το θέμα και για την υπερδότηση των δικαιωμάτων των ναυαγών και πρέπει να τους συγχαρούμε γι' αυτό, ωστόσο δεν μπόρεσαν να αλλοιώσουν σημαντικά το κλίμα ξενοφοβίας που περιγράψαμε πιο πάνω.

Πού είναι ρε παιδιά οι φιλάνθρωποι;

Αμφιβάλλω αν υπάρχουν πολλές χώρες στον κόσμο όπου μπροστά σ' ένα δράμα 275 ανθρώπων όπως αυτό που έζησε η Κύπρος για 3 βδομάδες, δεν θα ακουγόταν, έστω για τα προσχήματα, η φωνή μιας φιλανθρωπικής οργάνωσης ή καλύτερα μια επίσκεψη συμπαράστασης, η έκκληση μιας χριστιανικής οργάνωσης για τη φροντίδα έστω των παιδιών (διακρινόταν στο σκάφος και παιδί με ειδικές ανάγκες) και των εγκύων γυναικών.

Αντί για το «ο έχων δύο χιτώνες», το «αγάπα τον πλησίον σου» ή την Παραβολή του Καλού Σαμαρείτη. Την Εκκλησία της Κύπρου απασχολούσαν μάλλον οι σεξουαλικές επιδόσεις των αρχιερέων της (εκτός από τα συνηθισμένα μπιζνες), παρά κάτι τέτοια μικρά και ασήμαντα.

Η «Κοινωνία των Πολιτών»;

Δεν είναι υπερβολή να σημειώσει κανείς ότι μόνο η ΚΙΣΑ προώθησε συστηματικά την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των ναυαγών. Οργανώσεις όπως η ΕΔΟΝ, η Εργατική Δημοκρατία, Η Κίνηση Οικολόγων Περιβαλλοντιστών, ανταποκριθηκαν για παράδειγμα, στο κάλεσμα της ΚΙΣΑ για εκδήλωση διαμαρτυρίας στη

Λεμεσό, ωστόσο αυτές ήταν εξαιρέσεις. Δεν είδαμε, γενικά μιλώντας, μια ζωντανή και σθεναρή αντιμετώπιση του θέματος.

Εδώ πρέπει να τονίσουμε ότι θα περίμενε κανείς την Ένωση Συντακτών να διαμαρτυρόταν αποφασιστικά για το γεγονός της ουσιαστικής φήμωσης των δημοσιογράφων, μια και ούτε εκείνοι είχαν πρόσβαση στους ναυαγούς.

Ωστόσο ενέργειες όπως αυτή του νοσηλευτικού λειτουργού κ. Γιαννάκη Χριστοδούλου να καταγγείλει, παρ' ότι δημόσιος υπάλληλος, τις άθλιες συνθήκες στα σκάφη επιστροφής στο Λίβανο είναι οάσεις μέσα στην ερημιά και αναλαμπές ελπίδας.

Δεν πρέπει φυσικά να αγνοήσουμε ακόμα μίαν εξαίρεση, τον κ. Μαυρομάτη, πρώην αντιπρόσωπο της Κύ-

πρου στα Ηνωμένα Έθνη, που μετά τις καταγγελίες της ΚΙΣΑ και του κ. Χριστοδούλου, κατακεραύνωσε από εκπομπή του Άστρα την Κυβέρνηση, τονίζοντας ότι στα δεκάδες χρόνια που ασχολείται με παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δεν έχει συναντήσει παρόμοια περίπτωση.

Ζητείται αντιπολίτευση!

Από τα κοινοβουλευτικά κόμματα της αντιπολίτευσης, μόνο το ΑΚΕΛ - εκτός από άτομα όπως ο Τάκης Χατζηδημητρίου - τοποθετήθηκε υπέρ των ναυαγών, με δημόσια ανακοίνωση. Μετά τις καταγγελίες για το ταξίδι επιστροφής στο Λίβανο, ο βουλευτής

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

Πράξη Πρώτη: Στις 13 Σεπτεμβρίου σκάφος προερχόμενο από τον Λίβανο με προορισμό την Ιταλία βουλιάζει ανοικτά του Κόλπου των Κοραλλίων με 275 επιβάτες (αρχικά οι «Αρχές» - που μονοπωλούν την πληροφόρηση - δίνουν το νούμερο 266). Οι 80 είναι γυναίκες (4 έγκυοι) και παιδιά.

Η επιχείρηση διάσωσης γίνεται μετά την παρέλευση τριών (3!) ωρών και ενώ ο κόσμος έχει πέσει στη θάλασσα και πνίγεται.

Από την αρχή οι «Αρχές» διατείνονται ότι δεν έχουν προσαράξει στην Κύπρο, για να μην τους παραχωρήσουν δικαιώματα (που πηγάζουν και από διεθνείς συμβάσεις που υπέγραψε η Κύπρος).

Μέσα στα πλαίσια αυτά, οι καταταλαιπωρημένοι ναυαγοί μεταφέρονται στη Λεμεσό δια θαλάσσης σε ταξίδι 5 ωρών, ενώ από ξηράς θα ήταν 45 λεπτά.

Πράξη Δεύτερη: Για 3 βδομάδες οι «αρχές» αρνούνται να μεταφέρουν τους ναυαγούς στη στεριά και να τους στεγάσουν σε ανθρώπινες συνθήκες διαβίωσης. Τους έχουν τσουβαλιασμένους σε μικρά σκάφη, χωρίς κρεβάτια, χωρίς μπάνια και με μια μόνο τουαλέτα. Σημειώνονται ασθένειες και οι ασθενείς, που δεν έφτασαν κατά τα άλλα στην Κύπρο, μεταφέρονται σε νοσοκομεία και επιστρέφουν στο καράβι. Αργότερα μεταφέρονται σε πιο μεγάλα σκάφη, με κάπως καλύτερες συνθήκες.

Παρά την επίμονη απαίτηση των ιδίων των ναυαγών και του ΚΙΣΑ, δεν καλείται η Υπάτη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες για να εξακριβώσει αν υπάρχουν πολιτικοί πρόσφυγες στο σκάφος.

Ακολουθούν παρατεταμένες διαπραγματεύσεις με το Λίβανο για να δεχτεί πίσω τους «λαθρομεταναστες».

Πράξη Τρίτη: Στις 4 Οκτωβρίου, μετά από 3 βδομάδες ουσιαστικής φυλάκισης σε σκάφη, μεταφέρονται ατμοπλοϊκώς οι ναυαγοί στο Λίβανο, αφού είχαν προηγηθεί συνεννοήσεις για μαζικές απελάσεις στις χώρες προέλευσης, κυρίως στο Ιράκ και τη Συρία. Αθετείται έτσι υπόσχεση που δόθηκε στην Υπάτη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες ότι δεν θα γίνονταν μαζικές απελάσεις (απαγορεύονται από διεθνή σύμβαση). Ο απλοστότος λόγος της απαγόρευσης και της ενεργοποίησης των νόμων για πολιτικό άσυλο, που δεν ενεργοποίησε η Κυπριακή Κυβέρνηση, είναι ότι κινδυνεύει η φυσική υπόσταση των προσφύγων, όπως σ' αυτή την περίπτωση όσον αφορά τους Ιρακινούς και τους Κούρδους που ήταν, φαίνεται, η πλειοψηφία.

Επιλογές: Σκάζουν σαν βόμβα οι καταγγελίες του νοσηλευτικού λειτουργού Γιαννάκη Χριστοδούλου που συνοδευε τους ναυαγούς στο ταξίδι της επιστροφής. Καταγγέλλει: Στοιβάχτηκαν 200 άτομα (ναυαγοί+αστυνομικοί+συνοδοί) σε δύο σκάφη χωρητικότητας 50 ατόμων. Τα σκάφη δεν είχαν αρκετά σωσίβια, καμπίνες, κρεβάτια. Το ταξίδι κράτησε 17 ώρες, οι πλείστοι, περιλαμβανομένης της γιατρού, έπαθαν ναυτία και κινδύνεψαν να πνιγούν. Πιο πολύ κινδύνεψαν οι άντρες, που μεταφέρθηκαν με χειροπέδες. Μία έγκυος γέννησε στο καράβι. Ο νοσηλευτικός λειτουργός αναγκάστηκε να διεργήσει τον τοκετό, μέσα σε άθλιες συνθήκες και σε παγκάκι. Προφανώς τα σκάφη δεν ήταν κατάλληλα για πλοήγηση εκτός μερικών μιλίων κοντά στις ακτές.

Τάκης Χατζηγεωργίου ενέγραψε το θέμα στη Βουλή.

Οι ενέργειες αυτές και η απουσία συστηματικής προώθησης του θέματος δεν είναι αρκετές να ανακόψουν την επικίνδυνη πορεία που επέλεξε η Κυβέρνηση και που ακολουθεί με τόσο πάθος και τόσα μέσα στη διάθεσή της. Μπορεί σήμερα ο αντιρατσισμός να μην «πουλάει». Ωστόσο, το κλίμα μπορεί να αλλάξει και η Κυβερνητική πολιτική να ανατραπεί στη βάση μιας εναλλακτικής και ολοκληρωμένης πολιτικής που θα απαντά πειστικά στις ανασφάλειες του λαού και θα συνδέει τα προβλήματα των μεταναστών και των προσφύγων με τα προβλήματα του ντόπιου πληθυσμού. Οι δυνάμεις που καταδικάζουν τους λαούς του 'Τρίτου Κόσμου' στην οικονομική εξαθλίωση και τους πολέμους, οδηγώντας τους στα σαποκάραβα του ξενιτεμού, είναι οι ίδιες δυνάμεις που στο όνομα της παγκοσμιοποίησης επιβάλλουν τη νεοφιλελεύθερη πολιτική που απειλεί τα κεκτημένα των Κυπρίων εργαζομένων. Σήμερα αναπτύσσεται διεθνώς ένα πρωτοφανές αντικαπιταλιστικό κίνημα (Σιάτλ, Μελβούρνη, Πράγα, κ.ο.κ.) με στόχο το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τη Παγκόσμια Τράπεζα, την Παγκόσμια Οργάνωση Εμπορίου και τις πολυεθνικές. Σ' αυτό το κίνημα οι μετανάστες είναι οι φυσικοί σύμμαχοι των ντόπιων εργαζομένων. Η μετανάστευση, όπως και η ανεργία δεν είναι επιλογή, είναι αποτέλεσμα ενός συστήματος που βάζει το κέρδος και τον ανταγωνισμό πάνω από τις ανάγκες των ανθρώπων.

Η Κυβερνητική πολιτική απέναντι στους μετανάστες, έχει τις ίδιες νεοφιλελεύθερες ρίζες με την πολιτική των περικοπών και των ιδιωτικοποιήσεων, της επίθεσης ενάντια στην ΑΤΑ, κ.ο.κ. Αν δεν ανατραπεί αυτή η πολιτική, η Κυβέρνηση θα αποθραυσθεί εντελώς. Αυτή την εξέλιξη δεν θα την πληρώσουν μόνο οι μετανάστες. Αν μπορεί να καταπατά ανενόχλητη τα δικαιώματα και τις ελευθερίες τους, γιατί να μην επεκτείνει αύριο αυτή τη μεταχείριση στο ντόπιο εργατικό κίνημα, τους αγρότες, τους περιβαλλοντιστές, τη νεολαία; Αν περάσει, εξάλλου, η ξενοφοβική αντίληψη των πραγμάτων, η μόνη ιδεολογία που θα καλλιεργείται θα είναι ο ρατσισμός και η μόνη πολιτική για ανακοπή του δήθεν κινδύνου, η ακροδεξιά, νεοφασιστική, με τις ανάλογες προεκτάσεις για ανάπτυξη φαινομένων τύπου Λεπέν και τύπου Χάιντερ.

Ζητείται αντιπολίτευση λοιπόν! Όσο είναι καιρός!

Διάλογος - Εκλογές

Ενώ οι κατ' ευθείαν αναφορές στις εκλογές, είναι σχεδόν απύσυχες από τον δημόσιο διάλογο, η παρουσία τους είναι αισθητή στο ύψος και το ήθος, και στα θέματα που επιλέγονται από τους πολιτικούς της «1ης γραμμής».

Το *Εξ υπαρχής* αποφάσισε να ανοίξει ένα διάλογο για τα εκλογικά θέματα και να προσπαθήσει στο μέτρο των δυνατοτήτων του, να τον κρατήσει σ' ένα σοβαρό επίπεδο.

Κάνουμε λοιπόν έκκληση σ' όλους όσοι από σας επιθυμείτε να συνεισφέρετε σ' αυτήν την προσπάθεια να το πράξετε, δίνοντας μας κείμενα κατά προτίμηση των 500 ως 800 λέξεων (ή και μεγαλύτερα μετά από συνεννόηση μαζί μας).

Η φιλοδοξία μας βέβαια είναι να συγκεντρώσουμε τους επόμενους μήνες, προτάσεις και κριτικές νέες, που φιλοδοξούν να ανανεώσουν τον πολιτικό λόγο και την πολιτική πρακτική.

Μπορείτε να επικοινωνείτε μαζί μου κάθε Πέμπτη, ώρα 6.00 - 8.00 μ.μ. στο τηλέφωνο 346061, στη διεύθυνση: Αρχ. Μακαρίου Γ' 127, Καϊμακλί, Λευκωσία, ή με άλλα μέλη της συντακτικής επιτροπής.

Κωστής Αχινιώτης

Βουλευτικές Εκλογές: Πολιτική επιλογή;

Αντωνίας Λύρα

Μια προσπάθεια από μια θνητή που «επιθυμεί» με κάποιες σκέψεις και ερωτήματα να θέσει προς προβληματισμό και διασαφήνιση κάποιες έννοιες - θέσεις ιδεολογήματα της πολιτικής και της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Αναρωτιέται κανείς αν για πολλούς Κυπρίους κάποιες «έννοιες» είναι αντιληπτές ή παραμένουν αδιευκρίνιστες ή ασαφείς (ακόμη και για τους πολιτικούς). Ορισμένα παραδείγματα είναι: εκλογικός νόμος, απλή αναλογική - οριζόντια ψηφοφορία, άμεση Δημοκρατία, δικαιοδική - διζωνική ομοσπονδία, συνομοσπονδία - Ευρωπαϊκό κεκτημένο - αειφόρος ανάπτυξη κ.α.

Οι παρατηρήσεις και διαπιστώσεις που μπορεί να κάνει κάποιος όσο αφορά την κυπριακή κοινωνία και όχι μόνο πάνω στο θέμα είναι οι ακόλουθες:

Πολλοί πολίτες νοιώθουν ότι οι εκπρόσωποι των πολιτικών κομμάτων μοιάζουν πάρα πολύ μεταξύ τους, στη συμπεριφορά τους, στο image που παρουσιάζουν είτε ως πολιτικοί είτε ως απλά μέλη του κοινωνικού συνόλου στην καθημερινή τους ζωή.

Ακόμα και οι προγραμματικές τους θέσεις, η οργάνωση και εκστρατεία διαφώτισης των πολιτών μοιάζει να είναι πανομοιότυπη. Δημιουργείται μια δυσφορία όταν τους ακούει ή παρακολουθεί κανείς στις ραδιοφωνικές ή τηλεοπτικές εκπομπές. Παρουσιάζονται τα ίδια πρόσωπα για χρόνια - αλλά και τα νέα στελέχη αρθρώνουν τον ίδιο ξύλινο «πολιτικό λόγο». Εντοπίζει κανείς στις εμφανίσεις τους:

- Έλλειψη σοβαρότητας, ειλικρίνειας, αλήθειας και εντιμότητας

- Ημιπληροφόρηση ή παραπληροφόρηση σε διάφορα θέματα

- Απουσία πολιτικής βούλησης σε καυτά θέματα

- Μη εφαρμογή των νόμων, χαλαρώσεις, παρανομίες, υπεξαίρεσεις και υπερβάσεις και, βεβαίως, καμιά ευθυξία ούτε απολογία ή παραίτηση από τη θέση, άρα κανένα πολιτικό κόστος

- Έλλειψη ανανέωσης, πνευματικότητας, οράματος και άλλα πολλά.

Η μη εμπιστοσύνη του κόσμου - της βάσης, δημιουργεί κρίση με τις ηγεσίες, εργασιακές - πολιτικές, συνδικαλιστικές ή θρησκευτικές, και το χάσμα διαρκώς διευρύνεται. Ο πολίτης διακατέχεται από το αίσθημα ότι είναι αδύνατο, έστω κι αν θελήσει, να παρεμβαίνει και να αλλάζει τα πράγματα.

Πώς δρα όμως; Φαίνεται να «δέχεται παθητικά» να αποφασίζουν άλλοι γι' αυτόν, ξένοι και «δικοί» (προτάσεις Γκάλι) σαν να μη μπορεί να ορίσει τη δική του ζωή (τουλάχιστον όσον αφορά στη λύση του κυπριακού, σαν να έχει μεταλλαχτεί ο αγώνας του για απελευθέρωση, επιστροφή...).

Ο μέσος Κύπριος δεν ενημερώνεται για τις προτάσεις του τάδε κόμματος ή του τάδε πολιτικού σε κάποιο συγκεκριμένο θέμα.

Συμμετέχει σε μια οικονομική ανάπτυξη του κέρδους, της εκμετάλλευσης ανθρώπων γήινων πόρων.

Μήπως δέχεται «συλλογικά»:

- την προοδευτική φθορά του ανθρώπινου γένους, όπως δέχεται τον αφανισμό των φυτών - ζώων - περιβάλλοντος

- την κρίση στις οικογενειακές, κοινωνικές σχέσεις, στις σχέσεις μεταξύ

των δυο φυλών, στις σχέσεις γειτονιάς

- την περιθωριοποίηση ομάδων, όπως της νεολαίας ή ηλικιωμένων.

- την διαμεσολάβηση των ηγεσιών οι οποίες αντί να προωθούν τις διεκδικήσεις, τις συμπιέζουν ή τις ελέγχουν και τις χειραγωγούν.

Και σ' αυτές τις εντάσεις, γεμίζει την κρίση η απελπισία, η μοναξιά, η ανασφάλεια και η απομόνωση.

Οι «επιθυμίες» του για αναβάθμιση της ζωής του, για εκδημοκρατισμό, για σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των «δικαίων» που καταπιέζονται, ή αναστέλλονται ή αποπροσανατολίζονται με τις συνεχείς «μεταλλάξεις».

Στο όνομα του μοντερνισμού, της Νέας Εποχής, της ένταξής μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το κράτος αναγκάζεται να μπει στη κοινή υπηρεσία της παγκόσμιας αγοράς, των στρατιωτικο - βιομηχανικών εξοπλισμών, του ενοποιημένου παγκόσμιου καπιταλισμού.

Γίνεται δηλαδή ενδοβολή της καταπίεσης και υποκειμενικότητας καπιταλιστικού τύπου κι έτσι συρρικνώνονται οι κοινωνικές σχέσεις, το Περιβάλλον και ο Πολίτης (η ανθρώπινη υποκειμενικότητα). Εδραιώνεται η ηγεμονία της παγκόσμιας αγοράς που ισοπεδώνει τα συστήματα αξίας και θέτει στο ίδιο επίπεδο ισοδυναμίας τον άνθρωπο, τα υλικά με τα πολιτιστικά αγαθά και τις φυσικές τοποθεσίες.

Ελέγχει τις κοινωνικές και διεθνείς σχέσεις με στρατιωτικούς και αστυνομικούς μηχανισμούς (ιδιαίτερα στην Κύπρο, βάσεις Άγγλων, τουρκικός στρατός, ειρηνευτικές δυνάμεις ΟΗΕ, Εθνοφρουρά, Αστυνομίες).

Η συλλογική υποκειμενικότητα (φορείς, οργανωμένα σύνολα, μη κυβερνητικές οργανώσεις, σύνολα όπως νέοι, γυναίκες) σωριάζεται ή αναδιπλώνεται γύρω από αρχαϊσμούς, απλουστεύσεις και οπισθοδρομίες.

Οι προτάσεις των πολιτών δεν λαμβάνονται υπ' όψη και η εκτελεστική εξουσία αποφασίζει για όλα τα θέματα (π.χ. είναι δημοκρατική διαδικασία να αποφασίζει το υπουργικό συμβούλιο για όλα τα θέματα). Έχει ο πολίτης, για παράδειγμα, πρόσβαση πληροφόρησης στις αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου;

Αποδυναμώνεται συνέχεια κάθε προσπάθεια αναβάθμισης της ποιότητας της ζωής λόγω της απελπισίας που νοιώθει ο πολίτης με τους επικίνδυνους χειρισμούς ή ελιγμούς της πολιτικής ηγεσίας, τους επικίνδυνους παροξυσμούς της θρησκευτικής ηγεσίας που οδηγούν στην αδιαλλαξία, στο φανατισμό, στην κρίση αξιών, στον μονοσήμαντο τρόπο δράσης της άρχουσας τάξης με κυρίαρχο «άρωμα» το χρήμα που μας δυναστεύει!

Η ισονομία, δηλαδή η ισότητα έναντι του νόμου, αποτελεί μύθο, διότι οι οικονομικά ισχυροί μπορούν να παρανομούν, αλλά να παρεμύνουν στην σφαίρα του απυρόβλητου.

Λόγω βέβαια του μεγέθους μας στο μικρό αυτό νησί, και της νοοτροπίας μας δίνεται η εντύπωση ότι δίνεται περισσότερη σημασία στους τύπους και όχι στο περιεχόμενο, στην ουσία. Αποφασίζει κανείς να ψηφίσει ένα κόμμα ή κάποιους υποψηφίους συναισθηματικά, είτε γιατί είναι γνωστός, τον έχει εξυπηρετήσει τις προάλλες κ.τ.λ. είτε για διάφορους άλλους λόγους που δεν έχουν σχέση με το σημαίνον δηλ. τον πολιτικό

λόγο που προτείνει ο υποψήφιος.

Εφευρίσκονται ως υπεκφυγές για τα συνεχή αδιέξοδα, οι αναφορές στην Ευρώπη, οι οποίες λειτουργούν ως καταφύγια. Αποτελεί άραγε μέρος του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου η παραγνώριση των ενδιαφερόμενων και εμπλεκόμενων στο πρόσφατο συγκεκριμένο παράδειγμα που αφορά τον Ακάμα; Αποκρύπτεται, όπως φαίνεται, ότι η Ε.Ε. προτείνει 80 εκ. λίρες για την ανάπτυξη στον Ακάμα.

Έχω την εντύπωση ότι οι προτάσεις που μπορεί να εισηγηθεί κανείς είναι:

Η συνάθροιση πολιτών που θα δώσει φως στις κοινωνικές σχέσεις, το περιβάλλον και την ανθρώπινη υποκειμενικότητα. Προϋπόθεση να πραγματοποιηθεί μια αυθεντική πολιτική, κοινωνική και πολιτιστική επανάσταση που θα αναπροσανατολίσει τους στόχους της παραγωγής αγαθών, υλικών και μη.

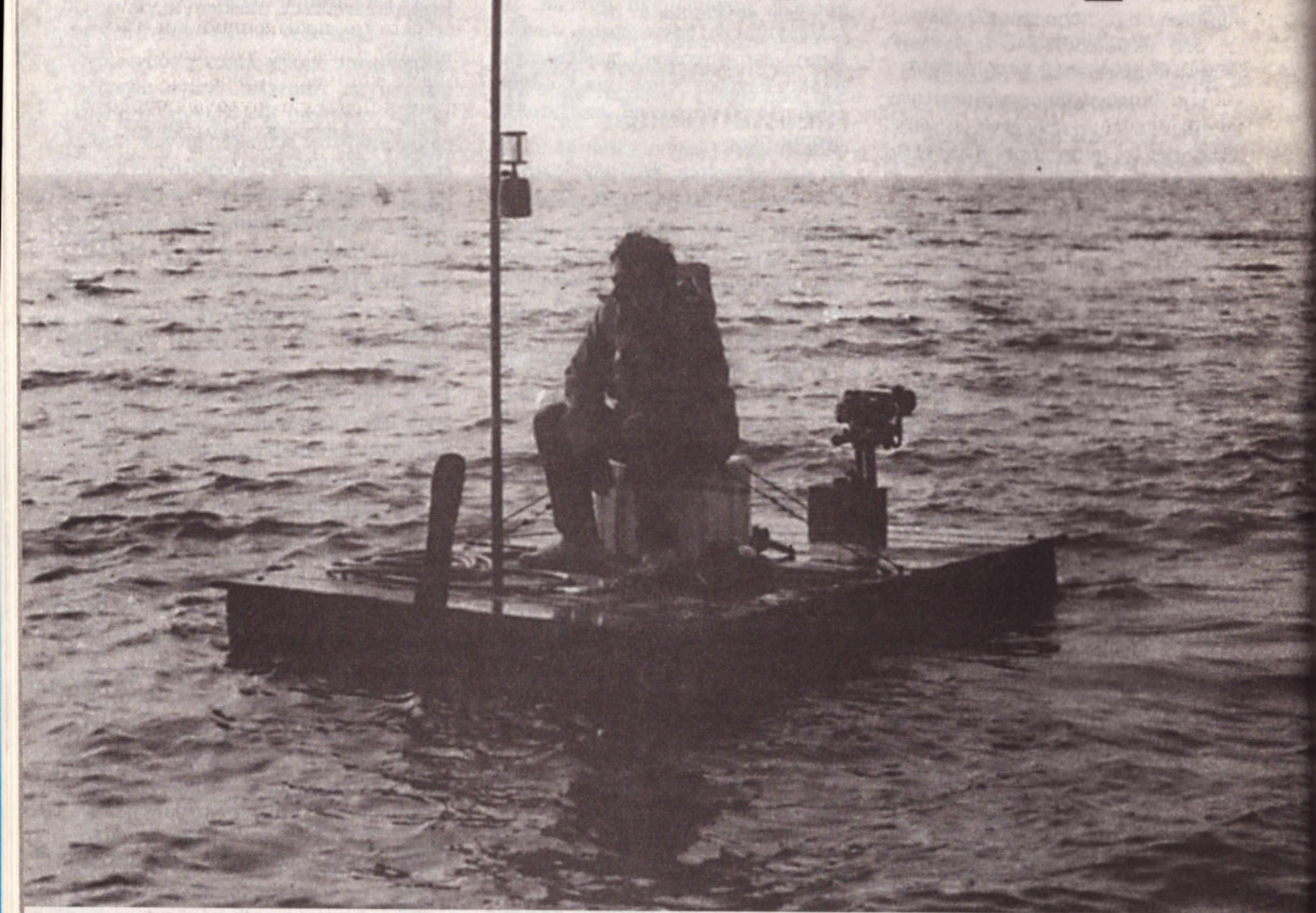
Ο επαναπροσδιορισμός του «εμείς» ως προς το περιβάλλον, η επανεφεύρεση του περιβάλλοντος, η έρευνα, η δημιουργία, ο εμπλουτισμός, του τρόπου ζωής και ευαισθησίας.

Μια επανάσταση που να αναπτύσσει την μοναδικότητα, τη διαφορετικότητα, τη ετερότητα για να φτάσει στην καθολικότητα. Μια καθημερινή ζωή με ευαισθησία, ομορφιά και ικανοποίηση της επιθυμίας.

Ας αλλάξουμε το «κυπριακό»: «σκεφτόμαστε τοπικά και δρούμε ως να είμαστε παγκόσμιοι» με το «σκέφτομαι παγκόσμια και δρω τοπικά». Τότε θ' αρχίσει να μυρίζει όμορφα... Επεισόδιον 336 π.Χ... επαναγραφείν... στο επόμενο τεύχος

«Μετα-κλάδων»
«ενεργός πολίτης»

Οι καμπάνες της Ιστορίας χτυπούν Αριστερά

Κωστή Αχνιώτη

Για τη δημιουργία συνθηκών που θα επιτρέψουν πρόοδο στο Κυπριακό. Για την σύμπληξη ενωμένου διακοινοτικού μετώπου πάλης για την Ανεξαρτησία και την Ομοσπονδία. Για τον εκσυγχρονισμό της κυπριακής κοινωνίας. Για την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και παράλληλες μεταρρυθμίσεις προστασίας των εργαζομένων. Για την αντιμετώπιση της λαίλαπας του νεοφιλελευθερισμού.

Το σύνδρομο του φόβου που κρατεί το ΑΚΕΛ μακριά από τη λογική της διεκδίκησης αριστερής διακυβέρνησης στη χώρα μας, σύνδρομο που ενδεχομένως έχει τις ρίζες του στη περίοδο του εμφυλίου και της ΕΟΚΑ, ή ακόμα του ψυχρού πολέμου, είναι πλέον τελείως παράκαιρο. Είναι μια πολιτική αντίληψη που διαιώνίζεται στην ηγεσία του κόμματος χωρίς να υφίστανται ουσιαστικοί αντικειμενικοί λόγοι. Ως αποτέλεσμα το ένα τρίτο των Ελληνοκυπρίων παροπλίζεται πολιτικά με καταστρεπτικές συνέπειες για το σύνολο της πολιτικής ζωής της χώρας.

Αντίθετα η πολιτική και κοινωνική κατάσταση στη χώρα μας επιβάλλει και μάλιστα επειγόντως μια ρήξη με τη πολιτική στρατηγική και τακτική που επικράτησε μέχρι σήμερα στο χώρο της Αριστεράς.

Η τουρκοκυπριακή Αριστερά πήρε ακριβώς τα μηνύματα των καιρών, και επιστρατεύοντας μέσα σε συνθήκες εξαιρετικά δύσκολες, τόλμη και θάρρος που θα νόμιζε κανείς ότι χάθηκαν για πάντα από τον τόπο μας, κατέθεσε έμπρακτα τους βασικούς άξονες μιας νέας αγωνιστικής κυπριακής αριστερής πολιτικής. Οι Κύπριοι Αριστεροί στο σύνολο τους μπορούν να αισθάνονται περήφανοι, γιατί μπαίνουν στο νέο αιώνα, με μια δική τους αυθεντική πρόταση, ικανή να ανοίξει το δρόμο για την ελευθερία της πατρίδας και της κοινωνίας.

Η τουρκοκυπριακή Αριστερά ηγείται της τουρκοκυπριακής κοινωνίας

Η τουρκοκυπριακή Αριστερά έχει παραγάγει και προωθήσει ένα νέο πολιτικό λόγο ο οποίος την έχει αναδείξει μέσα σε μερικούς μήνες σε ηγετική και καθοριστική δύναμη μέσα στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, ασχέτως ποσοστών και παρά την αντικειμενική της αδυναμία

έναντι του τουρκικού στρατού και των εποίκων. Η τουρκοκυπριακή αριστερά έγινε ικανή να υλοποιήσει αυτή την πολιτική όχι μόνο γιατί το έκανε σωστά αλλά και γιατί πρώτα απ' όλα είχε αυτή την φιλοδοξία. Αυτό είναι το πρώτο μήνυμα προς κάθε Ελληνοκύπριο αριστερό.

Η επίλυση του Κυπριακού είναι πρώτα απ' όλα ευθύνη της Αριστεράς

Το δεύτερο μήνυμα έχει την ίδια θεμελιακή αξία. Το Κυπριακό στη δικοινοτική του διάσταση αποτελεί μεν σύγκρουση των δεξιών κυρίως δυνάμεων, όμως για την επίλυση του ο ηγετικός τουλάχιστον ρόλος πέφτει φυσιολογικά και υποχρεωτικά στις δυνάμεις της Αριστεράς και στις δύο κοινότητες. Οι αριστερές δυνάμεις μπορούν να χρεωθούν την ευθύνη σημαντικών ίσως παραλείψεων που αφορούν στην αντιμετώπιση του εθνικισμού στην ήπια και στην φασίζουσα του διάσταση όμως την κύρια ευθύνη για τα μεγάλα πολιτικά αδιέξοδα, τις δικοινοτικές συγκρούσεις και τις φρικαλεότητες, την φέρουν οι δυνάμεις της Δεξιάς.

Άλλωστε πολύ τακτικά στο παρελθόν οι εθνικιστές πλάι στον εθνικό εχθρό έστηναν και την Αριστερά. Ναι, ευθύνεται η Δεξιά, τα κάστανα όμως από τη φωτιά θα τα βγάλει η Αριστερά. Η Αριστερά κρατεί στα χέρια της σχεδόν αποκλειστικά, όσον αφορά στην δικοινοτική διάσταση του Κυπριακού, την επανένωση των κοινοτήτων. Ένα όμως πλατύ ενωτικό κίνημα και στις δύο κοινότητες θα επηρεάσει οπωσδήποτε σε σημαντικό βαθμό και τον διεθνή παράγοντα και ενδεχομένως και την διεθνή κοινή γνώμη πιο συγκεκριμένα.

Η τουρκοκυπριακή Αριστερά θέτει την διζωνική δικοινοτική ομοσπονδία στο σωστό της πλαίσιο, ως απάντηση δηλαδή του ιστορικού ζητήματος της Αυτοδιάθεσης των Κυπρίων.

Για πρώτη φορά μετά από σαράντα χρόνια Ανεξαρτησίας οι Τουρκοκύπριοι Αριστεροί θέτουν ξεκάθαρα αν και στο έλεος του τουρκικού στρατού, το απόσταγμα της κοινής ιστορικής μας εμπειρίας: "αυτή η γη είναι δική μας" και "διεκδικούμε να διοικούμε τον εαυτό μας". Είναι σαφής η αμηχανία της Ελληνοκυπριακής Αριστεράς η οποία σύρθηκε από την Ένωση στην Ανεξαρτησία με πολλή ατολμία και καθυστέρηση (το ΑΚΕΛ απέσυρε το Ενωτικό αίτημα μετά το πραξικόπημα και την εισβολή). Όμως δεν είναι καιρός για τύψεις και πολύ περισσότερο δεν είναι καιρός για ανταγωνισμούς μέσα στην Αριστερά. Τα συνθήματα αυτά είναι για όλους μας και θα πρέπει να ακούγονται όχι μόνο στα τουρκικά αλλά και στα ελληνικά. Θα πρέπει επιτέλους η κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας να υποχρεωθεί να συμπεριφέρεται ως κυβέρνηση όλων των πολιτών της κι' όχι ως ψευδοκυβέρνηση των Ελληνοκυπρίων. Ακόμα τα κόμματα της ελληνοκυπριακής Αριστεράς θα πρέπει να έχουν κατα νου τους Τουρκοκυπρίους και ειδικά την τουρκοκυπριακή Αριστερά, όταν διαμορφώνουν τον πολιτικό τους λόγο, γιατί βέβαια μπορεί οι τελευταίοι να μην επηρεάζουν άμεσα το εκλογικό αποτέλεσμα, διαμορφώνουν όμως αναλόγως την πολιτική τους. Κι αυτή η παρατήρηση αφορά όλως ιδιαιτέρως τον κ. Λυσοσαρίδη. Κι αυτό μας οδηγεί στο επόμενο σημείο.

Νοούμενου ότι ο στόχος στο Κυπριακό είναι η επανένωση της Κύπρου (κι' όχι η σιωπηλή και χωρίς πολιτικό κόστος διολίσθηση προς την μονιμοποίηση της διχοτόμησης) μια ορθή πολιτική για την Αριστερά δεν μπορεί παρά να είναι δικοινοτική, διότι ασφαλώς το υποκείμενο του αγώνα που αντιστοιχεί είναι και οι δύο κοινότητες. Σ' αυτό το σημείο η τουρκοκυπριακή Αριστερά σημείωσε σημαντικότερη πρόοδο, ιδίως στα κεντρικά συνθήματα που προαναφέραμε, αλλά και αλλού, ιδίως στην εμμονή σε ομοσπονδιακή λύση και ειρηνική επίλυση του Κυπριακού. Γεγονός παραμένει ότι μία κοινή δικοινοτική πολιτική της Αριστεράς, πρέπει επειγόντως να γίνει αντικείμενο μιας διαρκούς συνεδρίας όλων η δυνατόν των αριστε-

ρών δυνάμεων και των δύο κοινοτήτων, μέχρι να έχει επιτυχή κατάληξη. Είναι αδιανόητο να επιζητεί κανείς λύση του Κυπριακού στη Νέα Υόρκη ή την Γενεύη από τις δεξιές δυνάμεις, αν εδώ οι δυνάμεις της κυπριακής Αριστεράς σύσσωμες δεν ενώσουν τη γροθιά τους.

Επιπλέον, για να έχουμε εικόνα της πραγματικής κατάστασης, τα τελευταία χρόνια, έχουμε μια διολίσθηση και του Κόμματος Κοινοτικής Απελευθέρωσης και του Τουρκικού Ρεπουμπλικανικού Κόμματος προς την συνομοσπονδία, πορεία την οποία προς το παρόν ανέκοψαν οι εξεγερμένες τουρκοκυπριακές μάζες, με την επιτυχή παρέμβαση του Κινήματος Πατριωτικής Ενότητας. Μια συνεργασία της ελληνοκυπριακής Αριστεράς με την τουρκοκυπριακή θα βοηθήσει προς την κατεύθυνση της σταθεροποίησης της ομοσπονδιακής πολιτικής μέσα στο σύνολο της τουρκοκυπριακής Αριστεράς. Αλλιώς αν η ελληνοκυπριακή Αριστερά συνεχίζει να θέτει ως στρατηγικό της στόχο, την συνεργασία με κόμματα της δεξιάς, είναι θέμα χρόνου και για τους τουρκοκυπριακούς Αριστερούς να κάνουν τις απαραίτητες "διορθωτικές κινήσεις", στη λογική της "πατριωτικής ενότητας και των δημοκρατικών δυνάμεων" για να αποκτήσουν βέβαια κι' αυτοί πρόσβαση στην εξουσία, έστω κι' ως δεκανίκι δυνάμεων της Δεξιάς. Στην πραγματικότητα έχουν γίνει τέτοια βήματα και από τον κ. Ακκιντζί και από τον κ. Ταλάτ. Το ΑΚΕΛ και το ΚΙΣΟΣ (εις μνήμη έστω της ΕΔΕΚ) έχουν μπροστά τους να περνά μια ίσως από τις τελευταίες ευκαιρίες για μια ριζοσπαστική, πραγματικά πατριωτική κίνηση. Ας μην την αφήσουν να περάσει. Δεν είναι νομοτέλεια να μην υπάρχουν χαμένες πατρίδες. Ας μην τις χάνουμε όμως αμαχητί.

Η Αριστερά στην Εξουσία

Η πρόσφατη συγκέντρωση διαμαρτυρίας, στα μέσα του Οκτώβρη, που οργάνωσαν το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα, το Κίνημα Πατριωτικής Ενότητας, και δεκάδες άλλες οργανώσεις

και ομάδες ήταν η μεγαλύτερη που έγινε ποτέ στα κατεχόμενα. Ενδεικτική της δυναμικής των πραγμάτων, είναι και η προσχώρηση στο κίνημα και της νεολαίας του Κόμματος της Κοινοτικής Απελευθέρωσης, γεγονός που δείχνει ότι το Κόμμα του κ. Ακκιντζί δεν έχει αποκτήσει ακόμα ανοσία στις φωνές τις συνύπαρξης των κοινοτήτων. Φυσιολογική συνέπεια μέσα στο κλίμα αυτό της εξέγερσης, ήταν και η πρόσκληση από πλευράς του Γιεμπεχά (του Κινήματος Πατριωτικής Ενότητας), για συμμαχία όλων των κομμάτων της Αριστεράς του Κόμματος Κοινοτικής Απελευθέρωσης συμπεριλαμβανομένου αλλά και όλων των κοινωνικών και συνδικαλιστικών κινήσεων και φορέων.

Στην ελληνοκυπριακή πλευρά ετέθη το θέμα της διεκδίκησης της Εξουσίας από την Αριστερά με τον Συνασπισμό της Ελπίδας ο οποίος κατέρρευσε άδοξα κατά την γέννηση του. Θα έλεγε κανείς ότι όλα έγιναν με στόχο να θάψουν την προοπτική μιας αριστερής διακυβέρνησης για αρκετές ακόμα δεκαετίες. Εκτός της απώλειας της Εξουσίας, είχαμε ως συνέπεια την "υπέρβαση" των ΕΔΗ, και την διολίσθηση προς δεξιότερες θέσεις του ΚΙΣΟΣ. Ήταν το πιο άδοξο τέλος που θα μπορούσε να υπάρξει στην επιτυχή κατ' αρχήν προσπάθεια του μακαρίτη του Παπαϊωάννου να απεγκλωβίσει το ΑΚΕΛ από το ΔΗΚΟ και τον απορριπτισμό. Οι ΕΔΗ βέβαια θα πρέπει να θεωρούνται παρελθόν για την Αριστερά, διότι άλλωστε δεν υπήρξαν ποτέ αριστεροί. Όμως το ΑΚΕΛ και το ΚΙΣΟΣ θα πρέπει να πιεστούν να τα βρουν στη βάση της πολιτικής της επαναπροσέγγισης και μεταξύ τους και με την τουρκοκυπριακή Αριστερά. Μπορούν προς την κατεύθυνση αυτή να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες και της Ευρωπαϊκής Σοσιαλδημοκρατίας και της Ευρωπαϊκής αριστεράς και των Ευρωπαίων Πρασίνων, οι οποίοι υποστηρίζουν στην ολότητα τους την επαναπροσέγγιση και την ειρηνική επίλυση του Κυπριακού και πιέζουν προς αυτή την κατεύθυνση. Θετική προς μια τέτοια εξέλιξη δεν μπορεί παρά να είναι και η Ελληνική κυβέρνηση και η πλειοψηφία του ΠΑΣΟΚ, αλλά και δυνάμεις στην Τουρκία που στηρί-

ζουν αυτή την στιγμή την τουρκοκυπριακή Αριστερά. Η πορεία ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση ανοίγει δρόμους για την κυπριακή Αριστερά.

Η συνάρθρωση της ευρωπαϊκής πορείας με τις επείγουσες μεταρρυθμίσεις που χρειάζονται στην παράκαιρα καθυστερημένη κυπριακή κοινωνία

Η εναρμόνιση Κύπρου - Ε.Ε. μεταφέρει μια σειρά από ωφέλιμα κεκτημένα, κυρίως δημοκρατικού περιεχομένου και εξορθολογισμού τα οποία η Αριστερά βέβαια θα πρέπει να τα μετατρέψει σε όπλα της για να εκσυγχρονίσει την Κυπριακή Κοινωνία. Υπάρχουν όμως κοινωνικά κεκτημένα που δεν μεταφέρονται από την εναρμόνιση, όπως για παράδειγμα το κατώτατο όριο μισθού υπολογισμένο στο πραγματικό κόστος ζωής, έτσι ώστε να επιτρέπεται η ανεξάρτητη διαβίωση νέων και νεανίδων, η δημοκρατική κοσμική παιδεία κ.α. Γι' αυτά χρειάζονται δικοί μας αγώνες. Υπάρχουν επίσης τα κακά της Ε.Ε., σημαντικότερο των οποίων είναι βέβαια η πολιτική της λιτότητας και της στέρησης. Χωρίς καινούργια πολιτική κοινωνικής πρόνοιας, σύντομα μέρος του κυπριακού πληθυσμού, θα περάσει δύσκολες στιγμές.

Υπάρχουν επίσης μια σειρά από επείγουσες πλέον εκσυγχρονιστικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες δεν θα πέσουν από τον Ουρανό της Ε.Ε. Για παράδειγμα ο διαχωρισμός εκκλησίας και κράτους. Εδώ είναι σαφές, ότι η κυπριακή κοινωνία έχει αλυσοδεμένα τα πόδια της σε θεσμούς οθωμανικής προέλευσης.

Κάλλιον αργά παρά ποτέ

Φρόσως Παντελίδη

Στο κατεχόμενο κομμάτι της πατρίδας μας ζουν άνθρωποι. Ελληνοκύπριοι που έμειναν φρουροί της αγαπημένης γης. Οι εγκλωβισμένοι μας. Ψώσαμε γι' αυτούς τη φωνή μας, καταγγείλαμε στους λαούς και στα Ηνωμένα Έθνη την καταπίεση, τον κατατρεγμό, τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους.

Ζουν όμως εκεί και οι Τουρκοκύπριοι. Αυτοί που εξαναγκάστηκαν να φύγουν από τα χωριά τους. Αυτούς δεν τους ονομάζουμε πρόσφυγες. Αυτοί που ζουν στο περιθώριο, κατατρεγμένοι και καταπεσμένοι από το κατοχικό καθεστώς. Αυτοί που υπομένουν ποικίλους εξαναγκασμούς για να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους (και πόσοι δεν άντεξαν και έφυγαν!). Αυτούς δεν τους ονομάζουμε εγκλωβισμένους. Δεν προστρέξαμε ποτέ στους δυνατούς της γης ζητώντας δικαιώματα και ελευθερία γι' αυτούς τους Κυπρίους. Τους ταυτίσαμε με τους εισβολείς και τους γυρίσαμε την πλάτη.

Μήπως δεν έχουν όλοι οι πολίτες της Κύπρου ίσα δικαιώματα ή μήπως αναγνωρίζουμε στον κ. Ντενκτάς το δικαίωμα να «κυβερνά» όπως θέλει τους «πολίτες» του;

Πάντα με παίδευε αυτή η σκέψη...

26 χρόνια αγώνας να πείσουμε τη διεθνή γνώμη και τα κέντρα αποφάσεων για το δικίο μας.

26 χρόνια αγώνας διεκδίκησης των δικαιωμάτων μας ως πολίτες κυρίαρχης χώρας.

26 χρόνια επαγρύπνηση μήπως εδραιωθεί και αναγνωρισθεί το ψευδοκράτος.

Το δικίο μας, η ελευθερία μας, τα ανθρώπινα δικαιώματά μας. Το «μας» πάντα ερμηνευμένο όχι ως Κυπρίων αλλά ως Ελληνοκυπρίων. Για τους Τουρκοκυπρίους σιωπή. Στο εσωτερικό και στο εξωτερικό.

Μήπως δεν καταπατά ο εισβολέας τα δικαιώματα όλων των Κυπρίων;

Αφήσαμε τους Τουρκοκύπριους συμπατριώτες μας στο έλεος του κ. Ντενκτάς και της Τουρκίας. Τους αφήσαμε να διώκονται και να αγωνίζονται χωρίς φωνή. Γιατί τη φωνή τους την πνίγει το κατοχικό καθεστώς, η Τουρκία, και...εμείς οι ίδιοι. Θυμούμαι (και τρέμω) τα λόγια του Μεγάλου Βασιλείου. «...Ωστε τοσοούτους αδικείς, όσοις παρέχειν ηδύναμα».

Ποιος θα μιλήσει γι' αυτούς αλήθεια! Ο κατακτη-

τής που καυχιέται ότι ήλθε για να τους σώσει, ή ο καταπιεστής ηγέτης τους που διαλαλεί με θράσος σε όλα τα διεθνή βήματα ότι τους προστατεύει από τους αιμοβόρους Ελληνοκυπρίους;

Και από την άποψη της πολιτικής σκοπιμότητας και μόνο αν δούμε το θέμα, γιατί αφήσαμε τον κ. Ντενκτάς να πείθει και να εξασφαλίζει τη συμπάθεια των ξένων, παρουσιάζοντας ανενόχλητος αυτό το ψέμα και χτίζοντας πάνω σε αυτό ολοκληρή την προπαγάνδα του;

Με την πλήρη σιωπή μας για τα θέματα των Τουρκοκυπρίων, με την πλήρη αδιαφορία μας για την άποψη και την κατάσταση τους, μήπως δεν ανοίξαμε παραθυράκια (μην πούμε καμαρόπορτες) για την επιτυχία της ανέντιμης προπαγάνδας του ψευδοκράτους;

Και τώρα; Τώρα που τα δίνουν όλα για όλα, που κινδυνεύει η ζωή τους, που αγωνίζονται ανοικτά, μαζικά. Εμείς τι κάναμε; Τι θα κάνουμε; Θα μεταφέρουμε (τουλάχιστον, τουλάχιστον) τη φωνή τους στον έξω κόσμο, ή θα αφήσουμε να την καταπνίξει το καθεστώς Ντενκτάς μαζί με τους γκριζούς λύκους και τον τουρκικό στρατό; Ακόμα και εκείνοι οι Τουρκοκύπριοι που, το 1974, καλωσόρισαν τον τουρκικό στρατό σαν απελευθερωτή, δεν άργησαν να αντιληφθούν ότι ο σωτήρας δεν ήταν παρά ένας μεταμφιεσμένος καταπιεστής, κατακτητής της κοινής μας πατρίδας.

Τι είναι αυτό που μας λείπει; Είναι η ανθρώπινη ευαισθησία; Είναι η πολιτική ευαισθησία; Είναι η αυτογνωσία; Είναι η αγάπη;

Γιατί κλείσαμε τόσα χρόνια τα αυτιά μας και τα μάτια στην καταπίεση και τον κατατρεγμό των συμπατριωτών μας; Γιατί κλείνουμε ακόμα τα μάτια και τα αυτιά στον άνισο και δίκαιο αγώνα τους;

Στο κατεχόμενο κομμάτι της πατρίδας μας ζουν συμπατριώτες μας.

Αυτή τη στιγμή μας χρειάζονται άμεσα και επείγοντως. Άλλο τόσο τους χρειαζόμαστε κι εμείς...

Θα κλείσουμε ακόμα μια φορά τα αυτιά μας και τα μάτια;

Ας μην το κάνουμε αυτό γιατί σιγά - σιγά στην Κύπρο μας θα πρέπει, για να ζήσουμε, να κλείνουμε στόμα και μύτη, όπως λέει ο μεγάλος ποιητής, Νικόλας Άσιμος.

Πέρα από την Τουρκοκυπρίων,

Γιώργου Μητραλιά

Δεν υπάρχει εθνικισμός που να μην εφευρίσκει κάποιον «προαιώνιο» αντίπαλο εθνικισμό προκειμένου να νομιμοποιήσει την ίδια του την ύπαρξη. Είναι πάντα ο σωβινισμός του άλλου που μας «αναγκάζει» να γινόμαστε εθνικιστές. Και αυτός ο κακός «άλλος», δεν μπορεί βέβαια να είναι παρά φανατισμένος και μονολιθικός, δηλαδή ενωμένος και συσπειρωμένος γύρω από την «έμμηνη ιδέα» του να μας καταστρέψει, να μας αφανίσει «ως έθνος».

Πάρτε για παράδειγμα την Ελλάδα και την Τουρκία. Οι δίδυμοι εθνικισμοί τους καταφέρνουν να διατηρούν μαζική απήχηση καλλιεργώντας την αίσθηση ότι τα δύο «ανάδελφα» έθνη είναι καταδικασμένα να ζουν μόνιμα μέσα σε μπούνκερ, πολιορκημένα από ορκισμένους εχθρούς που κοιμούνται και ξυπνούν με μια μόνο έγνοια: να εξολοθρευτούν το ένα το άλλο. Όμως, ακριβώς επειδή δεν έχουν παρά «μια μόνο έγνοια», γι' αυτό και δεν τους επιτρέπεται να είναι όπως οι άλλοι. Δηλαδή, να έχουν ταξικές συγκρούσεις και αγώνες, ιδεολογικές και πολιτικές διαφορές, ακόμα και απλές διαφορετικές αποχρώσεις. Ο «προαιώνιος εχθρός» πρέπει απαραίτητως να εμφανίζεται σαν ένα γρανιτένιο εθνικό σύνολο, αν θέλει να παίζει το ρόλο του μπαμπούλα που τόσο βολεύει τον δικό μας εθνικισμό...

Με δεδομένα όλα αυτά, δεν είναι λοιπόν καθόλου τυχαίο ότι οι κάθε λογής σκληροί και μαλακοί εθνικιστές μας φροντίζουν πάντα επιμελώς να αποκρύπτουν την ύπαρξη του εσωτερικού εχθρού του «προαιώνιου εχθρού» τους, που λογικά θα μπορούσε να είναι και ...φίλος τους. Η

δικαιολογία τους είναι γνωστή: ακόμα και όταν οι «Τουρκαλάδες» αλληλοσκοτώνονται, το κάνουν για τα μάτια, μια και στην πραγματικότητα, τους ενώνει όλους ο «ανθελληνισμός» των...γονιδίων τους!

Έρχεται όμως, κάποια ώρα που ακόμα και τέτοιου είδους «επιχειρήματα» αρχίζουν να μπάζουν νερό από όλες τις μεριές. Όπως, καλή ώρα, τώρα με την εξέγερση των Τουρκοκυπρίων. Στην ίδια την Κύπρο, οι αγωνιστές του σαλονιού (δηλαδή όλο το ελληνοκυπριακό κατεστημένο) που επιμένουν να αντιστομούνται στον Αττίλα μόνο και μόνο επειδή προσθέτουν το περίφημο «ψευδο» σε ό,τι έχει σχέση με τα κατεχόμενα (ο ψευδοπρόεδρος Ντενκτάς ψευδοφυλακίζει τους ψευδοδιαδηλωτές που ψευδοκαταγγέλλουν το ψευδοκράτος του χύνοντας το ψευδοαίμα τους), έχουν όμως έτοιμη τη νέα αποστομωτική απάντησή τους: ναι, όντως, τούτοι οι Τουρκοκύπριοι είναι κάπως συμπαθείς αλλά ύποπτοι. Φωνάζουν «αυτή η χώρα είναι δικιά μας», προγκάρουν το Διεθνές Νομοματικό Ταμείο, ζητάνε να φύγουν από το νησί όλοι οι στρατοί, ουρλιάζουν «κάτω ο φασισμός» και έχουν το θράσος να απαιτούν να ακουστεί η φωνή τους στις δικαιοτι-

κές συνομιλίες όπου δεν επιτρέπονται οι παρεϊσακτοί. Και εξάλλου, είναι και αριστεροί. Με άλλα λόγια, είναι - τουλάχιστον εν δυνάμει - επικίνδυνοι... Και ομολογουμένως, δεν έχουν διόλου άδικο. Παρεϊσακτοί λοιπόν και επικίνδυνοι οι δημοσιογράφοι της «Αβρούπα» που τολμούν να απαντήσουν στην κατηγορία των κατοχικών αρχών ότι είναι «κατάσκοποι», δηλώνοντας πως «ο αγώνας μας είναι διεθνιστικός και ταξικός». Και φυσικά, εξίσου επικίνδυνα τα 43 τουρκοκυπριακά κόμματα της αριστεράς, εργατικά συνδικάτα και κοινωνικά κινήματα που στηρίζουν και οργανώνουν την Ιντιφάντα της κοινότητάς τους κατά του Ντενκτάς και των Τούρκων στρατηγών. Επικίνδυνοι επειδή χαλάνε τη θαλπωρή της στρωμένης δουλίτσας των ατέλειωτων συνομιλιών κορυφής για το Κυπριακό, επειδή αμφισβητούν τη μονοπώλησή τους από το αχώριστο δίδυμο Κληρίδης-Ντενκτάς, **επειδή κατεδαφίζουν το στοιχειωμένο οικοδόμημα του «προαιώνιου εθνικού μίσους»** χωρίς το οποίο δεν θα υπήρχαν ούτε οι «εθνάρχες» και επαγγελματίες εθνικιστές, ούτε το εθνικιστικό μάντρωμα των πληθυσμών που διευκολύνει - εξάλλου - και το ξεζούμισμά τους.

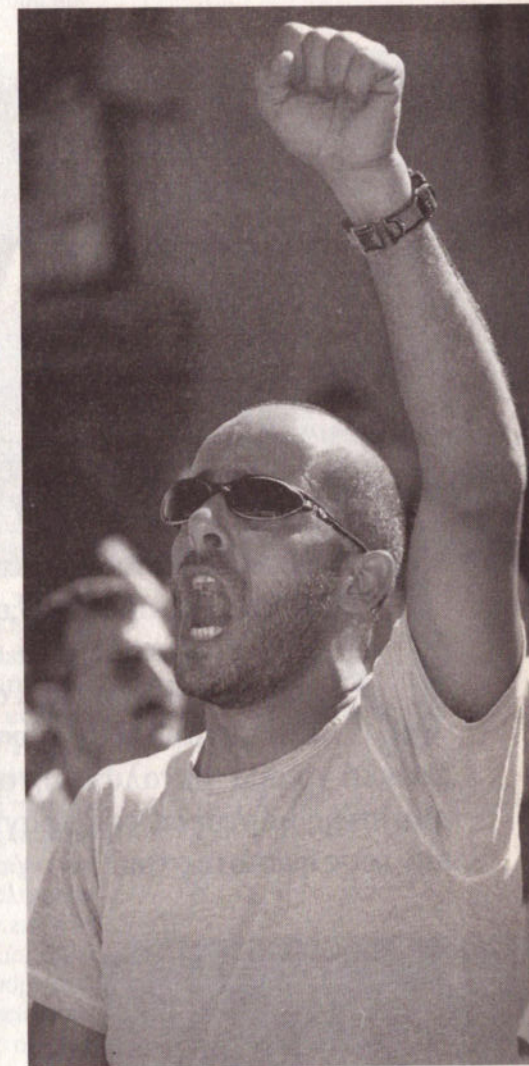
εξέγερση των ο διεθνισμός...

Αν όμως έχουν δίκιο όλοι δαύτοι που ξέρουν πολύ καλά να αναγνωρίζουν τους ταξικούς εχθρούς τους, άραγε ποιο δίκιο έχουν οι υπόλοιποι που επιμένουν να σιωπούν μπροστά στο κοσμογονικό γεγονός της τουρκοκυπριακής εξέγερσης; Γιατί κωφεύουν στα αλληπάλληλα SOS που τους στέλνουν οι δεκάδες χιλιάδες Τουρκοκύπριοι που διαδηλώνουν και που καταλαμβάνουν εξεφόδου το Κοινοβούλιο του Ντενκτάς, στο όνομα της «κοινής πατρίδας» και των «ανθρώπινων δικαιωμάτων όλων των κατοίκων της»; Και αν κάποιοι λίγοι δεν κωφεύουν, γιατί επιτέλους δεν κινητοποιούνται στο πλευρό αυτής της μοναδικής λαϊκής εξέγερσης που τολμάει να τα βάλει όχι μόνο με τον τοπικό τυρανίσκο, αλλά και με τους στρατηγούς της Αγκυρας, τον επονομαζόμενο και ακρογωνιαίό λίθο της ιμπεριαλιστικής τάξης πραγμάτων στην ευρύτερη Μέση Ανατολή;

Η απάντηση παραπέμπει στις πελώριες αδυναμίες της σημερινής ελληνικής αριστεράς. Η τουρκοκυπριακή εξέγερση ανατρέπει δόγματα, αναποδογυρίζει βεβαιότητες και κατά συνέπεια, δεν βολεύει όσους είτε έχουν ξεχάσει ολοσδιόλου τη λέξη διεθνισμός, είτε τη θυμούνται μόνο στα φραστικά τους πυροτεχνήματα. Επιπλέον, ο αληθινός αγώνας δρόμου με το χρόνο, στον οποίο έχει αποδυσθεί η τουρκοκυπριακή εξέγερση, επιτάσσει όχι τις πλατωνικές διακηρύξεις αλληλεγγύης, αλλά κάτι παραπάνω: χειροπιαστές και τολμηρές πράξεις αλληλεγγύης, την άμεση δημιουργία ενός πανευρωπαϊκού κινήματος αλληλεγγύης με άξονα την ελληνική και τουρκική αριστερά. Επειδή όμως, η τουρκική αριστερά αγωνίζεται σε πολύ δυσμενέστερες συνθήκες, τις πρωτοβουλίες πρέπει να πάρει τώρα η ελληνική αριστερά και οι οργανώσεις της. Αυτή και η ελληνοκυπριακή αριστε-

ρά φέρουν την κύρια ευθύνη για να πληροφορήσουν, να ευαισθητοποιήσουν, και ταυτόχρονα να κινητοποιήσουν όλες τις δυνάμεις τους προκειμένου να αποτραπεί το λουτρό αίματος που υπόσχονται στους εξεγερμένους Τουρκοκυπρίους οι στρατηγοί και το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας της Αγκυρας.

Οι Τουρκοκύπριοι και οι οργανώσεις τους έχουν ήδη κάνει πάρα πολλά, ξεπερνώντας και τις πιο αισιόδοξες προσδοκίες. Παρόλο που αυτοί είναι τα κύρια θύματα της διχοτόμησης της Κύπρου και αγωνίζονται μέσα στις πιο αφόρητες συνθήκες, και παρόλο που αντιμετωπίζουν την άμεση απειλή της πλήρους εξαφάνισης της κοινότητάς τους, κατάφεραν το «αδιανόητο»: να ριζοσπαστικοποιήσουν τον αγώνα τους για την υπεράσπιση των πιο στοιχειωδών εθνικών και δημοκρατικών δικαιωμάτων τους τόσο όσο χρειάστηκε για να του δώσουν μια ξεκάθαρη ταξική και διεθνιστική διάσταση. Με άλλα λόγια, προσφέρουν σήμερα σε όλη την ανατολική Μεσόγειο και στα Βαλκάνια, ένα σπάνιο (στους χαλεπούς καιρούς μας) παράδειγμα χειροπιαστού διεθνιστικού μαζικού κινήματος που μπορεί και πρέπει να βρει μιμητές, αν θέλουμε να βγούμε επιτέλους από τον φαύλο κύκλο των αγριανθρωπικών σωβινισμών που μακελεύουν περιοδικά τους λαούς της δύσμοιρης περιοχής μας. Ο αγώνας τους που έχει ξεπεράσει τα όρια της Κύπρου, έχει κιόλας ντε φάκτο πυροδοτήσει αλυσιδωτές αντιδράσεις θορυβώντας τους «από πάνω», και εμπνέοντας τους «από κάτω». Ενδεχόμενη ήττα αυτού του πρωτοφανούς μαζικού κινήματος έμπρακτης αμφισβήτησης των πιο καιρίων ιμπεριαλιστικών ισορροπιών στην ανατολική Μεσόγειο, δεν θα σήμαινε όμως μόνο την οριστική παγίωση της διχοτόμησης της Κύπρου και τον «σωφρονισμό» κάθε

επίδοξου αμφισβητία του τουρκικού καθεστώτος μέσα στην ίδια την Τουρκία. Θα σήμαινε πρωτίστως, ότι χάθηκε μια από εκείνες τις χρυσές ευκαιρίες που παρουσιάζονται στο εργατικό και προοδευτικό κίνημα της Ελλάδας, της Κύπρου και της Τουρκίας μια φορά κάθε αιώνα, για να χτίσει γέφυρες φιλίας και να προσφέρει τη δικιά του λύση στα βάρβαρα αδιέξοδα που δημιουργούν και συντηρούν αυτοί που μας κυβερνούν. Αλληλεγγύη λοιπόν τώρα αμέσως στην εξέγερση των Τουρκοκυπρίων πριν είναι πολύ αργά για εκείνους και για εμάς, δηλαδή για όλους μας!...

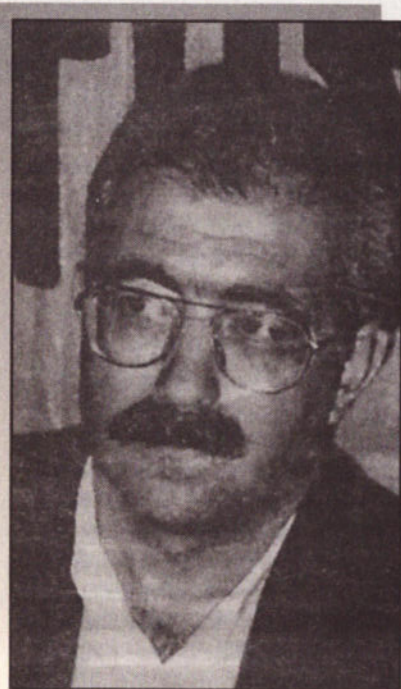
U

IZZET ITZAN:

Για την τουρκοκυπριακή ιντιφάντα

στον Γιώργο Μητραλιά

Ο Ιζζέτ Ιτσαν δεν είναι μόνο Γενικός Γραμματέας του Κινήματος Πατριωτικής Ενότητας που έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία και ανάπτυξη του μαζικού κινήματος που κατέληξε να αποκαλείται «εξέγερση των Τουρκοκυπρίων». Αυτός ο 40χρονος Τουρκοκύπριος μηχανικός, είναι ένας γνήσιος λαϊκός ηγέτης και συνάμα ίσως η ψυχή αυτής της εξέγερσης. Ο σπάνιος πηγαίος διεθνισμός του αποκτά ακόμα μεγαλύτερη αξία όταν γνωρίζουμε πως εφτάχρονο παιδί, ο Ιζζέτ ήταν αυτόπτης μάρτυρας της σφαγής του χωριού Κοφίνου (1967) από τον Γρίβα, τον Σαμψών και τους φασίστες τους.

Ποιες είναι οι ρίζες του σημερινού τουρκοκυπριακού κινήματος;

Αυτό το κίνημα στηρίζεται στα εργατικά συνδικάτα και στα δυο κόμματα της αριστεράς: το Ρεπουμπλικανικό κόμμα και το Κίνημα Πατριωτικής Ενότητας. Ενώσανε τις δυνάμεις τους για να αντισταθούν στην πίεση του καθεστώτος της βόρειας Κύπρου που δεν είναι παρά το άλλο πρόσωπο των τουρκικών αρχών που καταπιέζουν εμάς τους Τουρκοκυπρίους. Αυτή η καταπίεση είναι οικονομική, πολιτική και πολιτιστική. Για χρόνια τώρα, ζούμε κάτω από ένα στρατιωτικό καθεστώς. Η

δημοκρατία μας, το κοινοβουλευτικό μας καθεστώς είναι μόνο για τα μάτια. Οι ένοπλες δυνάμεις, η αστυνομία, οι μυστικές υπηρεσίες, ακόμα και η πυροσβεστική ελέγχονται από τις τουρκικές αρχές. Τα τελευταία γεγονότα άρχισαν όταν τα συνδικάτα, τα κόμματα της αριστεράς, όλοι οι Τουρκοκύπριοι απαίτησαν να τεθούν όλα αυτά υπό τον έλεγχο της κοινωνίας μας. Όταν και η κυβέρνηση Έρογλου κινήθηκε προς αυτή την κατεύθυνση, τότε επενέβησαν ο Ντενκτάς και οι Τούρκοι στρατηγοί που αρνήθηκαν κάθε αλλαγή, βρίζοντας μάλιστα τους Τουρκοκυπρίους.

Αυτή ήταν η σπίθα που πυροδότησε αυτό που μπορείτε να αποκαλέσετε Ιντιφάντα ή εξέγερση ενάντια στο αντιδημοκρατικό καθεστώς. Οργανώθηκαν διαδηλώσεις που ήταν οι μεγαλύτερες από το 1974. Τα συνθήματα των Τουρκοκυπρίων ήταν ξεκάθαρα: η Κύπρος ανήκει στους Κυπρίους, θέλουμε η χώρα μας να κυβερνηθεί από εμάς, αυτή η χώρα ανήκει σ' εμάς! Στα αιτήματά μας περιλαμβάνονταν επίσης η απομάκρυνση από το νησί των Τούρκων στρατηγών, η παραίτηση του Ντενκτάς, η παραίτηση του προέδρου της Βουλής.

Το λαϊκό κίνημα στηρίζεται στον συνασπισμό των 41 συνδικάτων, πολιτικών κομμάτων και κοινωνικών οργανώσεων, που συνεχίζει να κρατάει καλά... Συνεχίζεται και η εκστρατεία συλλογής υπογραφών που έχουν ήδη φτάσει στις 60.000 και περιμένουμε κι άλλες. Ο συνασπισμός των 41 οργανώσεων έστειλε επίσης επιστολή στον Γ.Γ. του ΟΗΕ με την οποία τάσσεται υπέρ της δικαιοσύνης, διζωνικής ομοσπονδιακής λύσης που θα εγγυηθεί την εδαφική ακεραιότητα της Κύπρου και τα ανθρώπινα δικαιώματα όλων των Κυπρίων. Πιστεύουμε πως το κυπριακό πρόβλημα που έχει παρατραβήξει, πρέπει επιτέλους να λυθεί με μοναδικό κριτήριο την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των Κυπρίων, δηλαδή των Ελληνοκυπρίων, των Μαρωνιτών, των Αρμενίων και των Τουρκοκυπρίων, με άλλα λόγια, δείχνοντας σεβασμό σε όλα τα δικαιώματα κάθε Κύπριου πολίτη.

Νομίζεις πως είναι δυνατό να δημιουργηθεί ένα κοινό ελληνοκυπριακό και τουρκοκυπριακό κίνημα, ένα ενιαίο κίνημα, τόσο στον βορρά όσο και στον νότο της Κύπρου;

Και αν ναι, τότε ποιοι θα ήταν οι στόχοι του και ποιες δυνάμεις θα έπρεπε να μετάσχουν σ' αυτό, τουλάχιστον ως πρωτοπορία του;

Το κόμμα μου είναι υπέρ της ενότητας των δημοκρατικών δυνάμεων της Κύπρου και βασίζουμε όλη την πολιτική μας πάνω σ' αυτή την πρόταση. Είμαστε υπέρ της ενότητας των αριστερών δυνάμεων, όλων εκείνων των δυνάμεων που πιστεύουν στην ενιαία Κύπρο, στην ανεξαρτησία της, στη δημοκρατία και στα ανθρώπινα δικαιώματα. Και φυσικά, στην ειρήνη. Σε κάποιο βαθμό έχουμε μάλιστα κατορθώσει. Όμως, γνωρίζουμε επίσης ότι το κυπριακό πρόβλημα δεν μπορεί να λυθεί μόνο με τις πρωτοβουλίες της μιας πλευράς. Γι' αυτό και χρειαζόμαστε τη συνεργασία, την αλληλεγγύη των Ελληνοκυπρίων, καθώς και των προοδευτικών ανθρώπων στην Ελλάδα και στην Τουρκία. Αυτός είναι και ο κύριος ιδεολογικός στόχος του αγώνα μας και συνάμα η μόνη εγγύηση για να κατοχυρωθούν τα συμφέροντα όλων των Κυπρίων. Αυτό είναι προς το συμφέρον των Ελλήνων και των Τούρκων. Διαφορετικά διχαζόμαστε και γινόμαστε εύκολη λεία για τον ιμπεριαλισμό που, πρώτος αυτός, δημιούργησε το κυπριακό πρόβλημα, ανοίγοντας τον δρόμο για την εισβολή που διχοτόμησε το νησί...

Ακριβώς. Ποιος ή ποιοι νομίζεις ότι ευθύνονται για τη σημερινή κατάσταση, για τη διχοτόμηση της Κύπρου και για όλα τα δεινά που υποφέρετε εσύ και ο λαός σου, αλλά και ο λαός του άλλου τμήματος του νησιού; Ποιοι είναι οι υπεύθυνοι;
Γνωρίζουμε όλοι πολύ καλά πως το ΝΑΤΟ βρισκόταν πίσω από όλες αυτές τις επιχειρήσεις. Ακόμα και ο κ.

Χόλμπρουκ, την τελευταία φορά που επισκέφτηκε την Κύπρο, ζήτησε συγγνώμη για όλα τα εγκλήματα και τα λάθη που έγιναν σε βάρος των Κυπρίων. Και είπε, είμαι εδώ για να προσπαθήσω να διορθώσω και να επουλώ-

σω τα τραύματα που εμείς οι Αμερικανοί σας προκαλέσαμε από το 1963, το 1974 και στη συνέχεια. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία γι' αυτό. Όλοι τους είχαν εμπλακεί, η φασιστική ελληνική χούντα σχεδίασε το στρατιωτικό πραξικόπημα ανοίγοντας τον δρόμο για εισβολή στην Κύπρο. Φυσικά, την εισβολή την έκανε η Τουρκία, αλλά αυτή έγινε με τη σύμφωνη γνώμη του Στρατηγείου του ΝΑΤΟ και με τις οδηγίες των Αμερικανών και των Βρετανών. Όμως, και εμείς οι Τουρκοκύπριοι κάναμε τα δικά μας λάθη στο παρελθόν. Κι αυτό πρέπει επίσης να ειπωθεί...

Τι εννοείς με τη φράση «εμείς οι Τουρκοκύπριοι»;

Με το «εμείς» εννοώ εκείνα τα στοιχεία στην τουρκοκυπριακή, αλλά και στην ελληνοκυπριακή κοινότητα, που θεωρούν τους εαυτούς τους εθνικιστές, σωβινιστές, φονταμενταλιστές. Εκείνους που διέπραξαν εγκλήματα ενάντια στις δημοκρατικές

και αριστερές δυνάμεις της δικιάς τους κοινότητας. Δολοφονήθηκαν τόσο και τόσο αριστεροί και πατριώτες και στις δύο κοινότητες, δημοσιογράφοι, αγρότες, συνδικαλιστές, πολιτικοί, τόσο στον βορρά, όσο και στον νότο της Κύπρου πριν από το 1974. Τώρα, το ζητούμενο είναι η ενότητα των πατριωτικών αριστερών δυνάμεων στις δύο πλευρές της Κύπρου, καθώς και στην Ελλάδα και στην Τουρκία, για να συνεργαστούν στενά με στόχο να κλείσουν οι πληγές μας. Κι αν αυτό σημαίνει να θυσιαστούμε, τότε ναι, θα θυσιαστούμε. Αν σημαίνει να ζητήσουμε συγγνώμη, τότε ναι, να ζητήσουμε συγγνώμη. Ο αγώνας μας γίνεται για να μπορέσουν τα παιδιά μας να ζήσουν μαζί, για το κοινό μας μέλλον, για να υπερασπιστούμε τα συμφέροντα της εργατικής τάξης και την κοινότητά μας. Εμείς είμαστε σοσιαλιστές και μαρξιστές και αρνούμαστε να γίνουμε τμήμα των ιμπεριαλιστικών συνωμοσιών. Είμαι στην ευχάριστη θέση να σας πω ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι στον βορρά, αλλά πιστεύω και στο νότο, όμως ιδιαίτερα στον βορρά, καταφέρνουν τώρα να κατανοήσουν αυτά που συμβαίνουν, και ειδικά τα τελευταία γεγονότα, τις δηλώσεις των Τούρκων υπουργών, τις αποφάσεις του τουρκικού Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας που ανακοινώνει μια δημόσια τη λήψη μέτρων για να μας συντρίψει, για να φιωσει τις φωνές που υψώνονται ενάντια στη διατήρηση του status quo. Και αυτά τα μέτρα εφαρμόζονται ήδη. Για παράδειγμα, για ανθρώπους σαν και μένα που περνάω τώρα από δίκη, ζητήθηκαν δέκα χρόνια φυλακής για μια δήλωση που έκανα ενάντια στους στρατιωτικούς. Ο αρχισυντάκτης της εφημερίδας «Αβρούπα» Σε-

νέρ Λέβεντ αντιμετωπίζει ποινές που συνολικά σημαίνουν πάνω από 300 χρόνια φυλακή! Και επιπλέον τα πρόστιμα. Μια μόνο από τις καταδίκες της «Αβρούπα» ήταν πρόστιμο 260.000 δολλαρίων. Όλα αυτά σημαίνουν πως το καθεστώς έχει πανικοβληθεί. Όσο για εμάς, έχουμε την υποστήριξη του λαού, και μπορώ να διακρίνω πως υπάρχει θετική αντίδραση και από την άλλη πλευρά επίσης, που παρακολουθεί στενά τα γεγονότα και θαυμάζει τον αγώνα μας...

Ας σταθούμε σ' αυτό το σημείο. Υπάρχουν ενδείξεις μιας τέτοιας υποστήριξης;

Ναι, υπάρχουν άρθρα στον τύπο, γράμματα που παίρνουμε, μηνύματα μέσω του Ίντερνετ, οι πολλές συνεντεύξεις που μας ζητάνε, οι επισκέψεις που κάνουμε μερικές φορές στον νότο στην προσπάθειά μας να συνεργαστούμε με τις δημοκρατικές δυνάμεις. Το βλέπουμε επίσης στην επιτυχία του σχεδίου μας να πυκνώσουν οι συναντήσεις Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, που έδωσε την ευκαιρία για να συναντηθούν χιλιάδες άνθρωποι από τις δύο κοινότητες, που τρώνε, πίνουν, γελάνε, κλαίνε, αναπολούν το παρελθόν και συζητούν το μέλλον τους. Όταν τους βλέπεις, δεν μπορείς να καταλάβεις ποιοι είναι Ελληνοκύπριοι και ποιοι Τουρκοκύπριοι. Είναι όλοι τους ίδιοι. Οι Κύπριοι προσπαθούν να βρουν τον τρόπο για να λύσουν τις διαφορές τους και να ενταχθούν στην παγκόσμια κοινότητα. Αυτό είναι το χρέος μας απέναντι στα παιδιά μας. Αυτή η κατάσταση δεν μπορεί να συνεχιστεί άλλο. Πλησιάζουμε στο τέλος, έχουμε ακόμα να ξεπεράσουμε μερικά εμπόδια, αλλά αν εμείς, ο λαός, οι δημοκρατικές δυνάμεις και η ευρωπαϊ-

κή αριστερά δράσουμε θετικά, τότε μπορούμε να βρούμε τη λύση. Αυτή η λύση πρέπει να βασίζεται στις αποφάσεις του ΟΗΕ, στις υψηλές επιπέδου συμφωνίες του 1979 και του 1977, που προβλέπουν τη δημιουργία μιας δικαιοδικής, διζωνικής ομοσπονδίας που εγγυάται την πολιτική ισοτιμία, καθώς και την εδαφική ακεραιότητα της Κύπρου που θα έχει επανανοποιηθεί. Η πλειοψηφία του λαού μου δεν συμφωνεί με τις τελευταίες προτάσεις της Τουρκίας και του Ντενκτάς για λύση συνομοσπονδίας, που θα σημαίνει τη διαίρεση της Κύπρου σε δύο κράτη. Η συνομοσπονδία δεν είναι καθόλου μα καθόλου προς το συμφέρον των Τουρκοκυπρίων.

Αυτό που εντυπωσιάζει στο σημερινό τουρκοκυπριακό κίνημα είναι ότι συνδυάζει προτάσεις για ειρηνική και δίκαιη λύση του εθνικού προβλήματος της Κύπρου με κοινωνικά αιτήματα, γεγονός που δίνει μια πολύ έντονη κοινωνική διάσταση σ' αυτό το κίνημα. Μια απόδειξη είναι η συμπαράταξη όλων των εργατικών συνδικάτων στο πλευρό σας...

Ναι. Η οικονομία στον βορρά είναι σε πολύ κρίσιμη κατάσταση. Το μέσο ετήσιο εισόδημά μας είναι γύρω στα 3.000 δολάρια, ενώ των Ελληνοκυπρίων είναι περίπου 16.000 δολάρια. Μας επισκέπτονται 90.000-100.000 τουρίστες τον χρόνο, οι περισσότεροι από την ηπειρωτική Τουρκία, ενώ ο ελληνοκυπριακός νότος υποδέχεται πάνω από 3 εκατομμύρια ετησίως. Υποφέρουμε από τον πάρα πολύ υψηλό πληθωρισμό της τουρκικής λίρας που φθάνει το 78%, ενώ οι Ελληνοκύπριοι έχουν μια κατά πολύ πιο ανθηρή οικονομία. Η συνέπεια είναι ότι οι άνθρω-

ποι στον βορρά δυστυχούν. Αυτό είναι μια πτυχή του άλυτου κυπριακού προβλήματος, πράγμα που κάνει όλο και πιο πολλούς Τουρκοκυπρίους να κατανοούν πως το εθνικό πρόβλημα πρέπει οπωσδήποτε να λυθεί προκειμένου να λυθούν και τα πολιτικά, δημοκρατικά και κοινωνικά μας προβλήματα. Εμείς θέλουμε μια καλύτερη ζωή για το λαό μας, αλλά υποφέρουμε από ένα διπλό εμπόδιο: από τη μια μεριά από την ελληνοκυπριακή πύση στον νότο, και από την άλλη από την Τουρκία. Έχουμε συνθλιβεί, έχουμε γίνει σάντουιτς ανάμεσα σ' αυτά τα δυο εμπόδια. Δεν μπορούμε να εξαγάγουμε τα προϊόντα που παράγουμε, είμαστε εξαρτημένοι από την τουρκική αγορά και την τουρκική οικονομία, και αντιμετωπίζουμε ένα ανάλογο εμπόδιο από την ηπειρωτική Τουρκία. Για παράδειγμα, οι εξαγωγές μας στην Τουρκία είναι 20 εκατομμυρίων δολλαρίων, ενώ υποχρεωνόμαστε να εισάγουμε από την Τουρκία προϊόντα αξίας 300 εκατομμυρίων δολλαρίων. Το έλλειμμα είναι τεράστιο. Και σα να μην έφταναν όλα αυτά, επτά τράπεζες χρεωκόπησαν το τελευταίο εξάμηνο, με αποτέλεσμα οι Τουρκοκύπριοι να χάσουν κάπου 200 εκατομμύρια δολάρια. Συνολικά, τουρκοκυπριακές καταθέσεις 1,5 δισεκατομμυρίου δολλαρίων έχουν επενδυθεί στην Τουρκία από τις τουρκικές τράπεζες. Όλο το σύστημα βρίσκεται λοιπόν σε κρίση και η κυβέρνηση δείχνει να μην είναι ικανή να λύσει το παραμικρό πρόβλημα. Και από την άλλη μεριά, η τουρκική κυβέρνηση θέλει να μας επιβάλει το οικονομικό πρόγραμμα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Ποιά είναι η γνώμη σου για αυτό το πρόγραμμα του ΔΝΤ;

Πιστεύουμε πως αποσκοπεί να στερήσει από τους εργαζομένους τα δικαιώματά τους, να μειώσει τους μισθούς τους, τις διακοπές τους, να αυξήσει ή μάλλον να διπλασιάσει τους φόρους, να αυξήσει τη φτώχεια και την ανεργία, με λίγα λόγια να πλήξει την ποιότητα της ζωής τους. Τα συνδικάτα και οι συνδικαλιστές είναι στο πλευρό μας επειδή έχουν κατανοήσει ότι το καθεστώς και η Τουρκία προπαθούν να μας επιβάλουν, και μάλιστα με τη βία, μια οικονομική πολιτική που έρχεται σε ευθεία σύγκρουση με τα συμφέροντα των εργαζομένων. Και μπορώ να σας πω ότι τα συνδικάτα μας αντιστέκονται, αλλά ζητούν και τη διεθνή βοήθεια.

Μήπως όμως έχεις την αίσθηση ότι μέχρι τώρα, είστε μόνοι στον αγώνα σας;

Φαίνεται πως μάλλον είμαστε μόνοι μας. Και αυτό οφείλεται σε πολλούς λόγους. Καταρχήν, αγνοούν την ύπαρξή μας. Είμαστε σαν Ινδιάνοι, οι Ινδιάνοι της Μεσογείου. Όλοι κοιτάνε, αλλά κανείς δεν βλέπει τι συμβαίνει στον κυπριακό βορρά ακόμα κι όταν οργανώνουμε τεράστιες διαδηλώσεις, ακόμα και όταν το κοινοβούλιο καταλαμβάνεται εξ εφόδου προκειμένου να ακουστεί η φωνή μας διεθνώς. Όλα αυτά είναι ένα SOS! Η θέση μας είναι επικίνδυνη, το σκοινί τεντώνεται και κάποτε θα σπάσει. Η κατάσταση επιδεινώνεται συνεχώς και βλέπω το τουρκικό Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας και τις στρατιωτικές και πολιτικές αρχές της βόρειας Κύπρου να είναι αποφασισμένες να επιβληθούν στο λαό με τη βία. Να γιατί θέλω να ακουστεί η φωνή μας, να γίνει γνωστό ότι αυτό που ζουν οι Τουρκοκύπριοι τους κάνει να είναι τα πραγματικά θύματα της τραγωδίας που άρχισε

το 1974, της διχοτόμησης της Κύπρου. Υποφέρουμε, η κοινότητά μας έχασε σχεδόν το μισό της πληθυσμό. Οι Τουρκοκύπριοι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους, ενώ από την

άλλη μεριά, η Τουρκία στέλνει συνεχώς εποίκους, κατά προτίμηση εθνικιστές. Οι εκλογές δεν έχουν πια νόημα. Είναι σαν κάποιος να έφερναν 20 εκατομμύρια Γιαπωνέζους στην Ελλάδα και να τους έβαζαν να ψηφίσουν στις εκλογές σας. Αυτό συμβαίνει σ' εμάς. Ταυτόχρονα, έχουν ληφθεί και όλα τα μέτρα για να μας ενώσουν με την Τουρκία. Όσο για το κόμμα μου, το Κίνημα Πατριωτικής Ενότητας, απόλυτη προτεραιότητα έχει η προσέγγιση με τους Ελληνοκυπρίους για τη δημιουργία ενός ενιαίου μετώπου πάλης, ενός ενιαίου κινήματος, με κοινές διασυνδέσεις στην Ευρώπη, στην Ελλάδα και στην Τουρκία.

Ποιο μήνυμα θα θέλατε να στείλετε στις αριστερές, φιλειρηνικές και συνδικαλιστικές δυνάμεις στην Ελλάδα;

Καταρχήν, θα ήθελα να τους πω ότι ως Τουρκοκύπριος δεν έχω καν το δικαίωμα να επισκεφτώ την Ελλάδα για να μιλήσω στους Έλληνες αριστερούς και συνδικαλιστές. Πώς λοιπόν μπορεί να ακούσει ο

έναν τον άλλο; Πώς να συζητήσουμε; Πώς να συνεργαστούμε; Αν θέλουμε να λύσουμε τα προβλήματα μας πρέπει πρώτα ν' αρχίσουμε να τα συζητάμε. Κι αυτό συμβαίνει σε εμάς που μας απαγγέλουν κατηγορίες ότι είμαστε «κατάσκοποι», ότι αγαπάμε τους Έλληνες αντί να τους μισούμε, κ.λπ... Θα ήθελα λοιπόν να τους πω ότι ναι, το κυπριακό πρόβλημα υπάρχει, πως πρέπει να το λύσουμε από κοινού, πως πρέπει να νοιώσουν ότι το κυπριακό τους αφορά βαθύτερα. Ότι πρέπει να βρούμε τρόπους σκέψης διαφορετικούς από την επίσημη γραμμή, από την επίσημη προπαγάνδα στα ραδιόφωνα και στην τηλεόραση. Εμείς τρέφουμε μεγάλο σεβασμό τόσο για τον ελληνικό, όσο και για τον τουρκικό λαό. Τελικά, το μόνο που μας στρέφει τον ένα κατά του άλλου είναι οι επίσημες πολιτικές, της Τουρκίας ή οποιουδήποτε άλλου, πολιτικές που λειτουργούν ενάντια στα συμφέροντα των λαών της Κύπρου, της Ελλάδας και της Τουρκίας.

Οζγκέρ Οζγκούρ:

Ζητούμε αλληλεγγύη

Κε. Οζγκούρ, πώς εσείς εκτιμάτε την αντίδραση (ή τη μη αντίδραση της ε/κ πλευράς, και ιδιαίτερα της Αριστεράς, έναντι των τουρκοκυπριακών κινητοποιήσεων;

Το πρόβλημα είναι ότι δε ζούμε στον νότο, επομένως έχουμε πολύ μικρή αντίληψη για το τι γίνεται απ' εδώ. Δε γνωρίζουμε τι λέει ο τύπος, τι δημοσιεύεται. Ακούμε τις ειδήσεις στα τούρκικα από ε/κ ραδιοφωνικό σταθμό αλλά αυτό δεν είναι αρκετό. Είναι επομένως δύσκολο να ασκήσω κριτική στις αντιδράσεις της ε/κ πλευράς, επειδή στην πραγματικότητα δεν τις

Μια από τις πληροφορίες, που έφτασε στα χέρια μας, μέσω e-mail, είναι ότι αυτός ο συνασπισμός πολιτικών κομμάτων, κινημάτων, οργανώσεων κ.τ.λ. ζητά αλληλεγγύη. Νιώθετε να σας συμπαράστέκεται ε/κ πλευρά; Για παράδειγμα, γνωρίζω ότι για τη συγκέντρωση στην Λευκωσία, της 1ης Σεπτεμβρίου, ζητήσατε συμπαράσταση. Από την ε/κ πλευρά είχατε μόνο μια απάντηση, μόνο από την Εργατική Δημοκρατία, μια πολύ μικρή ομάδα. Είναι φυσιολογική αυτή η κατάσταση; Είμαστε πλευρές, ή κράτη, ή κοινότητες που θα συνθέσουν μια ομοσπονδία, ή συνομοσπονδία, ή ανήκουμε σε διαφορετικούς πλανήτες;

Αυτό βέβαια δεν είναι κάτι το ευχάριστο, γιατί πιστεύω ότι αν θέλουν μια ενωμένη Κύπρο, οι Ε/Κ και οι Τ/Κ πρέπει να είναι ικανοί και πρόθυμοι να βρεθούν μαζί και να απαιτήσουν την επανένωση της πατρίδας τους. Διαφορετικά αν δεν το κάνουμε εμείς, ποιος θα το κάνει για μας; Δε θα πρέπει να περιμένουμε από τους Αμερικάνους ή τους Ευρωπαίους ή τους Ρώσους. Η Κύπρος ανήκει σε μας, στον λαό της Κύπρου.

Άλλο ένα σημείο το οποίο πρέπει να απασχολεί κάποιον που ανήκει στην αριστερή κουλτούρα είναι η αλληλεγγύη.

Ο Καρλ Μαρξ είπε, οι εργάτες όλου του κόσμου ενωμένοι, δεν έχουν τίποτα να χάσουν, εκτός από τις αλυσίδες τους.

Όμως στην Κύπρο, βλέπουμε πως η σχέση μεταξύ των Ε/Κ και των Τ/Κ αριστερών όχι μόνο δεν συμφωνεί με τα λόγια του Μαρξ, δεν υπάρχει καν οφθαλμοφανής σχέση. Εσάς, όταν συναντήσατε τους ε/κ ηγέτες, τι σας είπαν;

Αυτό που είπαν ήταν ότι είναι μαζί μας, ότι μας υποστηρίζουν,

ότι θέλουν φιλία και αλληλεγγύη. Ίσως να μην είναι αρκετό, αλλά το λένε.

Μερικά χρόνια πριν ρώτησα, κατά τη διάρκεια προεκλογικής περιόδου, τον κ. Λουσσερίδη, τι έχει να πει προς τους Τ/Κ. Αυτός απάντησε ότι οι Τ/Κ δεν ανήκουν στο εκλογικό σώμα, επομένως δεν απευθύνεται σ' αυτούς. Εσείς απευθύνετε τον λόγο στους Ε/Κ;

Το κόμμα στο οποίο ανήκω, το Κίνημα Πατριωτικής Ενότητας, λέει «Η Κύπρος για τους Κυπρίους», ζητά την πατρική μας γη, εννοώντας ολόκληρη την Κύπρο. Επομένως βλέπουμε την Κύπρο ως μια χώρα. Αυτή είναι η βασική διαφορά μεταξύ του κινήματός μας και όλων των άλλων πολιτικών κομμάτων.

Αν τα αριστερά πολιτικά κόμματα, ε/κ και τ/κ, δε μπορούν να πετύχουν μια συμφωνία για τη λύση του κυπριακού προβλήματος, γιατί κάποιος να έχει την ελπίδα ότι ένα δεξιό κόμμα θα φέρει τη λύση; Νομίζετε ότι μια πρόταση για μια διαρκή συνάντηση των κομμάτων της Αριστεράς και των δύο πλευρών, σ' ένα χώρο μέχρι να συμφωνήσουν για τη λύση, είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος να φτάσουν σε συμφωνία;

Δεν νομίζω. Όσο υπάρχουν οι προσδοκίες για ψήφους, δεν περιμένω από τα κόμματα να βγουν και να πουν αυτό που οφείλουν να πουν. Φοβούνται μήπως χάσουν ψηφοφόρους. Αυτή είναι πραγματικότητα της πολιτικής ζωής.

Γιατί το να ασκεί κανείς σωστή πολιτική σημαίνει ότι χάνει ψήφους και δεν κερδίζει;

Αυτό που συμβαίνει είναι το εξής: από την αρχή οι Ε/Κ αριστεροί, οι οποίοι υποστήριζαν την ειρήνη μεταξύ των δύο κοινοτήτων, κατηγορήθηκαν από

την ε/κ δεξιά για φιλοτουρκισμό. Και η τ/κ Αριστερά, η οποία υποστήριζε την επανένωση της Κύπρου, κατηγορήθηκε από την τ/κ δεξιά για φιλελληνισμό.

Μια ομάδα Ε/Κ θα εργαστεί απαιτώντας από τα αριστερά κόμματα, να υπογράψουν μια συμφωνία για το κυπριακό πρόβλημα και να την προωθήσουν και στις δύο πλευρές.

Στη συνάντηση των πολιτικών κομμάτων στο Λήδρα Πάλας πριν ένα μήνα περίπου, εγώ ο ίδιος πρότεινα, ως αντιπρόσωπος του Κινήματος Πατριωτικής Ενότητας, να προσχεδιάσουμε ένα ομοσπονδιακό σύνταγμα. Γιατί περιμένουμε από τον Ντενκτάς και τον Κληρίδη; Αυτοί αντιμετωπίζουν πολλές δυσκολίες: ο μεν Κληρίδης πρέπει να ακούσει την Αθήνα, ο Ντενκτάς από την Άλλη, την Άγκυρα. Εμείς δε χρειαζόμαστε να υπακούουμε κανένα. Αυτή η ιδέα όμως σε κανένα δεν άρεσε. Η Καίτη Κληρίδη είπε πως είναι μια καλή ιδέα, ο Χριστόφιας πρότεινε να το σκεφτούμε, να μην αποφασίσουμε τώρα, ο Βασιλεί-

ου είπε ότι ακούγεται καλό, αλλά πρέπει να το σκεφτούμε. Δεν είναι δύσκολο να το πετύχουμε αυτό, χρειαζόμαστε όμως κάτι το συγκεκριμένο. Πρέπει να είμαστε ικανοί να πούμε στον κόσμο ότι τα αριστερά κόμματα της Κύπρου, τ/κ και ε/κ, υποστηρίζουν την ομοσπονδία, και αυτό είναι που προτείνουν. Μήπως φοβούνται, όπως είπα, να χάσουν ψήφους; Δεν ξέρω.

Υπάρχουν κόμματα τα οποία είναι «φτιαγμένα» για να συγκρούονται μεταξύ τους, όπως για παράδειγμα η ε/κ και η τ/κ δεξιά. Αντιλαμβάνομαι απόλυτα πως νοιώθουν οι ίδιοι και οι οπαδοί τους. Αυτό όμως που δεν καταλαβαίνω είναι γιατί τα κόμματα, που λένε ότι εργάζονται για την φιλία, δεν κάνουν τίποτα...

Σύμφωνα με την ιδεολογία των αριστερών, οι εργαζόμενοι πρέπει να είναι ικανοί και πρόθυμοι να ενωθούν για ένα κοινό σκοπό.

Νομίζετε πως είναι καιρός να διαμορφωθεί μια δικαιοσυνη αριστερή κίνηση;

Αν μιλάτε για πολιτικά κόμματα, νομίζω είναι πολύ νωρίς, κάτω από τέτοιες περιστάσεις τουλάχιστον. Αν όμως εννοείτε μια κίνηση αριστερών πολιτών, τότε, ναι, είναι μια πολύ καλή ιδέα. Στη δική μου πλευρά υπάρχουν άτομα που θα συμμετείχαν σε μια τέτοια κίνηση. Ίσως μια τέτοια εξέλιξη να αποτελούσε τον καταλύτη στην προσπάθεια προσέγγισης των δυο πλευρών.

Έχω την αίσθηση ότι, ό,τι συμβεί στην πλευρά σας τους προερχείς μήνες θα γραφτεί στην ιστορία, και ως προς τα πολιτικά αιτήματα και ως προς τη ριζοσπαστικότητά του. Και δεν εννοώ μόνο την πολιτική του διάσταση, αλλά και την ψυχολογική του. Ίσως αυτά τα γεγονότα να οδήγησαν σε μια νέα κατάσταση, όσον αφορά την αριστερά, πράγμα που είναι απόλυτα φανερό στη δική σας πλευρά.

Θα σας εξηγήσω τι συμβαίνει στον βορρά. Η οικονομία πάει από το κακό στο χειρότερο. Το οικονομικό σύστημα, οι τράπε-

ζες έχουν καταρρεύσει και πολλοί άνθρωποι, πάνω από 60.000 Τ/Κ, οι οποίοι είχαν καταθέσει τα χρήματά τους στις τράπεζες, τα έχασαν. Επίσης υπάρχει τρομακτική ανεργία: νέοι άνθρωποι δε μπορούν να βρουν δουλειές και έτσι εγκαταλείπουν το νησί. Από το 1974 περισσότερο από το 50% των Τ/Κ έφυγε από τον βορρά. Αν υπάρχουν 200.000 άνθρωποι που ζουν στην βόρεια Κύπρο, τουλάχιστον 100.000 είναι Τούρκοι από την Τουρκία. Επομένως, οι Τ/Κ μετατρέπονται σιγά-σιγά σε μειονότητα. Οι άνθρωποι, οι μέσοι Τ/Κ, είναι πραγματικά απελπισμένοι. Γι' αυτό απαιτούν μια λύση, όσο πιο σύντομα, τόσο το καλύτερο. Αυτή είναι η ψυχολογία στην πλευρά μου. Ταυτόχρονα όμως νοιώθουμε εγκλωβισμένοι και αδύναμοι.

Πρέπει, επομένως, να εργαστούμε για μια λύση τώρα. Αύριο ίσως να είναι πολύ αργά γιατί θα έχουμε να διαπραγματευτούμε με τους εποίκους, οι οποίοι δεν ενδιαφέρονται αν θα υπάρξει λύση ή όχι.

γνωρίζω.

Δεν γνωρίζετε και αυτό αποτελεί έκπληξη για μένα. Πιστεύω όμως ότι αυτή η άγνοια δεν οφείλεται στο πρόβλημα της γλώσσας. Δεν γνωρίζετε είτε γιατί δεν υπάρχουν πολλά, για τα οποία να ενημερωθείτε, είτε γιατί δεν ενδιαφέρεστε να ενημερωθείτε...

Ενδιαφέρον υπάρχει. Το Κίνημα Πατριωτικής Ενότητας, στο οποίο ανήκω τώρα, έχει επισκεφτεί κατά καιρούς τα πολιτικά σας κόμματα. (Το ΑΚΕΛ, τους ΕΔΗ, το ΔΗΣΥ, το ΚΙΣΟΣ).

26 Σεπτεμβρίου, Λευκωσία, Αγαπητέ Κόφι Ανάν,

Η παρούσα κατάσταση στην Κύπρο έχει δημιουργήσει πολύ δυσμενείς συνθήκες για την τ/κ κοινότητα. Οι Τ/Κ είναι αντιμέτωποι με οικονομικά, δημοκρατικά και πολιτικά προβλήματα εξαιτίας της διεθνούς απομόνωσης και του εμπάργκο.

Είναι κοινή επιθυμία των οργανώσεών μας, όπως η δικαιοσυνη - διζωνική ομοσπονδία με πολιτική ισότητα να εγκαθιδρυθεί και αυτή η ομοσπονδία να καταστεί μέλος της Ε.Ε. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι οποίες έχουν πετύχει συναίνεση βασισμένη στο αίτημα του λαού μας για αποστρατικοποίηση, εκδημοκρατικοποίηση, επιλυση του κυπριακού προβλήματος, συμμετοχή στην Ε.Ε., αυτοδιαχείριση και αλλαγή των συνθηκών οι οποίες οδήγησαν στην κατάρρευση της οικονομικής κατάστασης και την κρίση του τραπεζικού συστήματος, έχουν πρόσφατα διεξαγάγει εκστρατεία και υποστηρίχθηκαν από το λαό μας με υπογραφές*, ζητώντας επίσης τη διαφύλαξη του τ/κ λαού στην Κύπρο σε συνθήκες ασφαλείας και πολιτικής ισότητας. Ταυτόχρονα με την ενημέρωση του κόσμου, για τα αιτήματα των Τ/Κ, θα θέλαμε να τονίσουμε ότι η τ/κ κοινότητα, εντός του συνόλου της Κύπρου, είναι πολιτικά ίση με την ε/κ κοινότητα. Οι Τ/Κ πιστεύουν ότι οι λαοί της Τουρκίας και της Ελλάδας σίγουρα θα επωφεληθούν από μια μόνιμη λύση του κυπριακού προβλήματος και ότι μια τέτοια λύση θα συμβάλει στην ειρηνική συνεργασία, στην οικονομική, κοινωνική και δημοκρατική ανάπτυξη των λαών των τριών χωρών υπό την ομπρέλα της Ε.Ε. Η παρούσα κατάσταση έχει επηρεάσει αρνητικά την οικονομική, δημοκρατική, πολιτική και κοινωνική ζωή

* Ο αριθμός των υπογραφών μέχρι σήμερα έχει ανέλθει στις 70.000

του τ/κού λαού. Ο λαός μας το έχει επιβεβαιώσει με τις υπογραφές. Παρουσιάζουμε σε σας τα αιτήματα της εκστρατείας μας και τις υπογραφές, πιστοποιημένα από ένα ανώτερο στέλεχος και ένα δικηγορικό γραφείο.

Ελπίζουμε στην υποστήριξή σας και σας ευχόμαστε επιτυχία στις μελλοντικές σας προσπάθειες.

CTP (Ρεπουμπλικανικό Τουρκικό Κόμμα), ΥΗΒ (Κίνημα Πατριωτικής Ενότητας), ΚΤΟΣ (Ένωση Τουρκοκυπρίων Δασκάλων), ΚΤΟΕΟΣ (Ένωση Τουρκοκυπρίων Καθηγητών), DEV-IS (Επαναστατική Συνδικαλιστική Ομοσπονδία), DGIS (Επαναστατική Ένωση Εργατών), ΕΜΕΚ - IS (Ένωση Αγροτών), ΒΕS (Ένωση Δημοτικών Εργαζομένων), ΤURK - SEN (Τουρκική Εργατική Συνδικαλιστική Ομοσπονδία), ΚΤΑΜS (Τουρκική Ένωση Δημοσίων Υπαλλήλων Κύπρου), ΚΤΜΜΟΒ (Τουρκικός Σύνδεσμος Αρχιτεκτόνων και Μηχανικών Κύπρου), ΕL-SEN (Ένωση Εργαζομένων στην Ηλεκτρική), ΤΕL-SEN (Ένωση Εργαζομένων στις Τηλεπικοινωνίες), ΒΕL-SEN (Ένωση Δημοτικών Υπαλλήλων), ΤΙΡ-ΙS (Ένωση Τούρκων Γιατρών Κύπρου), ΥΟΝ-SEN (Ένωση Υπαλλήλων Δημοσίας Υπηρεσίας), ΚΟΟΡ-SEN (Ένωση Εργαζομένων Συνεργατισμού), ΔΑΥ-SEN (Ένωση Εργαζομένων Πανεπιστημίου Ανατολικής Μεσογείου), ΡΕΥ-SEN (Ένωση Υπαλλήλων Ρεγιάκ), Τουρκική Ένωση Εργαζομένων Αμμοχώστου, Τουρκικό Εμπορικό και Χειροτεχνικό Επιμελητήριο Κύπρου, ΥΚΒ (Πατριωτικός Σύνδεσμος Γυναικών), Τουρκικός Σύνδεσμος Συγγραφέων Κύπρου, Σύνδεσμος Δικαιωμάτων και Ελευθερίας, Λαϊκός Σύνδεσμος Τεχνών Κερύνειας, Σύνδεσμος Ειρήνης, Πρωτοβουλία Ειρήνης και Δημοκρατίας, Σοσιαλιστική Πραγματικότητα στην Κύπρο ΚSΔ (Σύνδεσμος Πολιτισμού και Τέχνης), Σύνδεσμος Τεχνών Κύπρου, ΚΙΒ-ΥΑΥ (Τουρκική Ένωση Εκδοτών και Βιβλιοπωλών Κύπρου), Σύνδεσμος Τασί Ταλά, Ίδρυμα Kutlu Adali, Γυναικείο Κίνημα για Ειρήνη και Ομοσπονδη Λύση, ΚΙΒΕS (Κυπριακός Σύνδεσμος Επιστημονικής Εκπαιδευτικής Αλληλεγγύης), Γυναικείο Κέντρο Ερευνών, ÇAG-SEN, (Ένωση Δημοσίων Υπαλλήλων).

Ποιοί είναι λοιπόν οι λόγοι που σήμερα, στην αρχή του 20ου αιώνα, οδήγησαν τις γυναίκες στη σύμπτυξη αυτού του μετώπου; Τι τις οδήγησε στην Πορεία Γυναικών του 2000;

Η απάντηση βρίσκεται στο πως ζουν οι γυναίκες σήμερα, στο νέο κόσμο στον οποίο θα ήθελαν να ζήσουν. Παντού, οι γυναίκες είναι τα κατ' εξοχήν θύματα του νεοφιλελευθερισμού. Είναι φτωχές κι όμως ζουν σ' ένα πλούσιο πλανήτη. Καταπιέζονται από πατριαρχικές δομές. Σε πολλές χώρες, αναγκάζονται να παλαίψουν για τα πιο βασικά ανθρώπινα δικαιώματα: νερό, φαγητό, στέγη, παιδεία, την ελευθερία της επιλογής τεκνοποίησης ή όχι, κι ένα σωρό άλλα. Μερικές γυναίκες, όπως για παράδειγμα οι μετανάστριες και οι λεσβίες, αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες διακρίσεις. Όλες τους θέλουν να αναγνωριστούν τα δικαιώματά τους, τόσο στις χώρες τους όσο και διεθνώς.

Οι γυναίκες επίσης παίρνουν την πρωτοβουλία, καθοδηγούν και συμμετέχουν σε εναλλακτικές μέθοδες αντιμετώπισης της φτώχειας και της βίας. Έχουν ιδρύσει συνεργατικά, σημεία διάθεσης φαγητού σε κοινότητες, ομάδες ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συνδέσμους, συνδικαλιστικές οργανώσεις και κέντρα γυναικών. Τώρα, θέλουν να προχωρήσουν πάρα πέρα και η Πορεία αντιπορεύεται αυτή τη θέληση.

Η Παγκόσμια Πορεία Γυναικών θέτει τη φτώχεια και την κάθε μορφής βία κατά των γυναικών επί

τάπητος. Προτείνει και απαιτεί συγκεκριμένες λύσεις και στις δυο αυτές μάστιγες. Οι απαιτήσεις της αποτελούν ένα βασικό και αναμφίβολα μακρόχρονο πρόγραμμα. Μ' αυτή την έννοια, το παγκόσμιο συλλαλητήριο στις 17 Οκτωβρίου είναι το επιστέγασμα και ταυτόχρονα η αρχή πολλών άλλων σταδίων που θ' ακολουθήσουν.

Ένας από τους στόχους της Παγκόσμιας Πορείας Γυναικών του 2000, μέσα από τη συμπερίληψη και το σεβασμό της διαφορετικότητας των γυναικών, είναι να βάλει τα θεμέλια για ένα διεθνές φεμινιστικό κίνημα, όπου φεμινίστριες - αφοσιωμένες, αγωνίστριες, δημιουργικές - θα θέλουν να ενωθούν για να επιφέρουν ριζοσπαστικές αλλαγές στον κόσμο. Το πρόγραμμα των αιτημάτων της είναι καθαρά φεμινιστικό και οι δράσεις της αγωνιστικές. Η Πορεία δεν είναι το τέλος αλλά η αρχή.

Από που προέρχεται η ιδέα για την Παγκόσμια Πορεία Γυναικών του;

Η ιδέα για διοργάνωση μιας παγκόσμιας πορείας γυναικών το 2000 γεννήθηκε μέσα από την εμπειρία

της Πορείας Γυναικών Εναντίον της Φτώχειας που έγινε τον Οκτώβριο 1995 στο Κιόβερ. Η πορεία αυτή, την πρωτοβουλία για την οποία είχε η Ομοσπονδία Γυναικών του Κιόβερ, είχε τεράστια επιτυχία. Πάνω από 25000 γυναίκες πορεύτηκαν για δέκα μέρες, με αιτήματα σχετικά με οικονομική δικαιοσύνη. Δεκαπέντε χιλιάδες άνθρωποι τις συνάντησαν στο τέλος της πορείας. Ολόκληρο το γυναικείο κίνημα δραστηριοποιήθηκε για την πορεία όπως και άλλες ομάδες του λαού.

Η παρουσία στην Πορεία του 1995 είκοσι γυναικών από χώρες του Νότου ήταν μια υπενθύμιση για τη σημασία της παγκόσμιας αλληλεγγύης. Η Διάσκεψη του Πεκίνου απέδειξε ότι παντού οι γυναίκες αγωνίζονται για την ισότητα, την ανάπτυξη και την ειρήνη, περισσότερο από ποτέ προηγούμενα.

Στόχοι Αιτήματα

- To stimulate a vast movement of grassroots women's groups so that the march becomes a gesture of affirmation by the women of the world.
- To promote equality between men and women.
- To highlight the common

demands and initiatives issuing from the global women's movement relating to the issues of poverty and violence against women.

- To force governments, decision-makers and individuals the world over to institute the changes necessary for improving the status of women and women's quality of life.
- To enter the new millennium by demonstrating women's ongoing determination to change the world.

- all regions in the world share leadership in the action;
- participating groups must subscribe to the objectives and overall plan of action for the March but remain independent as regards organizing the action in their respective countries;
- we recognize, respect and value the diversity of the women's movement;
- the World March of Women in the year 2000 is a pacifist action.

Values underlying the action

- the leadership of the organization is in the hands of women;

1. Ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ δεν ήταν παρών για να παραλάβει τις υπογραφές, όπως είχε διευθετηθεί εδώ και μήνες. Σύμφωνα με συμμετέχουσα στην Πορεία, η αντίδραση του Γενικού Γραμματέα στο αίτημα των διοργανωτών για συνάντηση ήταν το καλύτερο "χαλαρή".

Γιουγκοσλαβία:

Τι να αναμένει κάποιος και τι όχι

διεθνή

Ιωσήφ Παγιάτα

Εν όψει εκλογών

Την παραμονή των Χριστουγέννων θα γίνουν στην Γιουγκοσλαβία βουλευτικές εκλογές για τη Σερβία, τη μεγαλύτερη από τις δυο δημοκρατίες, που απαρτίζουν σήμερα την Ομοσπονδία και που διαθέτει περίπου το 90% του πληθυσμού. Σ' αυτό συμφώνησαν τόσο το μεγαλύτερο κόμμα της χώρας, το Σοσιαλιστικό του Μιλόσεβιτς, όσο και ο συνασπισμός των δεκαοκτώ τόσων κομμάτων που βοήθησαν τον Βόισλαβ Κοστούνιτσα* να αναρριχηθεί στην εξουσία.

Πίσω απ' αυτή την απόφαση βρίσκεται ασφαλώς ο Σλόμποταν Μιλόσεβιτς, που αν και δε είναι πια στην εξουσία, εξακολουθεί να επηρεάζει και να καθοδηγεί για την ώρα το Σοσιαλιστικό Κόμμα κι ας βρίσκεται για τους Δυτικούς στον κατάλογο των καταζητουμένων για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Ένα κατάλογο στον οποίο δε βρέθηκε βεβαίως ο Pinochet που ευθύνεται για τις μερικές χιλιάδες των Χιλιανών «απαρσιδός», ούτε κάποιιο από την ηγεσία της Τουρκίας που ευθύνονται για τους «αγνοούμενους» της Τουρκίας και ασφαλώς ούτε εκείνοι που πριν μερικά χρόνια ρήμαξαν το Βιετ-Ναμ, ευθυνόμενοι μεταξύ άλλων και για το Μάι-Λάι.

Όπως αναμένεται, μετά που κέρδισε τις ομοσπονδιακές προεδρικές εκλογές, οι νέες εκλογές θα δώσουν στον Κοστούνιτσα την ευκαιρία να επεκτείνει τον έλεγχό του και στη μεγαλύτερη δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, τη Σερβία. Κάτι που αντιλαμβάνεται ασφαλώς ο Μιλόσεβιτς και που ωστόσο κρίνει ότι υπό τις περιστάσεις, αποτελεί ενδεχομένως τον τρόπο που θα τον κρατήσει στο παρασκήνιο, έστω, των εξελίξεων. Επισημαίνεται ότι για την ώρα, οι οπαδοί του Μιλόσεβιτς έχουν την πλειοψηφία στο Σερβικό Κοινοβούλιο. Μάλιστα επήλθε η συμφωνία για τη σύσταση μιας μεταβατικής κυβέρνησης, που θα οδηγή-

σει τη Σερβία στις εκλογές του προσεχούς Δεκεμβρίου.

Σύμφωνα με το Ομοσπονδιακό Σύνταγμα της χώρας, εφόσον ο Πρόεδρος της χώρας είναι Σέρβος, ο Πρωθυπουργός θα πρέπει να προέρχεται από το Μοντενέγκρο. Όμως, ο φιλοδοτικός Πρόεδρος του Μοντενέγκρο Μίλο Τζιουγκάνοβιτς, που μπούκνιζε τις εκλογές της 24ης του Σεπτεμβρίου, αρνείται να αναγνωρίσει τον Κοστούνιτσα ως Πρόεδρο της Γιουγκοσλαβίας, με αποτέλεσμα να αναγκαστεί αρχικά ο τελευταίος να στραφεί στους συμμάχους του Μιλόσεβιτς στο Μοντενέγκρο.

Κι όμως είναι κι δυο εθνικιστές...

Το αποτέλεσμα των εκλογών της 24ης του περασμένου Σεπτεμβρίου, δεν ήταν παρά η έμπρακτη έκφραση της επιθυμίας του γιουγκοσλαβικού λαού, των Σέρβων ουσιαστικά - για αλλαγή. Η χώρα που στη μακρά της ιστορία της ταυτίστηκε με την αντίσταση, κουράστηκε, όχι μόνο από τον αυταρχισμό και τις μεθοδεύσεις του Μιλόσεβιτς αλλά πιο πολύ από τη μιζέρια και τις στέρσεις στις οποίες την οδήγησε η νατοϊκή επιδρομή. Πράγματι το ΝΑΤΟ πέρα από τον θάνατο που σκόρπισε, κατέστρεψε μεγάλο μέρος της υποδομής και ακόμα χειρότερα, της παραγωγικής ικανότητας της χώρας, με αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας σε επίπεδα πάνω από το 30%, σε μια οικονομία που ούτως ή άλλως δεν ήταν και τόσο ανθηρή.

Παρά τον αυταρχισμό και το νεποτισμό του, υπάρχει η άποψη ότι ο Μιλόσεβιτς δεν υπήρξε ο στυγνός δικτάτορας ή ο εγκληματίας που προσπάθησε να σκιαγραφήσει η Δύση και ότι πολύ απείχε από τα σχετικά πρότυπα των αφρικανικών, ασιατικών και παλαιότερα των

νοτιοαμερικανικών χωρών. Ο αναίμακτος τρόπος που επέλεξε τελικά να παραδώσει την εξουσία, μάλλον το επιβεβαιώνει. Επέλεξε, τρόπος του λέγειν βέβαια, γιατί το μήνυμα της λαϊκής εξέγερσης ήταν τόσο ισχυρό, που δε μπορούσε να αγνοηθεί. Σ' ένα λαό που είναι γνωστός για την αντίσταση του δεν ήταν δυνατόν, όπως έγραψε και η «Πολίτικα», η πιο έγκυρη εφημερίδα της Γιουγκοσλαβίας, να μη γίνει σεβαστή η θέληση του λαού.

Ενδεικτικό ότι άλλη εικόνα προβάλλει για κάποιους ο Μιλόσεβιτς, είναι ότι βρισκόταν στον κατάλογο των υποψηφίων για το Νόμπελ Ειρήνης για το 2000. Η πρόταση έγινε από πρώην μαχητές του Β' παγκοσμίου πολέμου, «επειδή με την πολιτική του επέτρεψε να σωθεί η ακεραιότητα της χώρας και να αποτραπεί ένας μεγάλος πόλεμος που θα είχε ανυπολόγιστες συνέπειες για όλη την Ευρώπη και τον πλανήτη!». Έτσι σκέφτηκαν οι εκτιμητές του έργου του. Το ειρωνικό ίσως είναι ότι στον ίδιο κατάλογο των υποψηφίων για το βραβείο, βρισκόταν και το όνομα του Αμερικανού Προέδρου, του Clinton!

Όπως εδήλωσε πριν μερικά χρόνια στο Dayton, ο τότε, Αμερικανός Υπουργός Εξωτερικών Warren Christopher: «Αν η μοίρα το έφερε έτσι, που αλλού να είχε γεννηθεί ο Μιλόσεβιτς και άλλη να ήταν η παιδεία του, θα είχε πετύχει όπως ένας οποιοσδήποτε άλλος πολιτικός άνδρας σ' ένα δημοκρατικό σύστημα». Επίσης ο Louis Sell, Αμερικανός διπλωμάτης που υπηρέτησε για 4 χρόνια στο Βελιγράδι, εδήλωσε το Μάρτη του '99, «ότι [ο Μιλόσεβιτς] χρησιμοποίησε έξυπνα τον εθνικισμό, παρεμποδίζοντας την πρόταση υπαλλακτικών λύσεων... Πρόκειται για άτομο λαμπρό στην τακτική αλλά κάκι στο στρατηγική». Επίσης λίγους μήνες αργότερα, ο Γάλλος Υπουργός Jean-Pierre Chevènement εδήλωσε ότι «λυπάται για την απαγγελία κατηγοριών εναντίον του Μιλόσεβιτς. Όποιος θέλει να κάμνει πολιτική, αποφεύγει να ποινικοποιεί τον αντίπαλό του, γιατί τότε

δεν υπάρχει πια θέμα συνομιλιών».

Τη Σερβία χαρακτηρίζει πάντα ο εθνικισμός, ένα χαρτί που έξυπνα έπαιξε ο Μιλόσεβιτς, καταφέρνοντας με εκλογές να κρατηθεί στην εξουσία για δεκατρία χρόνια. Προβάλλοντας την ιδέα της Μεγάλης Σερβίας εξήγησε τον σερβικό εθνικισμό, καταργώντας το '89 την αυτονομία τόσο της Βοϊβοδίνια με τον συγγενικό της πληθυσμό όσο κι εκείνη του Κοσόβου, των αλβανοφώνων.

Ο διάδοχος του Μιλόσεβιτς, ο Κοστούνιτσα, δε στερείται εθνικισμού. Εξού και παρά τον ενθουσιασμό της για τη πτώση του Μιλόσεβιτς, η Δύση έχει τις κρυφές της ανησυχίες κι ας έχουν οι Αμερικανοί βοηθήσει στην εκλογή του Κοστούνιτσα. «Είμαι δημοκράτης εθνικιστής» εδήλωσε πρόσφατα ο ίδιος σε γαλλικό τηλεοπτικό σταθμό, για να διευκρινίσει στη συνέχεια ότι «τα εθνικά μου συναισθήματα είναι φυσιολογικά και αφορούν στο ενδιαφέρον μου για το μέλλον της χώρας». Ωστόσο δε σκέφτεται τη Μεγάλη Σερβία...

Παρά το αγωνιστικό σθένος που επέδειξε ο Κοστούνιτσα στην εξέγερση μέχρι την παραίτηση του Μιλόσεβιτς, πρόκειται για μετριοπαθές άτομο, προερχόμενο από τους ακαδη-

μαϊκούς κύκλους. Συγκεκριμένα είναι καθηγητής του Συνταγματικού Δικαίου. Επισημαίνεται ότι στο παρελθόν κατεδίκασε έντονα τη νατοϊκή επιδρομή, ενώ αφότου επεκράτησε η εξέγερση, ούτε για μια στιγμή δε διανοήθηκε να παραδώσει τον Μιλόσιεβιτς για να δικαστεί από το Διεθνές δικαστήριο της Χάγης, του οποίου προφανώς η... πελατεία προέρχεται αποκλειστικά από τους αντιπάλους των Αμερικανών και το οποίο ο Κοστούνιτσα θεωρούσε όργανο των ιμπεριαλιστών. Η φράση του «πιστεύω ότι έχουμε αφήσει πίσω μας την κρίση», δείχνει τις διαθέσεις του... Ωστόσο τάσσεται ανεπιφύλακτα υπέρ της συνεργασίας με την Ευρώπη, ίσως γιατί έτσι να βλέπει πιο πιθανό να κρατηθούν οι Αμερικανοί εκτός Γιουγκοσλαβίας.

Τι γίνεται από δω και μπρος

Και ενώ οι Αμερικανοί επιχαίρουν για την άπωση του Μιλόσιεβιτς, δε μπορεί με την άνοδο στην εξουσία του Κοστούνιτσα να εφησυχάζουν. Και τούτο γιατί από την πρώτη στιγμή έκαμε σαφές, ότι δε διανοείται την απόσχιση του Κοσόβου από τη Γιουγκοσλαβία και με την αλλαγή αναμένει ότι σύντομα θα επανέλθει ο εκδιωχθείς σερβικός πληθυσμός (λίγο πάνω από 150.000) στις εστίες του. Συγκεκριμένα εδήλωσε ότι «είναι αδύνατη οποιαδήποτε συζήτηση για ανεξαρτησία και ότι δε θα υπάρξει διάλογος με τους αυτονομιστές», επικαλούμενος και τη σχετική υπ' αριθ. 1244 απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας, που ενώ αναγνωρίζει το δικαίωμα αυτονομίας του Κοσόβου καθόλου δεν υπονοεί την απόσχιση του από τη χώρα. Κάποια ελπίδα συνεννόησης επί του θέματος μπορεί να υπάρξει, εφόσον στις δημοτικές εκλογές της 28ης Οκτωβρίου ο μετριοπαθής Ibrahim Rukowa θα έχει κερδίσει με διαφορά τις δημοτικές εκλογές. Ο ίδιος υπολογίζει να κερδίσει το 70% των ψήφων. Όμως, κι αυτός εδήλωσε πολύ πρόσφατα ότι προσβλέπει σ' ένα ανεξάρτητο Κόσοβο, στα πλαίσια του ΝΑΤΟ. Ανησυχητικό, αν δεν επρόκειτο για προεκλογική μανούβρα...

Αλλά και στην περίπτωση του Μοντενέγκρο είναι ξεκάθαρος ο Κοστούνιτσα, ότι δεν είναι διατεθειμένος να δει τις σχεδόν 700.000 που το κατοικούν, να αποσχίζονται από τη χώρα. Δεν είναι μικρός βέβαια ούτε εδώ ο πονοκέφαλος των Αμερικανών, που αφού προσπάθησαν να βοηθήσουν το Κοστούνιτσα να κερδίσει τις εκλογές, θα πρέπει να βρουν τώρα τον τρόπο να φιλιώσουν το Τζιουγκάνοβιτς μαζί του,

που άλλες ιδέες του έβαλαν στο μυαλό, ενόσω διοικούσε ο Μιλόσιεβιτς.

Κοντά στα προβλήματα των δυο δημοκρατιών, ο Κοστούνιτσα θα έχει να αντιμετωπίσει και το πρόβλημα της συνοχής του συνασπισμού που τον ανέδειξε στην εξουσία και φυσικά και την αντιπολίτευση, τού για την ώρα μεγαλύτερου κόμματος, του Σοσιαλιστικού, που όπως και στην περίπτωση Haider με το FPÖ στην Αυστρία, δεν αποκλείεται από τα παρασκήνια να καθοδηγεί ο Μιλόσιεβιτς, που μάλλον δεν θα δεχτεί την πρόσκληση για πολιτικό άσυλο που του παραχώρησε η Λευκορωσία. Ίσως όμως η μετριοπάθεια και ο εθνικισμός του Κοστούνιτσα να τον βοηθήσουν προς αυτή την κατεύθυνση...

Ο αυταρχικός τρόπος με τον οποίο εκυβέρνησαν τόσο ο Τίτο όσο και ο Μιλόσιεβιτς, είχε ως αποτέλεσμα να διατηρηθούν στη χώρα κάποιες δομές, που είναι ξένες με το κοινωνικοπολιτικό-οικονομικό ευρωπαϊκό κεκτημένο. Και ενώ το θέμα συμβατότητας με την Ευρώπη μπορεί να μην εμφανίζεται όπως στην περίπτωση της εν πολλοίς κεραλικής ακόμα Τουρκίας, ωστόσο ο δρόμος συμπόρευσης με την Ευρώπη δεν θα είναι και τόσο εύκολος.

Αλλά ας επανέλθουμε στο θέμα του Μοντενέγκρο του οποίου η αντιμετώπιση, θα απαιτήσει λεπτούς χειρισμούς. Αν και μικρή σε έκταση αλλά και πληθυσμιακά, η δημοκρατία αυτή αποτελεί τη μόνη διεξοδο της Γιουγκοσλαβίας στη θάλασσα.

Κάποιες σκέψεις για ανεξαρτησία, πάντα περνούσαν από το μυαλό των Μαυροβουνίων. Αξίζει ίσως να αναφερθεί ότι σε μια δημοσκόπηση που έγινε τον περασμένο Απρίλη, 36% των Μαυροβουνίων τάχθηκαν υπέρ της ανεξαρτησίας, 30% υπέρ της διατήρησης της ομοσπονδίας, ενώ ένα άλλο 30% τάχθηκε υπέρ του επαναπροσδιορισμού της ομοσπονδίας, στη βάση χαλάρωσης των ομοσπονδιακών αρμοδιοτήτων. Όμως εκείνο που επιδείνωσε την κατάσταση, ήταν μια αίσθηση ότι εξαιτίας των χειρισμών της Σερβίας, ο ντόπιος πληθυσμός υπέφερε οικονομικά από τις κυρώσεις αλλά ακόμα γιατί στερήθηκε τη βασική του πηγή εσόδων, τον τουρισμό, αφού οι ακτές του Μοντενέγκρο αποτελούν προέκταση των Δαλματικών ακτών.

Εν πάση περιπτώσει, πολύ πρόσφατα επανέλαβε ο Κοστούνιτσα ότι δεν τίθεται θέμα ανεξαρτησίας του Μοντενέγκρο, επισημαίνοντας ότι το θέμα της ενότητας της Γιουγκοσλαβίας είναι το πιο κρίσιμο για τη χώρα.

Πράγματι, χωρίς το Μοντενέγκρο δε μπορεί να υπάρξει η Γιουγκοσλαβική Ομοσπονδία. Είναι η γνώμη κάποιων παρατηρητών ότι, αν ο Τζιουγκάνοβιτς δεν εμφανιστεί ως συνεργάσιμος με το Βελιγράδι του Κοστούνιτσα, αντι-

μετωπίζει το κίνδυνο να πέσει σε ανυποληψία στους δυτικούς του φίλους. Παρατηρεί σχετικά η παλιά Σέρβα αντικαθεστωτική Βέσνα Πέσιητς: Θα πρέπει ο Τζιουγκάνοβιτς να διαλέξει μεταξύ του να πάρει μέρος στη διαδικασία σταθεροποίησης των Βαλκανίων ή να καταφύγει σε δημοψήφισμα για το Μοντενέγκρο. Για την ώρα δεν είναι το Μοντενέγκρο που απειλείται από τη Σερβία αλλά η Σερβία από το Μοντενέγκρο! Δεν είναι λιγότερες οι ανησυχίες των Δυτικών, που γνωρίζουν ότι μια απόσχιση του Μοντενέγκρο θα έχει άμεσο αντίκτυπο στο Κόσοβο. Βέβαια ως τις εκλογές του προσεχούς Δεκέμβρη τα προβλήματα μεταξύ των δυο θα παγώσουν. Βασικά σ' αυτό το σημείο εκείνο που ενοχλεί περισσότερο τη κυβέρνηση του Μοντενέγκρο είναι οι συνταγματικές τροποποιήσεις που επέφερε τον περασμένο Ιούλη ο Μιλόσιεβιτς, που περιορίζουν το ρόλο του Μοντενέγκρο στα ομοσπονδιακά πράγματα.

Οι σχέσεις με τον περίγυρο

Ανεξάρτητα του πώς και πόσο θα εξελιχθούν οι Αμερικανογιουγκοσλαβικές σχέσεις, οι δεσμοί με την Ευρώπη αναμένεται να αναθερμανθούν. Άλλωστε οι πιο πολλοί Ευρωπαίοι δεν ήταν και τόσο ευτυχείς με την καταστροφή που προκάλεσε στη χώρα το ΝΑΤΟ, ούτε δε φαίνονται διατεθειμένοι να ανταποκριθούν θετικά στον αμερικανικό ρεβανσισμό. Έτσι λίγες μόνο ώρες μετά που ανέλαβε ο Κοστούνιτσα, το εμπάργκο (αεροπορικές συγκοινωνίες, πετρελαιοειδή) από πλευράς Ε.Ε. ήρθη. Η Γιουγκοσλαβία συμπεριλήφθηκε στις αρμοδιότητες του Οργανισμού Ανασυγκρότησης, ενώ ο ίδιος ο Κοστούνιτσα προσεκληθεί και παρευρέθηκε στο γεύμα του άτυπου Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Biarritz της Γαλλίας. Ταυτόχρονα η παραδοσιακά όχι πολύ φιλική προς τους Σέρβους γερμανική Κυβέρνηση, εζήτησε να καταρτιστεί για το Βελιγράδι από μέρους της Ε.Ε. ένα πρόγραμμα άμεσης δράσης. Την ίδια ώρα ο Chirac έσπευσε να καλέσει εκ μέρους της Ε.Ε. τον Κοστούνιτσα στη Βαλκανική Σύσκεψη Κορυφής, που θα γίνει στο Ζάγκρεμπ στις 24 του Νιόβρη. Οι οικονομικές ενέσεις από μέρους της Ε.Ε. προς τη Γιουγκοσλαβία, αναμένεται να βοηθήσουν κάποιους Ευρωπαίους να απαλλαγούν από τις ενοχές τους για τη στάση που κράτησαν την άνοιξη του '99. Χαρακτηριστικά ο Ρομάνο Πρότι εδήλωσε: Η Ευρώπη είναι έτοιμη να υποδεκτεί τη Σερβία με ανοιχτές αγκάλες!

Όσο για την Ελλάδα, φαίνεται να πολιτεύτηκε με σύνεση απέναντι στη Γιουγκοσλαβία. Σ' όλο το διάστημα της νατοϊκής επιδρομής, ο ελληνικός λαός τάχθηκε στη συντριπτική του πλειοψηφία στο πλευρό των Γιουγκοσλάβων, ενώ οι αντιδράσεις ήταν υπό τις περιστάσεις «προσεγγμένες», παρά την ανάγκη ευθυγράμμισης με τους επιτιθέμενους συμμάχους της. Όσον αφορά την πρόσφατη εξέγερση μετά τις εκλογές του Σεπτεμβρη και πάλιν ήταν προσεκτική η ελληνική συμπεριφορά και θα λέγαμε και έξυπνη, αφού πρώτος ο κ. Παπανδρέου βρέθηκε να επισκέπτεται τον Κοστούνιτσα μετά την ανάδειξη του στην προεδρία, χωρίς ταυτόχρονα να είχε προϋπάρξει η οποιαδήποτε επίδειξη εχθρότητας προς το απερχόμενο καθεστώς. Αναμένεται ότι οι παραδοσιακές καλές σχέσεις μεταξύ των δυο χωρών θα συνεχίσουν, με την Ελλάδα να προσφέρεται να διευκολύνει τους Γιουγκοσλαβικούς χειρισμούς με την Ε.Ε. Μάλιστα δεν αποκλείεται και κάποια οικονομική ελληνική διείσδυση στη Γιουγκοσλαβία, κάτι που για λόγους που εύκολα γίνονται κατανοητοί δεν πρόκειται να συμβεί με την Τουρκία, της οποίας η παρεμβατική ικανότητα προς αυτή την κατεύθυνση είναι σχεδόν μηδενική και της οποίας η ευρύτερη βαλκανική παρέμβαση αναμένεται να γίνει λιγότερο σημαντική. Με δυο λόγια η Ελλάδα που δεν αντιστρατεύθηκε το καθεστώς Μιλόσιεβιτς δε πρόκειται να βγει χαμένη από τη μεταπολίτευση και θα συνεχίσει να έχει μια θερμή σχέση με την ομόδοξη γειτονική της χώρα.

Εκεί που δημιουργείται κάποιο ερωτηματικό, είναι στις σχέσεις της χώρας με τη Ρωσία, που λόγω κουλτούρας ήταν ιδιαίτερα στενές. Στην πράξη επρόκειτο για το σημαντικότερο σύμμαχο της Γιουγκοσλαβίας στη μετά Τίτο εποχή. Πράγματι, ενώ οι Ρώσοι σε πολλές περιπτώσεις έδειξαν το ενδιαφέρον τους για τη χώρα, η στάση τους κατά τη διάρκεια της νατοϊκής επιδρομής άφησε μια πικρή γεύση στα χείλη των Σέρβων. Όπως επίσης και το γεγονός ότι προηγουμένως το Μάιο του '92, τρεις μήνες πριν ξεσπάσει ο πόλεμος στη Βοσνία, ψήφισαν υπέρ του εμπάργκο που επιβαλλόταν ενάντια στο Βελιγράδι. Αυτό, σε συσχέτισμό με το πόσο θα τείνουν χείρα φιλίας στη ρημαγμένη χώρα οι Ευρωπαίοι, είναι δυνατό να μειώσουν την οποιαδήποτε ρωσική επιρροή στη Γιουγκοσλαβία. Επισημαίνεται ωστόσο, ότι δεν επενέβει ενεργά υπέρ του Μιλόσιεβιτς η Ρωσία στα γεγονότα που ακολούθησαν τις πρόσφατες εκλογές, αν και με την επίσκεψη - αστραπή του Ιβανόφ προθυμοποιήθηκε να μεσολαβήσει στην κρίση, δείχνοντας έτσι έμπρακτα το ενδιαφέρον της. Βέβαια δεν παρέλειψε ο Ιβανόφ να μεταφέρει μαζί με τα συγχαρητήρια του Πούτιν και την αναγνώριση στο Κοστούνιτσα, έστω και αν

έσπευσε στο Ντέτινγιε, το προάστειο όπου βρίσκεται η κατοικία του Μιλόσιεβιτς για να τον συναντήσει. Χαρακτηριστικά έγραφε στις 6 του περασμένου Οκτώβρη η έγκυρη γερμανική εφημερίδα Die Welt ότι «η Μόσχα άφησε το Μιλόσιεβιτς να πέσει...»

Όσο για τους Αμερικανούς, πιστεύω ότι ο ρόλος τους στα πλήγματα που δέχθηκε η χώρα

Και τούτο, παρά το ότι είναι πιθανό με διάφορα προσχήματα να συνεχίσουν οι Αγγλο-Αμερικάνοι το πάγωμα των Γιουγκοσλαβικών καταθέσεων στο εξωτερικό, σε μια προσπάθεια να εκβιάσουν την προσαγωγή του Μιλόσιεβιτς στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, το οποίο σε ανύποπτο χρόνο ο Κοστούνιτσα εξακτάρησε ως «εργαλείο της αμερικανικής πολιτικής» και «όχι, εργαλείο του Διεθνούς Δικαίου».

Γράφοντας πρόσφατα στη γαλλική Liberation, ο Jaques Amalric παρατηρεί ότι δεν θα πρέπει να παραγνωρίζεται «ότι η Σερβία του εθνικιστή Κοστούνιτσα, δε πρόκειται να είναι ένας εύαρεστος πολυεθνικός συνεταιίρος, που θα ξεχάσει τους εξευτελισμούς, τον νατοϊκό πόλεμο και την απώλεια του Κοσσόβου. Για να μουν όλα αυτά στο περιθώριο θα χρειαστούν...» παρατηρά με μια δόση κυνισμού... «χρόνος, εξυπνάδα, συμβιβασμοί και πιστώσεις».

Γιατί όμως;

Αλλά γιατί ο Μιλόσιεβιτς προκύρηξε τον Απερασμένο Ιούλη τις εκλογές για να τις χάσει λίγους μήνες αργότερα; Η υπόθεση θυμίζει τη κίνηση Chirac πριν λίγα χρόνια στη Γαλλία, όταν στην προσπάθεια του να ενισχύσει τη θέση της Δεξιάς, κατάφερε να φέρει στην εξουσία τον σοσιαλιστή Jospin...

Προφανώς με μειωμένη τη δημοτικότητα του βασικού του αντιπάλου Vuk Draskovitch και κατακερματισμένη την αντιπολίτευση, έκρινε ο Μιλόσιεβιτς ότι προσφερόταν η ανανέωση της θητείας του, δημοκρατικώ τω τρόπω, για άλλη μια φορά και ενόσω η δυτική βαρβαρότητα ήταν ακόμα νωπή. Όμως φαίνεται να μη υπολόγισε καλά...

Όπως λέει και ο στρατηγός Obratovitch, που χρημάτισε εκπρόσωπος του Ομοσποδιακού Στρατού τον καιρό του πολέμου στην Κροατία, αναφερόμενος στην εξέγερση του Οκτώβρη: επρόκειτο για μια αταξία καλά οργανωμένη, με προϋπάρχον σχέδιο δράσης, που φαίνεται να βοηθήθηκε και από κάποιες συγκυρίες. Προφανώς η «αυθόρμητη έκρηξη του «Σερβικού Οκτώβρη», όπως τον ονόμασε ο τύπος του Βελιγραδίου, έγινε στη σκιά κάποιας «συνωμοσίας» που είχε εξυφανθεί στο εσωτερικό.

Οι μερικές εκατοντάδες χιλιάδες που κατέκλυσαν το Βελιγράδι στις 5 του περασμένου Οκτώβρη, στο κάλεσμα του ODS, του ετερόκλητου συνασπισμού της αντιπολίτευσης, ήταν μόνο η κορυφή του παγόβουνου.

Πράγματι, οι φοιτητές της Οτρογ, της οργάνωσης εναντίον του Μιλόσιεβιτς, για πολλούς μήνες πριν παρακινούσαν στην αντιπαράθεση, ενώ η αστυνομία παρά την παρουσία της, καθόλου δεν έδειξε διατεθειμένη να πατάξει τις αντιδράσεις, παρά την έκταση που πήραν. Άλλωστε, οι διάφοροι ρήτορες, διαρκώς επαναλάμβαναν «μη προκαλείτε την αστυνομία, είναι δικοί μας». Όσο για τον στρατό, παρέμεινε στα στρατόπεδα του. Παρατήρησε στη διάρκεια της κρίσης ο εκπρόσωπός του, ότι «οι ένοπλες δυνάμεις δεν πρόκειται να επέμβουν στη δημοκρατική διαδικασία». Η αντιπολίτευση είχε καταφέρει από πριν να εκτιμήσει το πώς θα αντιδρούσαν ή καλύτερα δεν θα αντιδρούσαν ο στρατός και η αστυνομία. Όπως επίσης δήλωσε ο Obratovitch, η απεργία στην ανθρακορυχεία της Κολουμπάρα ήταν το «τεστ». Η αντιπολίτευση είχε από πριν προειδεάσει τον στρατό και την αστυνομία για τις αντιδράσεις που θα ακολουθούσαν και είχε επίσης βολιδοσκοπήσει τις αντιδράσεις του Επιτελείου. Άλλωστε ο στρατός, ενοχλημένος από τη παραχαϊδεμένη αστυνομία αλλά και πληγωμένος από την ήττα στο Κόσσοβο, είχε ήδη τοποθετηθεί, ψηφίζοντας μαζικά εναντίον του Μιλόσιεβιτς.

Συμπερασματικά, στους λόγους που οδήγησαν στη στροφή στη Γιουγκοσλαβία, θα μπορούσε κάποιος να αναφέρει: κατά πρώτο λόγο τη συνένωση της αντιπολίτευσης στη διάρκεια του καλοκαιριού. Το μόνο κόμμα που δεν πήρε μέρος στο συνασπισμό της αντιπολίτευσης, εκείνο του Vuk Draskovitch, έχει τελικά περιθωριοποιηθεί. Οι πολλές προηγούμενες αποτυχημένες προσπάθειες συνένωσης της αντιπολίτευσης αντιστράφηκαν, μόλις ο Μιλόσιεβιτς ανακοίνωσε τον περασμένο Ιούλη τις εκλογές, παίζοντας έτσι χωρίς να το συναισθάνεται την πολιτική του καριέρα. Προφανώς δεν θεωρούσε τη κατακερματισμένη ως τότε αντιπολίτευση ικανή να τον κερδίσει.

Στη συνένωση της αντιπολίτευσης θα πρέπει να προστεθεί και η προσπάθεια των μη κυβερνητικών οργανώσεων (N.G.Os), που έκαναν τρομερή εργασία για τις εκλογές, από πόρτα σε πόρτα. Ακόμη, όπως ήδη αναφέρθηκε, αρκετές αμερικανικές οργανώσεις έρριξαν το βάρος τους προς την πλευρά της αντιπολίτευσης. Η Washington Post μίλησε για βοήθεια \$70 εκ., ενώ στους κόλπους της αντιπολίτευσης μίλησαν για \$22. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι ο Κοστούνιτσα ανέφερε στους δημοσιογράφους ότι ο ίδιος αρνήθηκε να δεχτεί κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας οποιαδήποτε βοήθεια από την Washington. Αντίθετα η ενθάρρυνση από μέρους της Ε.Ε. έγινε ευμενώς δεκτική.

Η επιλογή του υποψηφίου της αντιπολίτευ-

σης έγινε ακόμα με προσοχή, αφού προηγουμένως έγιναν αρκετές αναλύσεις, που είχαν δείξει ότι κανείς από τους υφιστάμενους πολιτικούς αρχηγούς δεν μπορούσε να αντιπαρταχθεί στον Μιλόσιεβιτς, αφού οι συμβιβασμοί τους με το καθεστώς και οι δημόσιοι τους καυγάδες, τους είχαν φέρει σε κατάσταση ανυποληψίας. Έτσι υποψήφιος ανεδείχθη ο Κοστούνιτσα: διακεκριμένος νομικός και μετριοπαθής, που θα μπορούσε να αντιπαρθέσει τις δικές του εθνικιστικές πεποιθήσεις σε κείνες του Μιλόσιεβιτς.

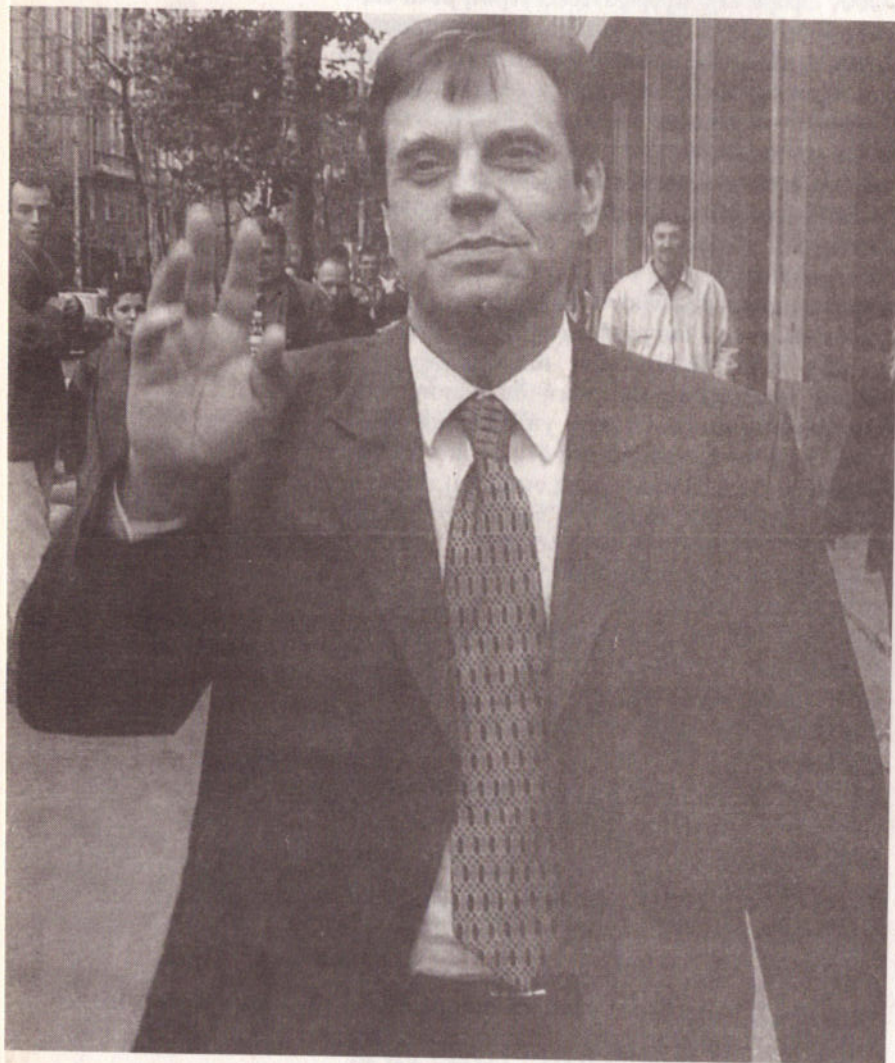
Η αντιπολίτευση φρόντισε ακόμα να κερδίσει τη ψήφο της νεολαίας, πολύ περισσότερο γιατί σ' αυτές τις εκλογές ψήφισαν για πρώτη φορά κάπου μισό εκατομμύριο νέοι ψηφοφόροι. Χρησιμοποιήθηκαν ροκ φεστιβάλ, αφίσες, χιουμοριστικά αυτοκόλλητα, καρικατούρες του Μιλόσιεβιτς...

Αποφασιστικό ρόλο έπαιξαν επίσης και οι υποσχέσεις της Δύσης, να άρει τις κυρώσεις και το εμπάργκο εναντίον της Γιουγκοσλαβίας, στην περίπτωση αλλαγής προς το δημοκρατικότερο.

Το γεγονός παραμένει ότι η Γιουγκοσλαβία μπήκε σε μια περίοδο μεταπολίτευσης, χωρίς να χυθεί αίμα και χωρίς να χρειαστεί να ξαναβιώσει η χώρα τις καταστροφές και το χάος που προκάλεσε πριν 1½ χρόνο η νατοϊκή επιδρομή. Αξίζει ίσως να αναφερθεί το σχόλιο που έκανε τρεις μέρες μετά τα γεγονότα του Βελιγραδίου, ο αντιδήμαρχος του Τσιατσιάκ - της μικρής πόλης από την οποία ξεκίνησε ουσιαστικά το σχέδιο ανατροπής του Μιλόσιεβιτς - Ντούσαν Ντρινγιάνκοβιτς: «Το σημαντικότερο είναι ότι αυτές οι αλλαγές υπήρξαν το αποτέλεσμα των ενεργειών εμάς των Σέρβων, του λαού. Δεν έγιναν οι αλλαγές χάρις στην Αμερική ή τη Ρωσία. Δεν έχουμε υποχρέωση απέναντι σε κανένα. Είμαστε γνωστοί ως ένα περήφανο έθνος, ακόμα κι όταν χάνουμε τους πολέμους. Άλλωστε το αποδείξαμε κατά τη διάρκεια των βομβαρδισμών».

Είναι αρκετά χαρακτηριστική αυτή η δήλωση και κατά την άποψή μου δείχνει με σαφήνεια τι μπορούν να περιμένουν οι Αμερικανοί και κάποιοι άλλοι από την αλλαγή στη Γιουγκοσλαβία ή καλύτερα, τι δε θα πρέπει να περιμένουν...

* Σε αγγλική απόδοση, Koshtounitsa είναι η σωστή προφορά του ονόματός του. Τόσο στα ελληνικά όσο και τις άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες, η μεταφορά που γίνεται από τα κυριλλικά δεν είναι ορθή.

το '99 και οι προηγούμενες τους όχι πολύ έντιμες προσπάθειες στο Ραμπουγιέ, δεν θα τους επιτρέψουν, στο άμεσο μέλλον τουλάχιστον, να «βάλουν πόδι» στη χώρα. Παρά την κάποια οικονομική διείσδυση από μέρους της Ευρώπης, που είναι αναμενόμενη, πιστεύω ότι τούτο δεν θα συνοδεύεται με αντίστοιχη πολιτική διείσδυση από μέρους των υπερατλαντικών τους εταίρων. Ακόμη παρά τις αλλαγές που αναμένεται να επισυμβούν σταδιακά και που δεν θα είναι λίγες, άποψή μου είναι ότι η Γιουγκοσλαβική περηφάνια και ο εθνικισμός, δεν θα επιτρέψουν συμπεριφορές παρόμοιες των γειτόνων τους, της Αλβανίας, της Βουλγαρίας και της Π.Γ.Δ.Μ.

Η επιρροή της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας στην τέχνη της σύγχρονης καναδικής διαφήμισης

Μάριου Σωκράτους

Οι μύθοι είτε θρησκευτικοί, ιστορικοί ή διδακτικοί και πέρα από κάθε αλήθεια που μπορεί να περιέχουν, μας επιδεικνύουν την ανάπτυξη της ανθρώπινης σκέψης. Στην οντότητά της, η μυθολογία αποτελεί μια ανεξάντλητη πηγή που παρέχει υλικό για ατέλειωτα κείμενα.

Σούλη, Σοφία.
Ελληνική Μυθολογία,
1995.

Η προσφορά της πνευματικής κληρονομιάς των αρχαίων Ελλήνων στην ανάπτυξη της ανθρώπινης διανόησης, ιστορίας, και πολιτισμού υπήρξε τεράστια και πολύτιμη. Δεν υπάρχει κανείς σ' ολόκληρο τον κόσμο που θα μπορούσε να αμφισβητήσει, ή έστω να μειώσει, την βαθιά επιρροή του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού στις καλές τέχνες και τις φυσικές επιστήμες. Εξάλλου, υπάρχει πληθώρα γλωσσολογικών στοιχείων που άνετα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως τεκμήρια για να αποδεικτεί ένα τέτοιο ζήτημα.

Ο ρόλος και η σημασία των ελληνικών μύθων στη διαφήμιση

Όπως θα φανεί στην πορεία, η επίδραση του αρχαίου ελληνικού πνεύματος δεν περιορίζεται μονάχα στις κλασικές σπουδές της Ιστορίας, Φιλοσοφίας, Πολιτικής και Λογοτεχνίας, αλλά και στον οικονομικό τομέα, γεγονός που παρατηρείται καθημερινά στη δημοσίευση διαφημίσεων, αγγελιών και αφισών. Η θεωρία του Δαρβίνου για «επιβίωση του

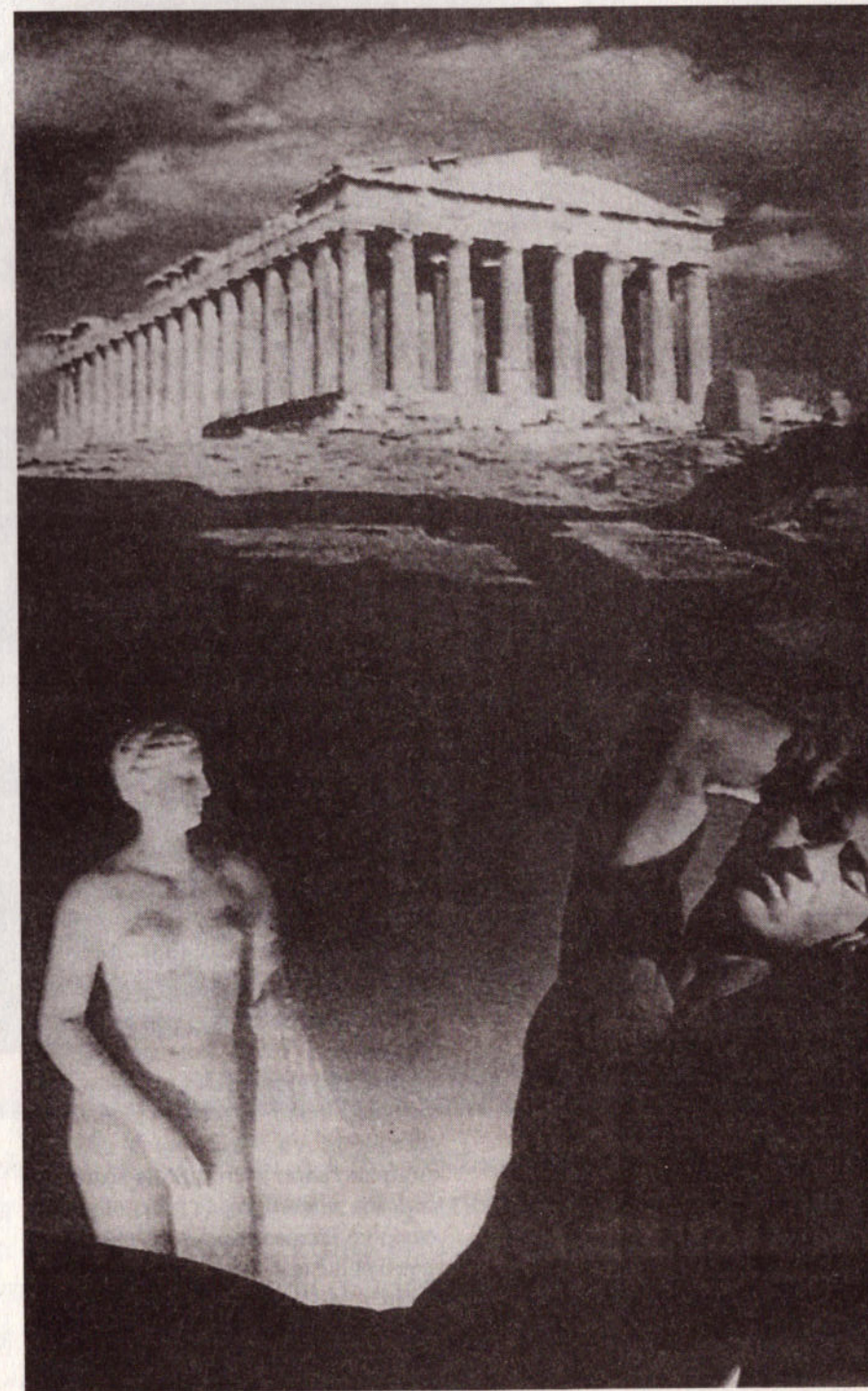
δυνατότερου» ισχύει και στον επιχειρηματικό κόσμο. Είναι ολοφάνερο πως η οικονομική επιβίωση και η επιτυχία μιας σύγχρονης επιχείρησης σε μια ανταγωνιστική αγορά εξαρτώνται σημαντικά από την ικανότητα και την ευελιξία της να προσαρμόζεται στις καινούργιες συνθήκες αγοράς. Για να το πράξει αυτό χρειάζεται απαραίτητα δύο μέσα:

1. Ένα πρωτότυπο σχέδιο μάρκετινγκ, ιδιαίτερα στον τομέα της προώθησης προϊόντων ή υπηρεσιών στην αγορά, και
2. Την έξυπνη χρήση της διαφήμισης μέσα από τα μαζικά μέσα επικοινωνίας (ΜΜΕ).

Γι' αυτό και οι διαφημιστικές εταιρίες, οι οποίες κατέχουν κάποιες βασικές γνώσεις ψυχολογίας και παράδοσης, γίνονται επιτυχημένες στην επιτήδεια χρήση μύθων και συμβόλων σε γραφικές παραστάσεις για καλύτερη εξυπηρέτηση των οικονομικών συμφερόντων των πελατών τους. Μ' αυτή την έννοια, οι παραδοσιακοί μύθοι - ανεξάρτητα από εθνική προέλευση - μετατρέπονται από έξυπνους διαφημιστές σε πλούσιες πηγές έμπνευσης για έντυπη πρωτοτυπία και καλλιτεχνική δημιουργικότητα. Η αρχαία ελληνική μυθολογία αποτελεί μονάχα μια από αυτές τις πηγές, αλλά όπως αποδείχτηκε από τον επιχειρηματικό κόσμο του Καναδά, εξακολουθεί να είναι πολύ δημοφιλής και κερδοφόρα.

Η εμπορική εκμετάλλευση των ελληνικών μύθων στη διαφήμιση

Εάν η επιλογή ενός μύθου για να αντιπροσωπεύσει τον σκοπό και το περιεχόμενο μιας διαφημιστικής εκστρατείας μιας εταιρίας είναι κατάλληλη ή όχι, αποτελεί ένα πολύ δύσκολο ερώτημα, αν πρέπει να απαντηθεί αντικειμενικά. Μονάχα οι διαφημιστές οι ίδιοι μπορούν να αποκαλύψουν τα αληθινά κίνητρα της έντυπης, γραφικής και ηλεκτρονικής αναπαράστασης της ιδέας. Η δυσκολία δεν είναι τόσο να αποφασίσει κανείς εάν η μυθική ιδέα είναι κατάλληλη ή όχι, αλλά να τη δικαιολογήσει. Και αυτό απαιτεί γνώσεις. Εδώ ακριβώς βρίσκεται το δίλημμα: Εάν οι διαφημιστές γνωρίζουν πλήρως ή όχι τον μύθο τον οποίο θα χρησιμοποιήσουν, ή εάν διαλέγουν μονάχα εκείνα τα μυθολογικά στοιχεία που σχετίζονται με τις διαφημιστικές ανάγκες τους. Πριν από κάθε εμπορική χρήση ενός ελληνικού μύθου σε μια διαφήμιση, οι διαφημιστές θα πρέπει να θεωρούνται ηθικά υπόχρεοι για τη διεξαγωγή μιας σωστής και κατάλληλης έρευνας για το ιστορικό παρελθόν του μύθου, δηλαδή πού, πότε, πώς, και γιατί ξεκίνησε. Αυτό είναι απαραίτητο για να αποφευχθεί οποιαδήποτε λανθασμένη ή παρεξηγημένη ερμηνεία της διαφήμισης που θα μπορούσε να βλάψει την υγεία - φυσική ή ψυχική - του καταναλωτικού κοινού, καθώς και τα

οικονομικά του συμφέροντα. Με άλλα λόγια, η σωστή γνώση και χρήση ενός μύθου σε μια διαφήμιση, φανερώσει την επαγγελματική ακεραιότητα των διαφημιστών καθώς και τον σεβασμό τους προς τους καταναλωτές.

Πηγές και κατηγορίες ελληνικών μυθικών στοιχείων σε καναδικές διαφημίσεις

Για τον σκοπό της αρχικής έρευνας, η οποία διεξήχθη στην πολιτεία της Αλμπέρτας του Καναδά, χρησιμοποιήθηκαν διάφορα διαφημιστικά φυλλάδια εταιριών, το διαδικτυο (Internet), και ο χρυσός οδηγός της τηλεφωνικής εταιρίας Telus. Σύμφωνα λοιπόν με τη φύση και τους πρωταγωνιστές των ελληνικών μύθων, κατάφερα να κατατάξω τα μυθικά στοιχεία σε τέσσερις βασικές κατηγορίες:

α. αρχαίες θεότητες

- (i) Αρχικές θεότητες (Χάος, Τιτάνες, Άτλαντας)
- (ii) Κύριες θεότητες (Δίας, Αθηνά, Απόλλων, Αφροδίτη)
- (iii) Μικρότερες θεότητες (Υγεία, Έρωτας, Ασκληπιός, Ηρακλής)

β. αρχαία μυθικά πρόσωπα

- (i) Αμαζόνες
- (ii) Ηρακλής
- (iii) Μίδας
- (iv) Οδυσσέας

γ. αρχαία μυθικά ζώα

- (i) Κένταυρος
- (ii) Κέρβερος
- (iii) Πήγασος
- (iv) Φοίνικας

δ. αρχαία μυθικά αντικείμενα/σύμβολα

- (i) Αμβροσία
- (ii) Αργώ

- (iii) Δούρειος Ίππος
- (iv) Σύμβολο της ιατρικής
- (v) Κηρύκειο (σύμβολο του Ερμή)
- (vi) Τρίαινα

Η επιλογή των ελληνικών μύθων στις καναδικές διαφημίσεις

Επειδή το άρθρο αυτό αποτελεί μια σύντομη περίληψη μιας εκτενέστερης έρευνας, θα ήταν αδύνατο να αναλυθούν εδώ με λεπτομέρεια όλα τα μυθικά στοιχεία που έχουν εντοπιστεί σε καναδικές διαφημίσεις, ή ακόμη να σχολιαστεί η επιλογή των μύθων σε σχέση με τα προϊόντα που διαφημίζουν. Εντούτοις, αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση δύο συγκεκριμένων διαφημίσεων που έχουν κοινό στοιχείο τον μυθολογικό χαρακτήρα του Οδυσσέα:

- α. η χρήση του Δούρειου Ίππου από μια εταιρία αλουμινίου, και
- β. η χρήση της λέξης «Οδύσσεια» από μια εταιρία αθλητικού ρουχισμού.

Στην πρώτη περίπτωση, ο Δούρειος Ίππος - ως γέννημα της εφευρετικότητας του πολυμήχανου Οδυσσέα - μετατρέπεται σε σύμβολο μοναδικής δημιουργικότητας και επιδεξιού σχεδιασμού. Με τη χρήση του Δούρειου Ίππου, η εταιρία ήθελε τα προϊόντα της να διακρίνονται για την υψηλή ποιότητά τους, τη γερή κατασκευή τους, και τον έξυπνο σχεδιασμό τους. Κάποιος όμως που γνωρίζει πολύ καλά την Ιλιάδα, θα μπορούσε να παρερμηνεύσει τον Δούρειο Ίππο ως σύμβολο εξαπάτησης και καταστροφής αφού έγινε η αιτία να καταστραφεί η αρχαία πόλη της Τροίας από τους Έλληνες. Ίσως λοιπόν, η χρήση του Δούρειου Ίππου να μην ήταν η καλύτερη επιλογή της διαφημιστικής εταιρίας για να αντιπροσωπεύσει τα οικονομικά

συμφέροντα των πελατών της.

Στη δεύτερη περίπτωση, η λέξη «Οδύσσεια» χρησιμοποιήθηκε ως είδος αθλητικού ρουχισμού και αναγράφηκε κάτω από την εικόνα ενός αρχαίου караβιού μέσα σε κυματώδη θάλασσα. Εδώ η διαφήμιση εκμεταλλεύεται έξυπνα τον τολμηρό χαρακτήρα του Οδυσσέα ως ανθρώπου της περιπέτειας.

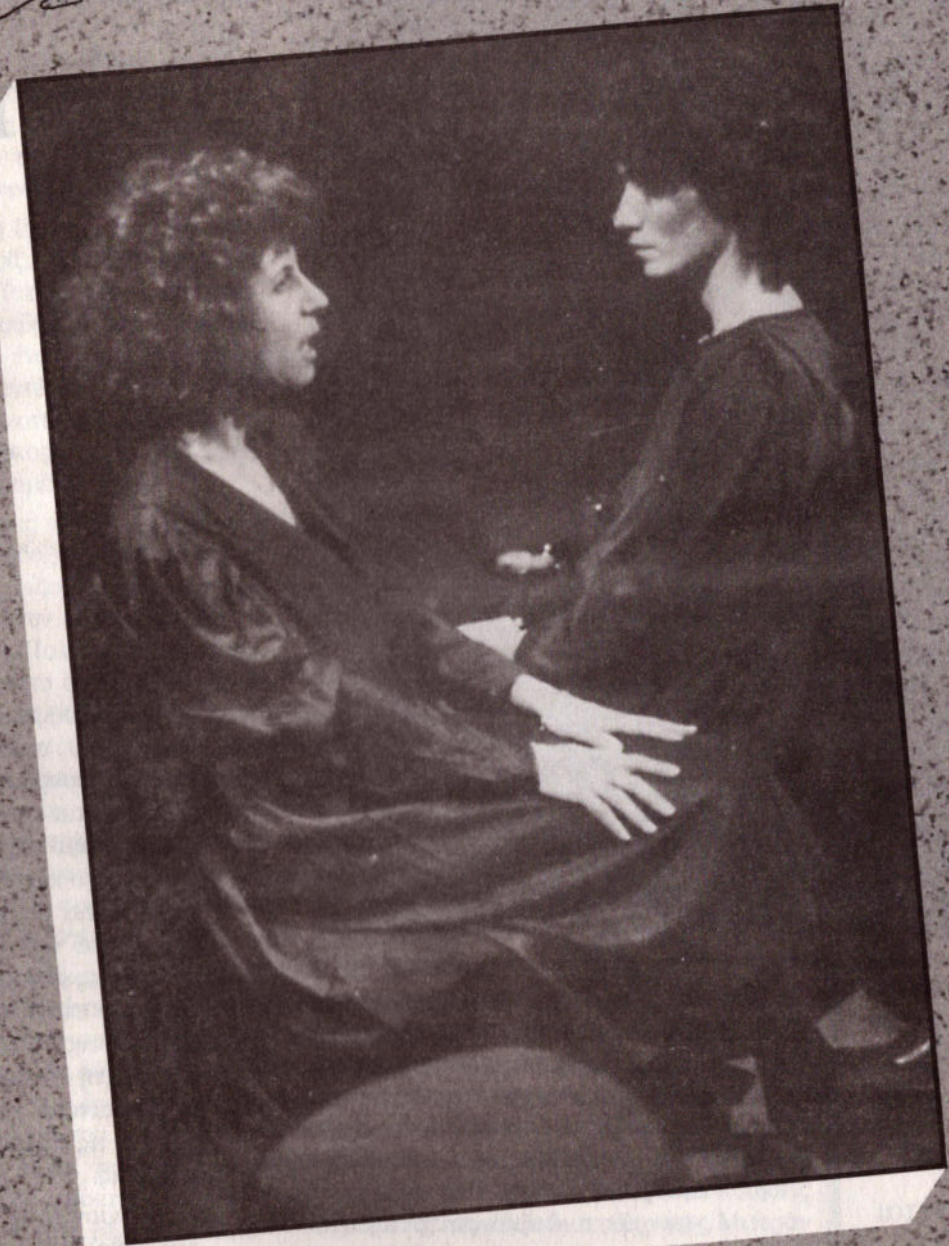
Με την επιλογή της λέξης «Οδύσσεια», οι διαφημιστές θέλησαν να υποδείξουν πως αυτά τα αθλητικά ρούχα είναι ιδανικά για άτομα της περιπέτειας, που διακατέχονται από ένα θαρραλέο και νικηφόρο πνεύμα. Άτομα με αντοχή και επιμονή, όπως τον Οδυσσέα, που δε λυγίζουν εύκολα σε εμπόδια και δυσκολίες.

Είναι εμφανές πως το ιστορικό παρελθόν μας, όσο βαθιά κι αν χάνεται μέσα στη δίνη του χρόνου, δεν είναι ποτέ τελείως νεκρό. Η ελληνική μυθολογία, έστω και αρχαία, εξακολουθεί να ζει ανάμεσά μας σε έντονο ρυθμό, στυλ, και χρώμα. Γι' αυτό λοιπόν, μέσα στον κερδοσκοπικό κόσμο της εμπορικής διαφήμισης, οι ελληνικοί μύθοι αποτελούν μια αστείρευτη πηγή για ιδέες και δημιουργικότητα. Για μένα προσωπικά, μια διαφήμιση που περιέχει ελληνικά μυθολογικά στοιχεία αποτελεί ένα συμβολικό πάντρεμα του ιστορικού παρελθόντος με τη σύγχρονη πραγματικότητα. Μια καλλιτεχνική συγχώνευση του χθες με το σήμερα, που της έχει δοθεί μια συγκεκριμένη γραφική μορφή και μια οριμένη χρηματική αξία. Οι ελληνικοί μύθοι είναι εδώ μαζί μας είτε το θέλουμε είτε όχι. Αποτελούν ζωντανά απομεινάρια μιας ένδοξης και μακρινής εποχής, τα οποία αρνιούνται πεισματικά να πεθάνουν. Ας είμαστε τουλάχιστον ευγνώμονες για την κλασική ύπαρξή τους η οποία προσθέτει μια ευχάριστη νότα υπερηφάνιας στη μονότονη ρουτίνα της σύγχρονης καθημερινής μας ζωής.

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

Σελίδες θεωρητικής σκέψης και ανάλυσης

Για μια
Ανυπότακτη
Διεθνή

Ο πλανήτης χρειάζεται μια νέα διεθνή εισηγείται ο Σταύρος Τομπάζος στο κείμενό του: *Η «Νέα Τάξη Πραγμάτων» και η «Ανυπότακτη Διεθνής»*. Μια διεθνής η οποία θα αναλάβει την άμυνα και την επίθεση ενάντια στην «Παγκοσμιοποίηση», εντάσσοντας σε μια ελεύθερη ένωση όσες δυνάμεις του πλανήτη αντιστέκονται στην εμπορευματοποίηση της ανθρώπινης ύπαρξης. Ο Πέρυ Άντερσον συνεχίζει με τις «Ανανέωσεις» (το πρώτο μέρος του κειμένου δημοσιεύθηκε στο προηγούμενο τέυχος του «Εξ Υπαρχής»).

Η «Νέα Τάξη Πραγμάτων» και η «Ανυπότακτη Διεθνής»

Γράφει ο Σταύρος Τομπάζος

Το άτομο χωρίς ατομικότητα, ως κύτταρο μιας άμορφης μάζας χωρίς όνομα, το άτομο που υφίσταται παθητικά τους ανεξέλεγκτους μηχανισμούς της οικονομίας χάνεται στον ραγισμένο καθρέφτη μιας μεταμορφωτικής αυτοκατανόησης.

Η κρίση των ταξικών ταυτοτήτων και συνειδήσεων, η κατάρρευση της σταλινικής γραφειοκρατίας, η επικράτηση του νεοφιλελευθερισμού και οι νεοιμπεριαλιστικές πρακτικές και μεθοδεύσεις στα πλαίσια του μεταπολεμικού κύματος παγκοσμιοποίησης του κεφαλαίου επέδρασαν καταλυτικά στην ίδια τη γλώσσα και τις έννοιες που εκφράζει. Ο «καπιταλισμός» έγινε «ελεύθερη οικονομία», ο «ιμπεριαλισμός» μετονομάζεται σε «νέα τάξη», η «αριστερά» και η «δεξιά» πνίγονται στην ασάφεια του «ενεργητικού κέντρου» και του «τρίτου δρόμου», η αντιδραστική αντιμεταρρύθμιση βαφτίζεται «εκσυγχρονισμός», ο «κομμουνισμός» υποφέρει κάτω από το αβάστακτο βάρος του σταλινικού εκφυλισμού και ταυτίζεται με τον «ολοκληρωτισμό», η «εκμετάλλευση», η «εργατική τάξη», το «προλεταριάτο» εξορίζονται στα αρχαιολογικά μουσεία της «ξέλιξης» γλώσσας.

Το άτομο χωρίς ατομικότητα, ως κύττα-

ρο μιας άμορφης μάζας χωρίς όνομα, το άτομο που υφίσταται παθητικά τους ανεξέλεγκτους μηχανισμούς της οικονομίας χάνεται στον ραγισμένο καθρέφτη μιας μεταμορφωτικής αυτοκατανόησης. Το εφήμερο και το φαστ φουντ, η πλαστική συνήθεια της μιας χρήσης, η υποκειμενικότητα των αξιών, η βασιλεία της γνώμης εις βάρος της γνώσης, η ωθρότητα του επαναληπτικού λόγου του τύπου και της τηλεόρασης, εν ολίγοις μια αβάστακτη ελαφρότητα του κοινωνικού Είναι φαίνεται να επικρατεί και να επισκιαίνει τις παλαιότερες συλλογικές συνειδήσεις.

Η μεταμοντέρνα εποχή είναι η κρίση του καθολικού και των συλλογικών συνειδήσεων, είναι τα θραύσματα των κεντρικών κατηγοριών και των συνολικών αναλύσεων. Ταυτόχρονα, όμως, και καθόλου παράδοξα είναι μια υπεραπλουστευμένη σύνθεση της πραγματικότητας, μια ισοπεδωτική κατανόηση του κόσμου. Όταν οι εθνικές γλώσσες υποβαθμίζονται δεν επικρατεί η αγγλική γλώσσα, αλλά μια γελοία απομίμησή της, ένα είδος σύγχρονου εσπεράντο. Όταν η μουσική κουλτούρα και τα διε-

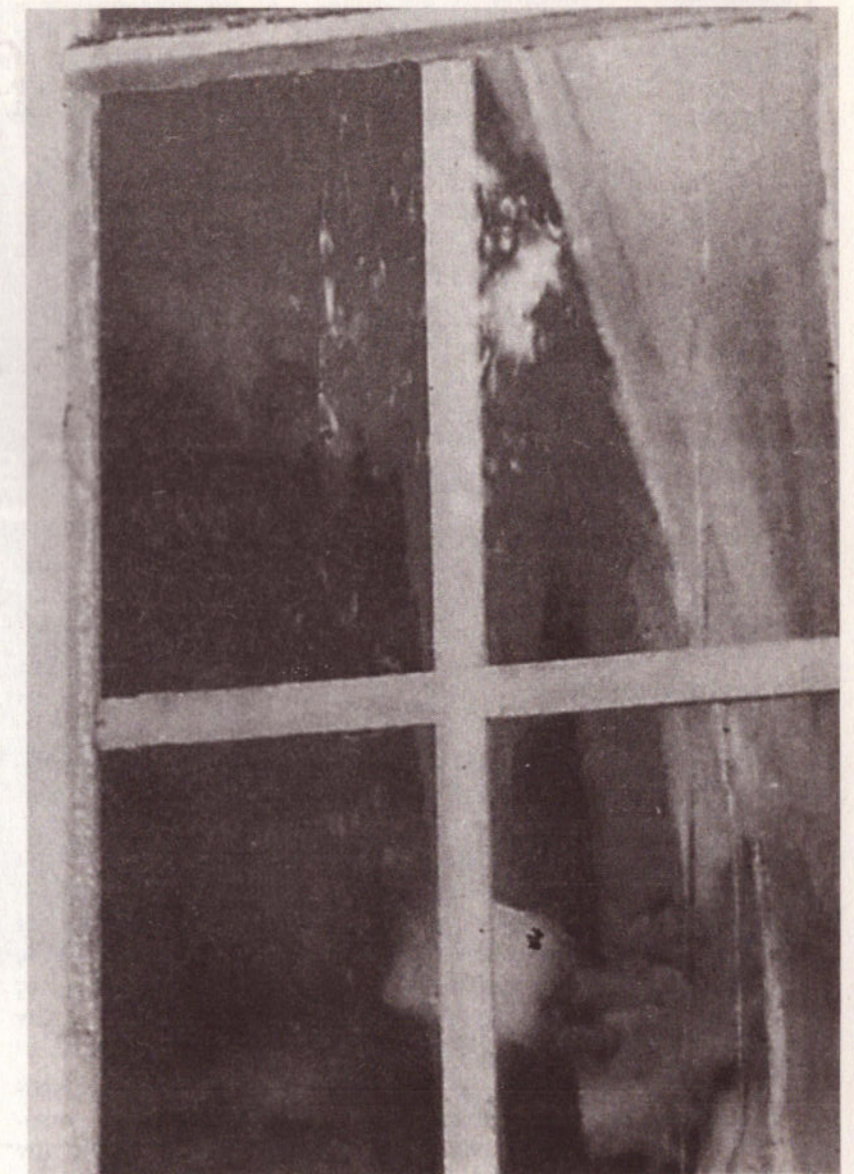
θνή μουσικά ρεύματα (τζαζ, ροκ κ.λπ.) υποχωρούν επικρατεί ο ανόητος θόρυβος μια μουσικής βιομηχανίας-ποπ, όταν η τέχνη υποχωρεί επικρατεί η διακόσμηση, όταν η εργατική τάξη υποχωρεί επικρατεί η ευέλικτη εκμετάλλευση, όταν η φιλοσοφία υποχωρεί επικρατεί το «επιστημονικό» μάρκετινγκ, όταν η πολιτική υποχωρεί επικρατεί μια χυδαία διαχείριση, όταν το κράτος υποχωρεί επικρατούν οι διεθνείς φορολογικοί παράδεισοι και το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος, όταν το καθολικό υποχωρεί επικρατεί η ολοκληρωτική καθολικότητα της πνευματικής απληθίας και της κοινωνικής απάθειας.

Ωστόσο, ακόμη και η ίδια η λέξη «μετανεωτερικότητα» χαρακτηρίζεται από την ελαφρότητα της εποχής της. Γιατί «μετά» - νεοτερικότητα; Τι δηλώνει ακριβώς αυτό το «μετά», πρόκειται μήπως για ένα χρονικό προσδιορισμό; Κι αν η μεταμοντέρνα εποχή δεν είναι παρά μια στιγμή της νεοτερικότητας, μια θλιβερή παρένθεση της ιστορίας της; Τι άλλαξε πραγματικά και τι παραμένει το ίδιο;

Στις αρχές της δεκαετίας του 80 κυριαρχούσε ακόμη ένα κλίμα αισιοδοξίας στον χώρο της σοσιαλιστικής και της ριζοσπαστικής αριστεράς. Η επανάσταση στην Πορτογαλία ήταν ακόμη πρόσφατη, στη Πολωνία το εργατικό κίνημα και το ανεξάρτητο συνδικάτο «Αλληλεγγύη», παρά τις θρησκευτικές του ανταπάτες, δημιουργούσε εύλογες ελπίδες για μια σοσιαλιστικού τύπου «αποσταλινοποίηση» της χώρας, οι Σαντινίστας στη Νικαράγουα ήταν στις δόξες τους, ο συνασπισμός Σοσιαλιστικού και Κομμουνιστικού Κόμματος στη Γαλλία κέρδισε για πρώτη φορά τις βουλευτικές και τις προεδρικές εκλογές.

Τώρα που οι εκλογικές «νίκες» της κεντροαριστεράς κατάντησαν ρουτίνα στην πολιτική διαχείριση του «εκσυγχρονισμού», της λιτότητας και της ανεργίας είναι δύσκολο να περιγράψει κανείς το κλίμα που δημιούργησε, για κάποιο διάστημα, η εκλογή του Μιτεράν στην προεδρία της χώρας. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο ίδιος ο πρόεδρος, μερικούς μήνες πριν την πρώτη του εκλογική νίκη, δήλωνε σε συνέδριο του Σοσιαλιστικού Κόμματος της Γαλλίας, πως η αριστερά δεν ήθελε την εξουσία για να διαχειριστεί το σύστημα και να το βελτιώσει, αλλά για να το ανατρέψει.

Από τότε τα πάντα έχουν αλλάξει. Στη δυτική Ευρώπη επικράτησε ο νεοφιλελευθερισμός και κατέρρευσε όλο το οικοδόμημα της μεταπολεμικής συναίνεσης. Τα εργατικά συνδικάτα συρρικνώθηκαν, η ανεργία «αναγνωρίστηκε» ως δομικό χαρακτηριστικό της περιόδου. Η «πλήρης απασχόληση», ως κεντρικός στό-

χος της οικονομικής πολιτικής, αντικαταστάθηκε από τον «χαμηλό» πληθωρισμό. Η Θάτσερ συνέτριψε τις εσωτερικές αντιδράσεις και απεργίες και κατόρθωσε να αποδομίσει το κράτος πρόνοιας στην Αγγλία σε πολύ μεγάλο βαθμό, για να ακολουθήσει το παράδειγμά της η ηττημένη Ευρώπη. Οι κρατικοποιήσεις της πρώτης περιόδου διακυβέρνησης Μιτεράν αναρτήθηκαν από τον ίδιο τον Μιτεράν στη Γαλλία. Στη Γερμανία, τα ισχυρά εργατικά συνδικάτα υποχρεώθηκαν σε συσσωρευμένες «μικρές» υποχωρήσεις με αποτέλεσμα να χάσουν τον καθοριστικό τους ρόλο στη διαμόρφωση των εργασιακών σχέσεων.

Ουσιαστικά, κατά την περίοδο του τέταρτου κύματος μακροχρόνιας οικονομικής συρρίκνωσης της καπιταλιστικής ιστορίας, το κεφάλαιο κατόρθωσε να επιβάλει ένα νέο καταμερισμό της αξίας εις βάρος της εργασίας,

Ουσιαστικά,
κατά την
περίοδο του
τέταρτου
κύματος
μακροχρόνιας
οικονομικής
συρρίκνωσης
της καπιταλι-
στικής ιστο-
ρίας, το
κεφάλαιο
κατόρθωσε να
επιβάλει ένα
νέο κατα-
μερισμό της
αξίας εις
βάρος της
εργασίας,

επανακαθορίζοντας εν μέρει και τη μορφή της ιδιωτικής κατανάλωσης: σχετική συρρίκνωση της κατανάλωσης των εργαζομένων και αύξηση της κατανάλωσης των ψηλών εισοδηματικών στρωμάτων που εκμεταλλεύθηκαν τους νεοτερισμούς, τις φιλελευθεροποιήσεις και την «παγκοσμιοποίηση» των χρηματιστηρίων και επωφελήθηκαν από τη νομισματική, μονεταριστική πολιτική που επέβαλε ψηλά επιτόκια. Ο «ευελιξίας» στην αγορά και στον χρόνο εργασίας καθιέρωσαν την κατηγορία της «νέας φτώχειας» στον αναπτυνόμενο κόσμο, που φαίνεται να ανθίσταται σθεναρά στην ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας και την πτωτική τάση της ανεργίας των ημερών μας, καθώς και την κατηγορία της επισφαλούς εργασίας που αποτελεί δομικό χαρακτηριστικό της παρούσας φάσης οικονομικής ανάπτυξης.

Ο «κεϋνσιανισμός» που υπήρξε επίσημο δόγμα οικονομικής διαχείρισης της δεξιάς και της κεντροαριστεράς, όχι μόνο έπαψε να εφαρμόζεται, αλλά και εξορίστηκε από τα πανεπιστήμια σε μεγάλο βαθμό, για να επικρατήσουν τα νεοκλασικά μοντέλα, η «Διοίκηση Επιχειρήσεων» και το μάρκετινγκ. Ο μαρξισμός διώχθηκε με μεγαλύτερη μανία και αναθεματίστηκε. Οι έδρες του στα πανεπιστήμια δεν έπαψαν να μειώνονται, οι εκδοτικοί οίκοι της κριτικής σκέψης έκλειναν ο ένας μετά τον άλλο, τα περιοδικά και οι εφημερίδες της ριζοσπαστικής αριστεράς αντιμετώπιζαν προβλήματα οικονομικής βιωσιμότητας.

Η Σοβιετική Ένωση και οι σταλινικές γραφειοκρατίες στην ανατολική Ευρώπη κατέρρευσαν. Δεν κατάφεραν να αντέξουν τον στρατιωτικο-οικονομικό ανταγωνισμό και την τεχνολογική υπεροχή των ανεπτυγμένων καπιταλιστικών χωρών που, σε συνδυασμό με τις συσσωρευμένες εσωτερικές απογοητεύσεις, τις παθητικές και ενεργητικές αντιστάσεις, καθιστούσαν το μέλλον του σοβιετικού μοντέλου προβλεπτό από τις αρχές της δεκαετίας του 1980. Όμως, αντίθετα με τις προβλέψεις της αντισταλινικής, ριζοσπαστικής αριστεράς, που αποδείχθηκαν φρούδες ελπίδες και ευσεβοποιησμοί, η κατάρρευση της σοβιετικής αυτοκρατορίας δεν οδήγησε στη διαμόρφωση εργατικών κινήματων με δημοκρατικές, αντιγραφειοκρατικές, αλλά σοσιαλιστικές επιδιώξεις και προσανατολισμούς.

Η συσσώρευση του κεφαλαίου στην πρώην Σοβιετική Ένωση κυρίως, αλλά και στις πρώην σχεδιασμένες οικονομίες της Ευρώπης, οδηγεί σε αποβιομηχανοποίηση, τριτοκοσμικοποίηση και κοινωνική οπισθοδρόμηση, οι οποίες φορτώνονται ιδεολογικά στα

παλαιά καθεστώτα, αντί στις πρακτικές, στις μεθοδεύσεις και στις επιλογές των τοπικών, νεοσύστατων κυρίαρχων τάξεων, του διεθνούς κεφαλαίου και του θεσμικού του οικοδομήματος².

Μετά από δεκαετίες σταλινικής δικτατορίας, οι εργατικές τάξεις του πρώην σοβιετικού στρατοπέδου δεν φαίνεται να είναι σε θέση να υψώσουν τη δική τους ανεξάρτητη φωνή. Το συνδικαλιστικό κίνημα αντιμετωπίζει μια βαθιά κρίση, ενώ στο πολιτικό επίπεδο δεν υπάρχουν ενδείξεις ενεργοποίησης μιας διαδικασίας συγκρότησης ανεξάρτητων, εργατικών κομμάτων, έστω και για να απαιτήσουν μια κοινωνικά δικαιότερη οικονομική προσαρμογή.

Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και η ιδεολογική σύγχυση και αμηχανία που δημιουργεί στον χώρο της αριστεράς διευκολύνουν την επιβολή των νεοφιλελεύθερων επιλογών και κυρίως αφήνουν εκτεθειμένα τα προοδευτικά κινήματα περιφερειακών χωρών, όπως π.χ. την κουβανέζικη επανάσταση ή την επανάσταση στη Νικαράγουα, που άλλοτε είχαν την ευχέρεια να χειρίζονται προς όφελός τους τον διπολισμό της παγκόσμιας ηγεμονίας.

Η Κίνα, μέσα σ' αυτές τις συνθήκες, προσαρμόζεται στα δεδομένα επιδιώκοντας ένα ως ένα βαθμό ελεγχόμενο άνοιγμα της οικονομίας της στα διεθνή κεφάλαια και τη συμμετοχή της στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ).

Παρά την σχετική διάβρωση της οικονομικής ηγεμονίας των ΗΠΑ και τη διαμόρφωση τριών ηγεμονικών πόλων στη διεθνή οικονομία με συγκεκριμένες σφαίρες επιρροής κατά τις προηγούμενες δεκαετίες, τα τελευταία χρόνια οι ΗΠΑ επιβεβαίωσαν με τον πιο αδιαμφισβήτητο τρόπο τη στρατιωτική και τη διπλωματική τους υπεροχή. Καμιά άλλη χώρα ή ομάδα χωρών (Ε.Ε.) δεν είναι σε θέση ούτε καν να φανταστεί να παίξει ένα ρόλο ανάλογο με αυτό των ΗΠΑ στη ρύθμιση των διεθνών σχέσεων. Η κυνικότητα με την οποία οι ΗΠΑ διαχειρίστηκαν τη γιουγκοσλαβική κρίση, παρακάμπτοντας ακόμη και το Συμβούλιο Ασφαλείας, το οποίο ούτως ή άλλως ελέγχουν, χαρακτηρίζει τη «νέα τάξη πραγμάτων»³.

Η Ε.Ε., λόγω και των εσωτερικών της εθνικών αντιθέσεων, της παραμένουσας διακρατικής της φύσης - παρά το ευρώ και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, της δυσκινησίας της, δεν μπορεί να έχει τέτοιες φιλοδοξίες ούτε βραχυπρόθεσμα, ούτε μεσοπρόθεσμα. Και στο οικονομικό επίπεδο ακόμη, οι ΗΠΑ φαίνεται

να επιβεβαιώνουν την υπεροχή τους, εξαγωγώνοντας τη στρατιωτικο-διπλωματική τους ανωτερότητα σε οικονομικά οφέλη. Τι άλλο είναι αυτή η συνεχής μεταφορά κεφαλαίων από την Ιαπωνία και την Ε.Ε. (κυρίως τη Γερμανία) αν όχι, σε τελευταία ανάλυση, ένα είδος φόρου υποτελείας; Επειδή κανένας ιμπεριαλισμός δεύτερης κατηγορίας δεν φιλοδοξεί να αμφισβητήσει την αμερικανική ηγεμονία, οι ιμπεριαλισμοί «μεσαίων βαρών» υποχρεώνονται να παίξουν σ' ένα «(αντ)αγωνιστικό χώρο», όπου οι κανόνες ευνοούν τις ΗΠΑ. Η εντυπωσιακή ανάκαμψη της οικονομίας των ΗΠΑ των τελευταίων ετών, συνοδευόμενη μάλιστα και από πραγματική αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, δεν βασίζεται μόνο στην αποκατάσταση του ποσοστού του βιομηχανικού κεφαλαίου εις βάρος των παραγωγικών τάξεων και με τίμημα τα ψηλότερα ποσοστά φτώχειας του αναπτυσσόμενου κόσμου, οφείλεται και σ' αυτή τη συνεχή εισροή ξένων κεφαλαίων που εξισορροπεί το τεράστιο εμπορικό έλλειμμα των ΗΠΑ, το οποίο σε καμιά άλλη χώρα ή ομάδα χωρών δεν θα μπορούσε να διαιωνιστεί.

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες ιστορικής ήττας του εργατικού κινήματος, των σοσιαλιστικών ιδεών και αξιών, ελάχιστοι ήταν οι ανυπότακτοι της αριστεράς που εργάστηκαν για να ανανεώσουν την κριτική σκέψη. Όμως, ξαφνικά, μέσα στον στρόβιλο της κατάρρευσης παλαιών βεβαιωτήτων και δογμάτων, μπορούσε να κολυμπήσει κανείς ελεύθερα ενάντια στα κυρίαρχα ρεύματα της σκέψης, ακόμη και μέσα στον ίδιο τον κριτικό μαρξισμό. Έκαναν μια αξιολογή - ή τουλάχιστον ευσυνείδητη δουλειά -, αφιερωμένη στο μελαγχολικό και αβέβαιο στοιχείο της αναγέννησης των κοινωνικών κινήματων. Υπάρχουν οι βάσεις και οι προεργασίες σήμερα για μια βαθύτερη κριτική κατανόηση του κράτους και των κοινωνικών τάξεων, της οικονομικής δυναμικής σε παγκόσμια κλίμακα και των συστημάτων ιμπεριαλιστικής κυριαρχίας, των εθνικισμών και των θρησκευτικών φανατισμών, της φιλοσοφίας της ιστορίας και της σοβιετικής τραυματικής εμπειρίας. Όμως, η κριτική σκέψη χρειάζεται τα κοινωνικά κινήματα που τη διορθώνουν, την επιβεβαιώνουν, την τροφοδοτούν. Η κοινωνική πράξη είναι για την κριτική σκέψη το φιλί της ζωής, το φλερτ της ανύστασης.

Η ερημνεία του κόσμου επαληθεύεται, σε τελευταία ανάλυση, όταν γίνει μαζική, όταν, χωρίς να εγκαταλείψει τη βιβλιοθήκη, εμφανίζεται και στον δρόμο για να αμφισβητήσει,

μεταξύ άλλων, τους ΠΟΕ, τα ΔΝΤ, τις Παγκόσμιες Τράπεζες και τις Συνόδους Κορυφής. Ο ορθόδοξος μαρξισμός υποτίμησε τις λέξεις και τα λόγια. Υπάρχουν λέξεις που πληγώνουν. Υπάρχουν λέξεις που σκοτώνουν. Υπάρχουν λέξεις που ανανεώνουν. Υπάρχουν λέξεις που ανασταίνουν. Υπάρχουν ερμηνείες που καταστρέφουν τον κόσμο, άλλες που τον συντηρούν και άλλες που τον αλλάζουν.

Εμείς που ερμηνεύουμε την ιστορία βάσει της πάλης των τάξεων πρέπει να αρχίσουμε από την αρχή. Η αρχή της εποχής μας παραμένει η αντίθεση κεφαλαίου και εργασίας. Σε τι συνίσταται όμως αυτή η αντίθεση, και πότε γίνεται απειλητική για την κυρίαρχη τάξη; Τι είναι κατ' ακρίβεια η εργατική τάξη, πρόκειται για μια οικονομική, κοινωνική, πολιτική ή φιλοσοφική κατηγορία;

Ως οικονομική κατηγορία η εργατική τάξη είναι κυρίως κεφάλαιο. Ο Μαρξ, στο

Παρά την σχετική διάβρωση της οικονομικής ηγεμονίας των ΗΠΑ και την διαμόρφωση των ηγεμονικών πόλων στη διεθνή οικονομία με συγκεκριμένες σφαίρες επιρροής κατά τις προηγούμενες δεκαετίες, τα τελευταία χρόνια οι ΗΠΑ επιβεβαίωσαν με τον πιο αδιαμφισβήτητο τρόπο τη στρατιωτική και τη διπλωματική τους υπεροχή.

Κεφάλαιο την ορίζει ως την τάξη που στερείται μέσω παραγωγής και υποχρεώνεται να πωλήσει την εργατική της δύναμη ως εμπόρευμα. Αυτή η εργατική δύναμη, θα δαπανηθεί ως «μεταβλητό κεφάλαιο» στην παραγωγική διαδικασία για να παραγάγει «αξία» και «υπεραξία», για να προσφέρει άμεσα και έμμεσα παραγωγική εργασία (οι εργάτες των μη παραγωγικών επιχειρήσεων έμμεσα παραγωγική εργασία και δεν παράγουν ούτε αξία ούτε υπεραξία). Στη σφαίρα της κυκλοφορίας ή της αναπαραγωγής του κεφαλαίου, η εργατική δύναμη εμφανίζεται ως μέρος του κυκλοφορούντος κεφαλαίου. Με άλλα λόγια, η εργατική τάξη, ως καθαρά οικονομική κατηγορία, ετεροπροσδιορίζεται: «μεταβλητό κεφάλαιο», «κυκλοφορούν κεφάλαιο», «εμπόρευμα» κ.λπ. Ανήκει στους πολλαπλούς προσδιορισμούς της έννοιας - κεφάλαιο.

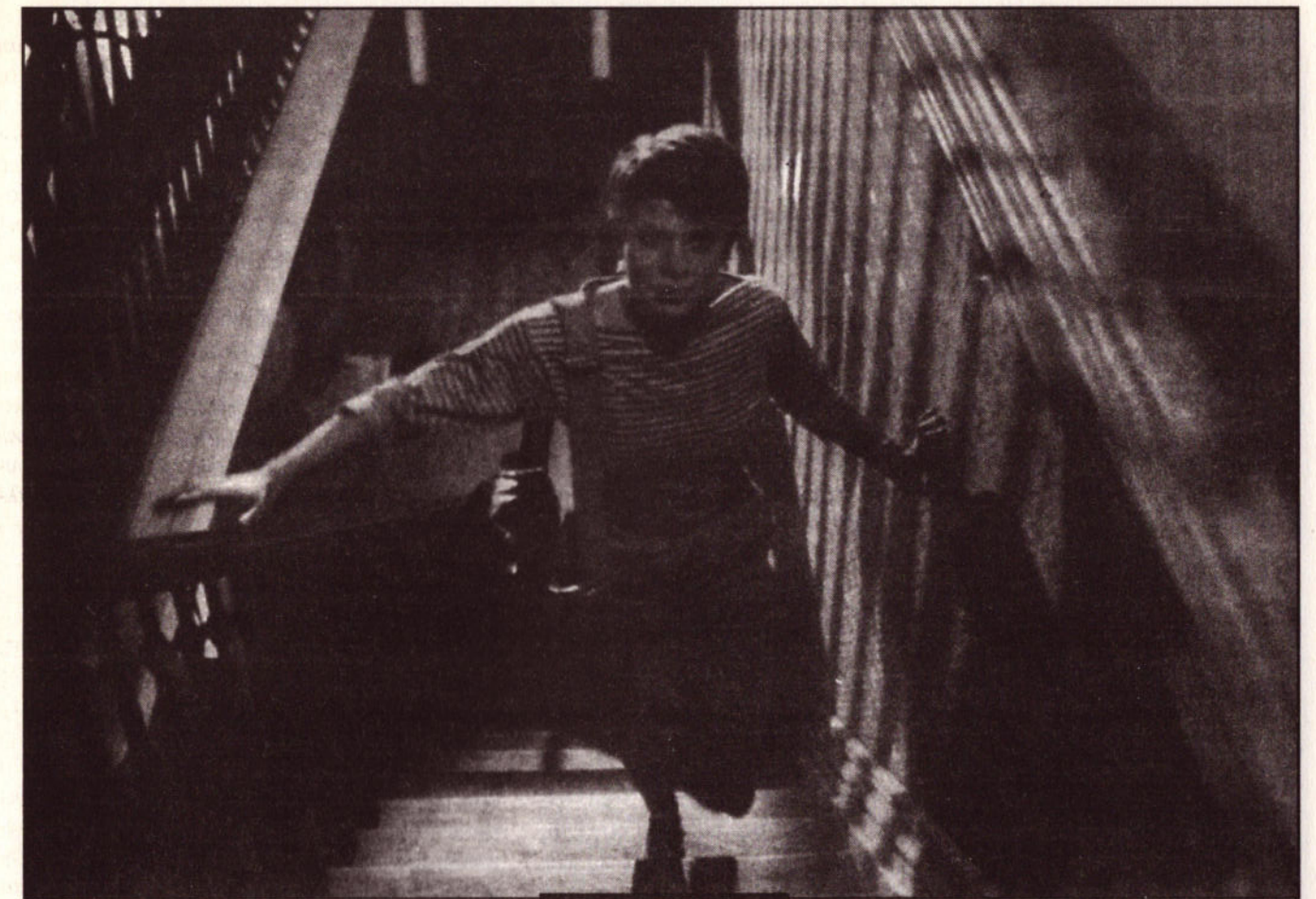
Η εμπειρική κοινωνιολογία, ακόμη και αυτή με κριτικές διαθέσεις, δεν προσθέτει και πολλά πράγματα. Εξετάζει τις μεταμορφώσεις της εργατικής τάξης της κοινωνικής επιφάνειας, δηλαδή τις εμπειρικές και υλικές βάσεις της διαμόρφωσης μιας πολιτικής συνείδησης. Στο παρελθόν, μια ανούσια ταξινόμηση συζήτηση κοινωνιολογικού τύπου απασχόλησε πολλούς μαρξιστές, σχετικά με το κατά πόσο το τάδε κοινωνικό στρώμα ανήκει στην εργατική τάξη. Το θέμα, όμως, δεν είναι κατά πόσο ο επιστάτης είναι εργάτης ή μικροαστός, προβληματισμός που πηγάζει από μια αφελή προσπάθεια διασαφήνισης των ορίων ανάμεσα στις τάξεις, αλλά οι όροι, οι συνθήκες και οι προοπτικές των ταξικών αγώνων. Είναι μέσα από την ταξική πάλη που διαχωρίζονται εν τέλει οι κοινωνικές τάξεις, στην οποία βέβαια παίζουν καθοριστικό ρόλο οι υλικοί όροι της ύπαρξης. Η κριτική οικονομία και η κριτική, εμπειρική κοινωνιολογία εξετάζουν απλώς αυτούς του υλικούς όρους αναπαραγωγής της εργατικής τάξης και τις υλικές προϋποθέσεις ύπαρξής της ως ιστορικό υποκείμενο.

Μόνο στη σφαίρα της πολιτικής διαμορφώνεται αυτό το «εμείς», η συνείδηση δηλαδή που καθιστά την εργατική τάξη «ιστορικό υποκείμενο». Είναι μέσα από τους πολιτικοκοινωνικούς αγώνες που ο ετεροπροσδιορισμός της τάξης και η εμπειρική διαφορετικότητα των τμημάτων της υπερβαίνεται με την συνειδητοποίηση μιας συλλογικής, ανώτερης ταυτότητας. Με αυτή την έννοια η εργατική τάξη ως υποκείμενο είναι κυρίως πολιτικός λόγος και πολιτική πράξη, δύο πτυχές του «πολιτικού» που είναι οργανικά συνδεδεμένες μεταξύ

τους. Μήπως με αυτό τον τρόπο περιπίπτει κανείς σε ένα μεταφυσικό ιδεαλισμό, ή ακόμη χειρότερα, σε ένα πλήρη υποκειμενισμό; Μήπως τώρα, λόγω της ιστορικής ήττας, η εργατική τάξη έπαψε να υπάρχει, διότι η ίδια φαίνεται να αγνοεί την ύπαρξή της ως ιστορικό υποκείμενο; Ωστόσο, η ίδια η ιστορία του καπιταλιστικού συστήματος μαρτυρεί την ύπαρξη όχι μόνο των υλικών, οικονομικών και κοινωνικών προϋποθέσεων της εργατικής τάξης, αλλά και του ιστορικού υποκειμένου αυτού καθ' εαυτού. Πώς αλλιώς είναι δυνατό να ερμηνεύσει κανείς την παρισινή κομμούνια, τη γερμανική επανάσταση, τα εργατικά συμβούλια της Ιταλίας, τη ρωσική επανάσταση, τον ισπανικό εμφύλιο, την κουβανέζικη επανάσταση, τον Μάη και πολλά άλλα συναφή ιστορικά γεγονότα; Πώς είναι δυνατό να ξεχάσει κανείς τη δύναμη της ιδέας και της ελπίδας για μια κοινωνία ελεύθερη, χωρίς καταπίεση ή εκμετάλλευση, μια κοινωνία χωρίς τάξεις, μια κοινωνία της ελεύθερης, βαθιά καλλιεργημένης και δημιουργικής προσωπικότητας, που εκδηλώθηκε σ' αυτές τις προαναφερθείσες ιστορικές στιγμές; Όπως πολλά άλλα υποκείμενα στη διάρκεια της ύπαρξής τους, η εργατική τάξη διανύει τώρα μια περίοδο «κατάθλιψης». Τέτοιες περιόδους είναι κρίσεις συνείδησης και ταυτότητας. Το υποκείμενο αποδιοργανώνεται και αυτοαμφισβητείται. Ωστόσο, η «κατάθλιψη» είναι μεν μια ασθένεια εξαιρετικά οδυνηρή, αλλά όχι θανατηφόρα. Καμιά φορά υπάρχουν και απρόσμενες εξελίξεις, αναστροφές της διάθεσης, δώρα εξ ουρανού θα έλεγε κανείς που δεν προβλέφθηκαν.

Η εργατική τάξη ως ιστορικό υποκείμενο προκύπτει επομένως από μια συγκεκριμένη διάρθρωση του οικονομικού, του κοινωνικού και του πολιτικού. Πρόκειται επομένως για μια έννοια φιλοσοφική, διότι μόνο η φιλοσοφία διασχίζει τις επιστήμες για να φωτίσει το καθολικό και ενιαίο νόημα μιας πληθώρας εξειδικευμένων προσεγγίσεων και προσδιορισμών. Ως έννοια φιλοσοφική, ως υποκείμενο, η εργατική τάξη δεν είναι μια αποκρυσταλλωμένη ή παγιωμένη πραγματικότητα, αλλά μια διαδικασία διαμόρφωσης πολιτικής συνείδησης και συνειδητοποίησης ενός ιστορικού προσορισμού.

Ο εν λόγω «προορισμός» δεν είναι το ίδιο με τη μοίρα, δεν είναι θρησκευτικού, ή τελεολογικού χαρακτήρα και περιεχομένου, δεν είναι ένα προκαθορισμένο happy end της ιστορίας. Είναι το μελαγχολικό στοιχείο του ορθού λόγου μιας ανοιχτής ιστορίας, όπου τίποτα δεν έχει κριθεί οριστικά, όπου ακόμα και η «πρόοδος» είναι αμφίσημη, όπου το ίδιο το

μέλλον της ανθρωπότητας εμφανίζεται μόνο σαν μια δυνατότητα. Τίποτα δεν έχει αλλάξει από το βασικό δίδαγμα της «κριτικής της πολιτικής οικονομίας»: Το κεφάλαιο δεν ενσαρκώνει τον ορθό λόγο, γίνεται απλώς ένας άλλος, ξένος, αλλοτριωμένος ορθολογισμός με τα δικά του εγγενή κριτήρια, που μειώνει το άτομο και το καθιστά άψυχο εξάρτημα μιας απάνθρωπης κοινωνικής αναπαραγωγής. Ο ορθός λόγος είναι αντίσταση στο κεφάλαιο, ο «ενοουσιασμός του πνεύματος»⁸ είναι υπέρβαση του κεφαλαίου.

Η διαμόρφωση πολιτικής συνείδησης σχετίζεται με τις υλικές και εμπειρικές βάσεις της καθημερινότητας της εργατικής τάξης. Πρέπει να σχηματίσουμε μια σαφή εικόνα των αλλαγών στους όρους αναπαραγωγής της που συντελέστηκαν τις τελευταίες δεκαετίες. Ο ανειδίκευτος εργάτης της βιομηχανίας και ο εργάτης του διαδικτύου και της ιστοσελίδας δεν διαφέρουν ως προς τον οικονομικό τους προσδιορισμό. Προσφέρουν και οι δύο παραγωγική εργασία, παράγουν υπεραξία και αποτελούν μεταβλητό κεφάλαιο. Οι παραστάσεις της καθημερινότητάς τους, οι συνθήκες της εργασίας τους, το μορφωτικό τους επίπεδο διαφέρουν όμως ριζικά. Ο κατατεμαχισμός

των παλαιών συλλογικών ταυτοτήτων δεν είναι άσχετος με αυτή την αυξημένη διαφοροποίηση των κλαδικών τμημάτων της εργατικής τάξης, όπως δεν είναι άσχετη ούτε η μακροχρόνια ανεργία με την οικονομική και ψυχική εξαθλίωση που επιφέρει σε ένα τμήμα των εργαζομένων, ούτε η εξατομίκευση των όρων εργασίας στα πλαίσια των σύγχρονων ευελιξιών.

Παράλληλα, υπάρχουν σήμερα άλλα βιώματα που είναι δυνατό να συμβάλουν στη διαμόρφωση νέων εργατικών ταυτοτήτων, όπως π.χ. οι οικολογικοί κίνδυνοι και καταστροφές που το κεφάλαιο διαχειρίζεται με αναρχικό, κυνικό, απάνθρωπο και επιπλέον αναποτελεσματικό τρόπο. Υπάρχει, γενικότερα, το αρνητικό βίωμα μιας ελλειμματικής ανθρώπινης πολιτικής ενάντια στη λογική του εμπορεύματος και τον καπιταλιστικό «ορθολογισμό» σε κεντρικά θέματα όπως η υγεία, η παιδεία, η τέχνη, το περιεχόμενο της εργασίας, ο ελεύθερος χρόνος, η ελεύθερη σεξουαλικότητα (εξάλειψη των διακρίσεων εις βάρος των γυναικών και των ομοφυλοφίλων). Η πάλη των τάξεων φαίνεται να παίρνει σήμερα τη μορφή μιας πάλης ανάμεσα στο «οικονομικό» και το «πολιτικό». Αυτό

Όμως, ξαφνικά, μέσα στον στρόβιλο της κατάρρευσης παλαιών βεβαιοτήτων και δογμάτων, μπορούσε να κολυμπήσει κανείς ελεύθερα ενάντια στα κυρίαρχα ρεύματα της σκέψης,

Ο ορθόδοξος μαρξισμός υποτίμησε τις λέξεις και τα λόγια. Υπάρχουν λέξεις που πληγώνουν. Υπάρχουν λέξεις που σκοτώνουν. Υπάρχουν λέξεις που ανανεώνουν. Υπάρχουν λέξεις που ανασταίνουν. Υπάρχουν ερμηνείες που καταστρέφουν τον κόσμο, άλλες που τον συντηρούν και άλλες που τον αλλάζουν.

που προέχει δεν είναι να αγωνιστεί κανείς για μια άλλη οικονομία, κρατικοποιώντας το 50%, το 60%, το 70%, αλλά να θέσει κανείς την οικονομία 100% υπό το κράτος ανθρώπων αναγκών, οικολογικών προτεραιοτήτων και πολιτιστικών αξιών. Η οικονομία πρέπει να υποταχθεί πλήρως στον ορθό λόγο και να σχεδιαστεί, ανάλογα με τα πρακτικά δεδομένα και τις συγκεκριμένες συνθήκες, όσο χρειάζεται προς τον σκοπό αυτό. Σήμερα δεν είναι δυνατό να ελπίζει κανείς ούτε στην αλλαγή στάσης της σοσιαλδημοκρατικής διεθνούς, που όπως λέει και ο P. Anderson αποδείχθηκε, με τον «τρίτο δρόμο» και τις συναφείς θεωρίες, ο πιο κατάλληλα «μακιγιαρισμένος» προαγωγός του νεοφιλελευθρισμού, ούτε η τρίτη διεθνής είναι δυνατό να αναβιώσει μετά τον σταλινικό εφιάλτη, ούτε και η τέταρτη διεθνής μπορεί να ελπίζει να μαζικοποιηθεί τώρα, συνεχίζοντας τις καλύτερες παραδόσεις της τρίτης διεθνούς πριν την επικράτηση του Στάλιν.

Ωστόσο, η μόνη σοβαρή απάντηση στη νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση και τα διεθνή της επιτελεία είναι ένας οργανωμένος διεθνισμός, μια νέα πλανητική διεθνής του ριζοσπαστικού εργατικού κινήματος, με τα συνδικάτα του, με τις πολιτικές του οργανώσεις και κόμματα, συμπεριλαμβανοντας και μη κυβερνητικές οργανώσεις, όπως π.χ. η ΑΤΤΑC που αγωνίζεται για την φορολόγηση των διεθνών χρηματιστηριακών συναλλαγών (φόρος Tobin), και τα ριζοσπαστικά οικολο-

γικά, γυναικεία, αντιρατσιστικά κινήματα. Άλλωστε, αυτά τα κινήματα αποτελούν, σε τελευταία ανάλυση, οργανικό τμήμα του εργατικού κινήματος, διότι είναι η λογική του εμπορεύματος που καθορίζει την οικολογική κακοδιαχείριση, επαναπροσδιορίζει τους όρους της καταπίεσης των γυναικών και επιστρατεύει - επαναπροσανατολίζει αρχαιότερες φοβίες ενάντια στο «ξένο» και το «διαφορετικό».

Τους τελευταίους μήνες δεν γίνεται διεθνής Σύνοδος Κορυφής, χωρίς την «αντι-σύνοδο» της μέσα στους δρόμους (Αμστερνταμ, Κολωνία, Σιάτλ, Μελβούρνη, Ουάσιγκτον και τον προσεχή Δεκέμβρη Νίκαια), με αποκρύφωμα τη νικηφόρα εμπειρία του Σιάτλ που γονάτισε τον ΠΟΕ και τις πολυεθνικές. Βέβαια, ακόμη και στην περίπτωση του Σιάτλ, καθοριστικό ρόλο στην (μη) έκβαση των συνομιλιών έπαιξαν κάποιοι εθνικοί συσχετισμοί δυνάμεων που μετέφεραν την αμφισβήτηση των προτάσεων του ΠΟΕ μέσα στις ίδιες τις αίθουσες συνεδριάσεών του. Η ταξική πάλη διαδραματίζεται σ' όλα τα επίπεδα του παγκόσμιου οικοδομήματος: το τοπικό, το εθνικό, το διεθνές, το περιφερειακό (Ε.Ε. π.χ.) και το παγκόσμιο. Αυστηρά ομιλούντες, το κύριο πεδίο της ταξικής πάλης παραμένει το εθνικό, διότι το κατεξοχίην «πλαίσιο» της πολιτικής δεν έπαψε να είναι το κράτος - έθνος. Όμως, πολύ περισσότερο σήμερα απ' ότι στο παρελθόν, η ριζική ρήξη με τους κυρίαρχους οικονομικο-

κοινωνικούς προσανατολισμούς δεν είναι δυνατή σε μια μόνο χώρα. Επομένως, το ζήτημα δεν είναι να ιεραρχήσει κανείς τις διάφορες διαστάσεις (εθνική, διεθνή κ.λπ.) των ταξικών αγώνων, αλλά να διερευνήσει τη διάθροσή τους, θέτοντας, όχι όπως στο παρελθόν το «εθνικό» συμφέρον της ΕΣΣΔ πάνω από τα ταξικά συμφέροντα, αλλά τα μακροχρόνια συμφέροντα και επιδιώξεις του διεθνούς εργατικού κινήματος, την οικουμενικότητα των αξιών που ενσαρκώνει, πάνω από εθνικούς εγωισμούς, περιφερειακούς «πατριωτισμούς» (τύπου Schenken) και τριτοκοσμικές (ψευδο) «ιδιαιτερότητες»¹⁰ που διαωνίζονται και δικαιολογούν τις πιο βάρβαρες μορφές καταπίεσης (συμπεριλαμβανομένων και σύγχρονων μορφών σκλαβιάς) εις βάρος των παιδιών, των γυναικών ή των μειονοτήτων.

Χρειάζεται μια διεθνής ως χώρος θεωρητικής επεξεργασίας και πρακτικού προγραμματισμού, ως «ενδιάμεσος θεσμός» ανάμεσα στη θεωρία και την πράξη. Τα πρώτα βήματα της αντίστασης στη νέα ιμπεριαλιστική τάξη ανέδειξαν τη δύναμη της άρνησης: «ο κόσμος δεν είναι εμπόρευμα». Πράγματι, πρέπει επιτέλους να επαναποθετηθούν τα όρια του κοινωνικά απαράδεκτου. Πρέπει παράλληλα να διαμορφωθούν και εναλλακτικές, συνολικές προτάσεις. Δεν αρκεί να αντιτίθεται κανείς στις μεθοδεύσεις του ΠΟΕ και των πολυεθνικών σχετικά με το διεθνές εμπόριο, πρέπει να γίνουν προτάσεις για νέους κανόνες εμπορίου που να συμβάλλουν στην ανθρώπινη ανάπτυξη σε παγκόσμια κλίμακα. Και το ίδιο ισχύει για κάθε επίμαχο θέμα. Δεν αρκεί να υπερασπιζόμαστε τα κεκτημένα στον τομέα της υγείας, της παιδείας, του εργασιακού χρόνου, του ελεύθερου χρόνου κ.λπ., χρειάζονται προτάσεις και δημιουργικότητα για να διευρυνθούν οι ελεύθεροι χώροι από την τυφλή λογική του εμπορεύματος.

Μια πλανητική διεθνής θα ήταν δυνατό να παίξει καθοριστικό ρόλο και στα δύο επίπεδα: της άμυνας και της οπισθοφυλακής σε περιόδους υποχώρησης, της επίθεσης και της πρωτοπορίας σε περιόδους προέλασης. Χρειάζεται μια ανυπότακτη διεθνής, μια διεθνής «φρουρά» που δεν παραδίδεται. Το «τέλος της ιστορίας» τελείωσε κι αυτό. Καιρός λοιπόν να αρχίσουμε από την αρχή για να ξαναποκτήσουν οι λέξεις νόημα, οι έννοιες περιεχόμενο και οι κοινωνικοί αγώνες πυξίδα και προσανατολισμό.

1. Χαραλάμπης Δ., *Δημοκρατία και Παγκοσμιοποίηση. Η έννοια του ανθρώπου στη Νεοτερικότητα: Πραγματική αφαίρεση και ορθός λόγος*, Εξάντας, Αθήνα, 1998.

2. Την περίπτωση της Ρωσίας αναλύσαμε σε δύο άρθρα στο *Εξ Υπαρχής* Μαρτίου και Ιουλίου 2000. Βλέπε επίσης Jacques Sabir, *Le krach russe*, La Decouverte, Paris, 1998. F. F. Clairmont ; «La Russie au bord de l'abîme», *Le monde diplomatique* Mars 1998. A. Nußberger, M. Mommsen (Hrsg.), *Krise in Rußland. Politische und sozialrechtliche Lösungsansätze*, Berlin, 1999.

3. Βλέπε, G. Achcar, *La nouvelle Guerre Froide, le monde après le Kosovo*, PUF, Paris, 1999. G. Achcar (Éd.), *L'hégémonie américaine*, PUF, Paris, 2000.

4. Μερικές σημαντικές εργασίες αναφέρονται από τον P. Anderson στο αναδημοσιευμένο άρθρο του, στο ανά χειρας *Εξ Υπαρχής*.

5. D. Bensaïd, *La discordance des temps, Essais sur les crises, les classes, l'histoire*, Les Éd. de la Passion, Paris, 1995.

6. Ένα οικονομικό αίτημα π.χ. είναι πολιτικός λόγος όταν δεν προκύπτει από μια στιγμιαία «μηχανική αντίδραση», αλλά από την πολιτική συνειδητοποίηση κοινών μακροχρόνιων συμφερόντων, όταν εντάσσεται δηλαδή σε ένα συνολικότερο «προγραμματισμό» ή «σχέδιο». Είναι πολιτική πράξη όταν προωθείται έμπρακτα.

7. Βλέπε, Bensaïd D., *Marx l'intempestif. Grandeur et misère d'une aventure critique (XIXe-XXe siècles)*, Fayard, Paris, 1995. Tombazos S., *Le temps dans l'analyse économique. Les catégories du temps dans Le Capital, Société des saisons*, Paris 1994. Vincent J. M., *Critique du travail*, PUF, Paris 1987.

8. Δανειζόμαστε την έκφραση από τον Hegel, που τη χρησιμοποίησε μιλώντας για τη γαλλική Επανάσταση.

9. Βλέπε το κλασικό έργο του U. Beck, *Die Risikogesellschaft*, Suhrkamp, Frankfurt am Main, καθώς και το πρόσφατο βιβλίο του M. Husson, *Six milliard sur la planète: sommes-nous trop?*, textuel, Paris 2000.

10. Η μεταμοντέρνα, σοφιστική φιλοσοφία περί «πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων» εισηγείται ουσιαστικά, με απεριόρατη αφέλεια, τη ρήξη με τις παραδόσεις χιλιάδων χρόνων πολιτικής φιλοσοφίας. Ότι ο ορθός λόγος και η ηθική ζωή αποτελούν ενότητα το ήξερε και ο Πλάτωνας στον οποίο, σ' αυτό το σημείο τουλάχιστον, η πιο αξιόλογη φιλοσοφική σκέψη δεν πρόθεσε παρά κάποιες «υποσημειώσεις».

Μια πλανητική διεθνής θα ήταν δυνατό να παίξει καθοριστικό ρόλο και στα δύο επίπεδα: της άμυνας και της οπισθοφυλακής σε περιόδους υποχώρησης, της επίθεσης και της πρωτοπορίας σε περιόδους προέλασης. Χρειάζεται μια ανυπότακτη διεθνής, μια διεθνής «φρουρά» που δεν παραδίδεται.

Ανανεώσεις

Ο νέος δρόμος του New Left Review

Γράφει ο Πέτρος Αντρωσον

απόδοση στα ελληνικά Χαράλαμπος Γολέμης

Μέρος Β'

6. Έκα χρόνια δεν κάνουν μια εποχή. Ο μεγαλοπρεπής τρόπος με τον οποίο ο νεοφιλελευθερισμός έκλεισε τη δεκαετία του ενενήντα δεν του εξασφαλίζει την αιώνια διατήρηση της ισχύος του. Τοποθετώντας τη συγκεκριμένη περίοδο σε μια ευρύτερη ιστορική προοπτική, μπορεί να τη δούμε με πιο αισόδοξο μάτι. Στο κάτω - κάτω, ήταν μια περίοδος κατά την οποία ανατράπηκε η δικτατορία του Σουχάρτο στην Ινδονησία, εξασθένεσε η κληρική τυραννία στο Ιράν, εκδιώχθηκε μια άπληστη ολιγαρχία στη Βενεζουέλα, έληξε το απαρχάιντ στη Νότια Αφρική, μια πλειάδα στρατηγών και οι πολιτικές τους εφεδρείες έχασαν τα προνόμιά τους στην Κορέα, το απελευθερωτικό κίνημα νίκησε τελικά στο Ανατολικό Τιμόρ. Αυτές οι εξελίξεις δεν κέρδισαν την εμπιστοσύνη των επενδυτών στη Δύση, όπως συνέβη με την άνοιξη των λαών στην Ευρώπη. Μια αισιόδοξη άποψη θα τις εκλάμβανε ως τον καρπό κάποιου αναμενομένου ξεκαθαρίσματος λογαριασμών - τις τελευταίες πράξεις μιας συνεχιζόμενης απελευθέρωσης των εθνών που συνθέτει την πραγματική πορεία εκδημοκρατισμού σε παγκόσμια κλίμακα, μια πορεία, την τελική έκβαση της οποίας μόλις που μπορούμε να μαντέψουμε προς το παρόν. Μια άλλη ερμηνεία αυτών των εξελίξεων θα υποδείκνυε ως κύριο χαρακτηριστικό

του εικοστού αιώνα τη γενική εξασθένηση της ιεραρχίας των φύλων, με την ανάπτυξη μιας παγκόσμιας πίεσης για τη γυναικεία χειραφέτηση, ή την ανάπτυξη της οικολογικής συνείδησης, την οποία είναι αναγκασμένα σήμερα να σέβονται στους τύπους ακόμα και τα πιο πορωμένα κράτη. Το κοινό σημείο που παρουσιάζουν όλες αυτές οι οπτικές είναι ο υπαινιγμός ότι ο καπιταλισμός μπορεί να είναι ακαταμάχητος, αλλά θα μπορούσε τελικά να διαλυθεί - ή να λησμονηθεί - μέσα στη θάλασσα κάποιων βαθύτερων μορφών ισότητας, αειφορίας και αυτό-προσδιορισμού.

Αν είναι έτσι τα πράγματα, αυτά τα πελάγη είναι ακόμα ανεξερεύνητα. Η άποψη ότι η εξάπλωση της δημοκρατίας μπορεί να υποκαταστήσει τον σοσιαλισμό, ως ελπίδα ή αίτημα, είναι μια κοροϊδία, αν λάβει κανείς υπόψη πόσο κενή περιεχομένου είναι αυτή η ίδια η δημοκρατία στις καπιταλιστικές της πατρίδες, για να μην αναφερθούμε στα μετα-κομμουνιστικά της παραρτήματα: σταθερώς φθίνοντα ποσοστά εκλογικής συμμετοχής, αυξανόμενη οικονομική διαφθορά, απονερωτική κυριαρχία των μέσων μαζικής επικοινωνίας. Γενικώς, αυτό που υπερισχύει δεν είναι η επιθυμία για δημοκρατία στη βάση, αλλά η ασφυξία που το κεφάλαιο επιβάλλει στη δημόσια αντιπαράθεση και στις πολιτικές διαφορές. Η δύναμη της σημερινής τάξης πραγμάτων δεν βρίσκεται στην καταπίεση αλλά στην άμβλυνση των διαφορών και στην εξουδετέρωση των αντιθέσεων: και η αλήθεια είναι ότι,

μέχρι σήμερα, τα κατάφερε να διαχειριστεί τις νέες προκλήσεις που αντιμετώπισε με απόλυτη ηρεμία. Οι κατακτήσεις του φεμινιστικού και του οικολογικού κινήματος στον αναπτυσσόμενο κόσμο είναι πραγματικές και ευπρόσδεκτες: πρόκειται για τα πιο σημαντικά στοιχεία ανθρωπίνης προόδου σε αυτές τις κοινωνίες, τα τελευταία τριάντα χρόνια. Όμως, μέχρι σήμερα, αποδείχτηκαν συμβατές με τις διαδικασίες της συσσώρευσης. Έτσι, ήταν λογικό να επακολουθήσει μια αρκετά εκτεταμένη πολιτική συμφιλίωση. Οι επιδόσεις των φεμινιστριών στις Ηνωμένες Πολιτείες και των Πρασίνων στη Γερμανία - εκεί όπου τα αντίστοιχα κινήματα έχουν τη μεγαλύτερη δύναμη - που εξυπηρέτησαν τον Κλίντον στον Λευκό Οίκο και τον πόλεμο του ΝΑΤΟ στα Βαλκάνια, μιλούν από μόνες τους.

Αυτό δεν σημαίνει ότι κάποιος άλλος φορέας στις αναπτυσσόμενες καπιταλιστικές χώρες έχει να επιδείξει καλύτερα αποτελέσματα στο ζήτημα της αποτελεσματικής αντιπαράθεσης με την καθεστρωτική τάξη. Με σπάνιες εξαιρέσεις, όπως π.χ. όσα έγιναν στη Γαλλία τον χειμώνα του 1995, οι δυνάμεις της εργασίας αδρανοούν εδώ και περισσότερο από είκοσι χρόνια. Η κατάσταση στην οποία βρίσκονται αυτές οι δυνάμεις δεν είναι αποτέλεσμα μόνο αλλαγών στην οικονομία ή ιδεολογικών μετατοπίσεων. Χρειάστηκαν σκληροί ταξικοί αγώνες μέχρι να υποταγούν στη Βρετανία, όπως έγινε προηγουμένως στις Ηνωμένες Πολιτείες. Αν και κάπως λιγότερο καταπτημένοι στην Ευρώπη, οι εργάτες εξακολουθούν να βρίσκονται στην άμυνα σε όλα τα μέρη του κόσμου. Το μόνο σημείο εκκίνησης για μια ρεαλιστική Αριστερά, σήμερα, είναι η διανγής καταγραφή της ιστορικής ήττας. Το κεφάλαιο αντιμετώπισε αποτελεσματικά όλες τις απειλές κατά της εξουσίας του. Οι βάσεις στις οποίες στηρίζεται αυτή η εξουσία - πάνω απ' όλα, οι πιέσεις του οικονομικού ανταγωνισμού - υποτιμήθηκαν κατ' εξακολούθηση από το σοσιαλιστικό κίνημα. Τα δόγματα της Δεξιάς που παρουσίασαν τον καπιταλισμό ως μια συστημική τάξη διατηρούν την άκαμπτη θεωρητική ισχύ τους. Σε σύγκριση μ' αυτά, οι πρόσφατες προσπάθειες κάποιου αυτό-αποκαλούμενου ριζοσπαστικού Κέντρου να ωραιοποιήσει τα πραγματικά χαρακτηριστικά του καπιταλισμού ελάχιστα διαφέρουν από αναποτελεσματικές δημόσιες

σχέσεις. Μεταξύ αυτών που πάντα πίστευαν στη συντριπτική υπεροχή των ελεύθερων αγορών και στην ατομική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής περιλαμβάνονται πολλοί σημαντικοί διανοητές. Αυτό δεν ισχύει στην περίπτωση της πρόσφατης σοδειάς ηθικιστών λογοκριτών και επαγγελματιών αισθητικών, οι οποίοι, μόλις χθες, μίλαγαν με τα χειρότερα λόγια για την ασχήμια αυτού του ίδιου του συστήματος που σήμερα εταινούν.

Το μάθημα που πρέπει να πάρει η Αριστερά από τον περασμένο αιώνα είναι αυτό που δίδαξε ο Μαρξ. Πρώτο καθήκον της είναι να παρατηρεί με προσοχή την πραγματική ανάπτυξη του καπιταλισμού, ως ενός σύνθετου μηχανισμού παραγωγής και κέρδους, που βρίσκεται σε συνεχή κίνηση. Η εργασία του Ρόμπερτ Μπρένερ, με τίτλο «Economics of Global Turbulence», (στην οποία το NLR αφιέρωσε ένα πλήρες τεύχος του), αποτελεί ένα καλό παράδειγμα μιας τέτοιου τύπου προσέγγισης.⁶ Αυτή τη στιγμή δεν φαίνεται ακόμα στον ορίζοντα κάποιος συλλογικός φορέας ικανός να αντιπαραθεθεί στη δύναμη του κεφαλαίου. Ζούμε στην περίοδο της κυριαρχίας της γενετικής μηχανικής, κατά την οποία η μόνη επαναστατική δύναμη προς το παρόν ικανή να διαταράξει την ισορροπία του κεφαλαίου, φαίνεται να είναι η ίδια η επιστημονική πρόοδος - δηλαδή οι δυνάμεις παραγωγής, αυτές που τόσο αντιδημοφιλείς ήταν στους, πεισμένους για την προτεραιότητα των σχέσεων παραγωγής, μαρξιστές, τότε που το σοσιαλιστικό κίνημα ήταν ακόμα ζωντανό. Όμως, αν κάποτε πρόκειται να ξεκινήσουν πάλι οι ενέργειες των ανθρώπων για την αλλαγή του συστήματος, τούτο θα γίνει δια του μεταβολισμού του ίδιου του κεφαλαίου. Αυτό είναι αναπόφευκτο. Μόνο στην εξέλιξη της σημερινής τάξης πραγμάτων

θα μπορούσαν ίσως να βρίσκονται τα μυστικά μιας άλλης. Αυτή η λογική διέπει διερευνήσεις σαν εκείνη του Ρόμπιν Μπλάκμπερν για τις διαφαινόμενες τάσεις στη λειτουργία των χρηματοδοτικών οργανισμών, που παρουσιάστηκε πρόσφατα στο *NLR*.⁷ Εδώ, δεν υπάρχουν βεβαιότητες. Προς το παρόν, το μόνο που μπορούμε να κάνουμε είναι προτάσεις και υποθέσεις.

7. Στο χώρο της ιδεολογίας, η κατάσταση σήμερα παρουσιάζει μια ιστορική ιδιαιτερότητα. Θα μπορούσε κανείς να την περιγράψει ως εξής: Για πρώτη φορά από τη Μεταρρύθμιση, δεν υπάρχουν πια σημαντικές αντιστάσεις - δηλαδή, συστηματικές ανταγωνιστικές απόψεις - στον πνευματικό κόσμο της Δύσης, ενώ το ίδιο ισχύει λίγο - πολύ και σε παγκόσμια κλίμακα, αν θεωρήσουμε ότι τα θρησκευτικά δόγματα είναι εν πολλοίς αναποτελεσματικοί αρχαϊσμοί, κάτι που μπορούμε δικαιολογημένα να ισχυριστούμε λαμβάνοντας υπ' όψιν τις εμπειρίες της Πολωνίας ή του Ιράν. Όσους περιορισμούς και αν έχει στην πρακτική του εφαρμογή, ο νεοφιλελευθερισμός, ως σύνολο θεωρητικών αρχών, κυριαρχεί αδιαίρετος σε όλη την υδρόγειο: είναι η πιο επιτυχημένη ιδεολογία στην παγκόσμια ιστορία. Όλα αυτά, για ένα περιοδικό σαν το *NLR*, σημαίνουν την ύπαρξη μιας ριζικής ασυνέχειας στην κουλτούρα της Αριστεράς, όπως και αν αυτή ανανεώνεται από γενιά σε γενιά. Πουθενά η διαφορά με το αρχικό ιστορικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο γεννήθηκε αυτό το περιοδικό, δεν είναι πιο έντονη από ό,τι σ' αυτό το σημείο. Σχεδόν όλος ο οριζοντας αναφοράς της γενιάς του '60 έχει σαρωθεί - κι αυτό ισχύει εξ ίσου για τα ορόσημα τόσο του μεταρρυθμιστικού όσο και του επαναστατικού σοσιαλισμού. Για τους περισσότερους φοιτητές, τα ονόματα των Μπέμπελ, Μπέρνσταϊν, Λούξεμπουργκ, Κάουτσκι, Ζωρές, Λούκατς, Λένιν, Τρότσκι, Γκράμσι είναι τόσο απόμακρα όσο αυτά κάποιων επισκόπων του Αρειανισμού. Το πώς θα ξαναυφάνθουν τα σημασιολογικά νήματα μεταξύ του προηγούμενου και του τωρινού αιώνα είναι ένα από τα πιο λεπτά και δύσκολα καθήκοντα που μπαίνουν σε κάθε περιοδικό που χρησιμοποιεί με σοβαρότητα τον όρο «Αριστερά» και δεν φαίνεται να υπάρχουν πολλές κατευθυντήριες οδηγίες για την επίτευξη αυτού του σκοπού.

Αν ανατρέξουμε στις πνευματικές παραδόσεις που, από πλευράς χρόνου και επιρροής, βρίσκονται πιο κοντά στο πρώιμο *NLR*, η κατάσταση δεν φαίνεται εκ πρώτης όψεως πολύ καλύτερη. Το μεγαλύτερο μέρος του corpus του Δυτικού Μαρξισμού έχει τεθεί, και αυτό, εκτός γενικής κυκλοφορίας - ο Κορς, ο Λούκατς του *Ιστορία και Ταξική Συνείδηση*, το μεγαλύτερο μέρος του έργου των Σαρτρ και

Αλτουσέρ, η Σχολή του Ντέλλα Βόλπε, ο Μαρκούζε. Ό,τι κατάφερε να διασωθεί ήταν εκείνο που είχε τη μικρότερη δυνατή σχέση με το άμεσα πολιτικό: βασικά, η μεταπολεμική Σχολή της Φρανκφούρτης και κάποια επιλεγμένα έργα του Μπένγιαμιν. Στη Βρετανία, ο Ραίημον Γουίλιαμς έπαψε να διαβάζεται, σχεδόν όπως συνέβη με τον Ράιτ Μιλς στην Αμερική πριν από είκοσι χρόνια. Ο Ντόντσερ εξαφανίστηκε. Το όνομα του Μίλιμπαντ παραπέμπει σε μια άλλη εποχή.

Από την άλλη πλευρά, η ιστορία των ιδεών δεν είναι δαρβινική διαδικασία. Τα μείζονα συστήματα σκέψης σπανίως εξαφανίζονται κατά τον τρόπο που εκλείπουν πολλά είδη ζώων ή φυτών. Αν και δεν υπάρχει πλέον κάποιο συνεκτικό πλαίσιο στο οποίο να υπάγονται, διάφορες πνευματικές δραστηριότητες, που συνδέονται με αυτές τις παραδόσεις, συνεχίζουν να παρουσιάζουν αξιοσημείωτη ζωτικότητα. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι με τον Αιώνα των Άκρων του Χόμπσμπαουμ - ένα βιβλίο που πιθανότατα θα παραμείνει η πιο σημαντική ενιαία ερμηνεία του περασμένου αιώνα που διατηρεί την αξία της και στον τωρινό, ως η συνολική ιστορία μιας νίκης από τη σκοπιά των ηττημένων - η βρετανική μαρξιστική ιστοριογραφία έχει σήμερα αποκτήσει παγκόσμια αναγνωσιμότητα, κάτι που ουδέποτε της είχε συμβεί παλιότερα. Το έργο του Τζέιμσον για το μεταμοντέρνο, που έλκει την καταγωγή του απ' ευθείας από τον μαρξισμό της ηπειρωτικής Ευρώπης, δεν έχει το ταίρι του ως πολιτισμική εκδοχή αυτού του αιώνα. Ο Ρόμπερτ Μπρένερ έδωσε τη μόνη συνεκτική οικονομική εξήγηση της καπιταλιστικής ανάπτυξης από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ο Τζιοβάνι Αρίγκι την πιο φιλόδοξη προβολή της εξέλιξης της σε ένα μεγαλύτερο χρονικό πλαίσιο. Ο Τομ Ναιρν και ο Μπενεντίκτ Άντερσον είναι ηγετικές φυσιογνωμίες στο ζήτημα των πολιτικών αμφισημιών του σύγχρονου εθνικισμού. Ο Ρεζίς Ντεμπραϊ ανέπτυξε μια από τις πιο συστηματικές θεωρίες, ανάμεσα σ' αυτές που προσφέρονται σήμερα, για τα σύγχρονα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Ο Τέρνι Γκλετον στον λογοτεχνικό τομέα, ο Τ.Τζ. Κλαρκ στις τέχνες του θεάματος, ο Ντέιβιντ Χάρβεϊ στην αναδόμηση της γεωγραφίας, αποτελούν σημαντικά σημεία αναφοράς για όλους όσους ασχολούνται με αυτά τα γνωστικά αντικείμενα. Αρκεί να παραθέσει κανείς κάποια τέτοια ονόματα, για να διαπιστώσει ότι δεν είναι νοητή η βίαιη ενοποίησή τους σε ένα ενιαίο παράδειγμα. Το εύρος των διαφορετικών μεθόδων, ενδιαφερόντων και εμφάσεων του έργου τους είναι πάρα πολύ μεγάλο. Αυτό, πέραν του ότι οφείλεται εν μέρει στην κατάτμηση της κουλτούρας της Αριστεράς, είναι επίσης έκφραση

της δημιουργικής έλλειψης αναστολών και της ποικιλίας στις ερευνητικές κατευθύνσεις. Σεβόμενο αυτή την κατάσταση, το *NLR* πρέπει να επιχειρήσει να δημιουργήσει ένα οικείο περιβάλλον, μέσα στο οποίο τα διαφορετικά κείμενα θα μπορούν να επικοινωνούν μεταξύ τους.

Ταυτόχρονα, σήμερα βρίσκεται σε κίνηση ένα ευρύτερο πνευματικό φάσμα με ελάχιστες ή καθόλου μαρξιστικές ρίζες, που αυτο-ορίζεται, με τρόπο μη αυστηρό, ως αριστερό. Στους τομείς της φιλοσοφίας, της κοινωνιολογίας και της οικονομικής επιστήμης θα μπορούσε κανείς να περιλάβει σ' αυτό το φάσμα το έργο των Χάμπερμας, Ντεριντά, Μπάρρυ, Μπουρντιέ, Μανν, Ράνσιμαν, Στίγκλιτς, Σεν, Ντασκουόππα. Εδώ παρατηρούνται περίπλοκες αλλαγές στις πολιτικές θέσεις, με κάποιους πρώην μετριοπαθείς στοχαστές να ριζοσπαστικοποιούνται τώρα που η νεοφιλελεύθερη ηγεμονία έγινε περισσότερο απόλυτη και κάποιους άλλους, που κάποτε ήταν πιο ριζοσπαστικοί, να έχουν συμφιλιωθεί με τα στοιχεία της κυρίαρχης άποψης. Όμως, πιο σημαντικό από όλα αυτά τα στροβιλίσματα είναι το κοινό χαρακτηριστικό που έχουν πολλά από τα έργα αυτών των διανοητών: ο συνδυασμός της έντονης πνευματικής φιλοδοξίας και της ευρείας σύνδεσης διαφόρων γνωστικών αντικειμένων με τη διελή ή την αυτονόητη αφοσίωση σ' αυτή την ίδια την πολιτική - μακρινός απόηχος του ρωμαλέου και φλογερού κόσμου των Βέμπτερ, Κένυς ή Ράσελ. Εδώ οι συνέπειες, όσο έμμεσες και αν είναι αυτές, της διάρρηξης των συνεχειών στη σοσιαλιστική παράδοση, είναι ολοφάνερες. Το αποτέλεσμα είναι ένα χαρακτηριστικό θέαμα εντυπωσιακής θεωρητικής ενέργειας και παραγωγικότητας, του οποίου το κοινωνικό άθροισμα είναι σημαντικά μικρότερο από τα επιμέρους στοιχεία.

Αντίθετα, η Δεξιά, ασκώντας καθοριστική επιρροή στο πεδίο των άμεσων πολιτικών κατασκευαστών των ημερών μας, παρουσιάζει ένα εύληπτο όραμα σχετικά με το πού πάει ή σε ποιο σημείο σταμάτησε ο κόσμος - αναφέρομαι στους Φουκουγιάμα, Μπρεζίνσκι, Χάντινγκτον, Γιέργκιν, Λούτβακ, Φρίντμαν. Πρόκειται για συγγραφείς που συνδυάζουν μια ενιαία ισχυρή άποψη με ένα εύληπτο λαϊκό ύφος, το οποίο σχεδιάστηκε για να διαβάζεται όχι από κάποιους πανεπιστημιακούς αλλά από ένα πλατύ διεθνές κοινό. Αυτό το γεμάτο αυτοπεποίθηση είδος γραφής, που προς το παρόν μονοπωλείται από την Αμερική, δεν έχει κάτι αντίστοιχο στην Αριστερά. Εκεί, στην καλύτερη των περιπτώσεων, η ανεπαρκής εναλλακτική λύση είναι τα κανονιστικά σχή-

ματα μιας «κοσμοπολίτικης δημοκρατίας» ή του «νόμου του λαού», τα οποία βάζουν σε παρένθεση ή εξωραΐζουν την πραγματική πορεία των πραγμάτων. Το *NLR* δεν πολυσχολήθηκε στο παρελθόν με καμιά από τις δυο παραπάνω προσεγγίσεις. Στο μέλλον

αυτή η ενασχόληση πρέπει να αποτελέσει μια από τις προτεραιότητές του. Είναι απίθανο να αλλάξει σημαντικά το ισοζύγιο του πλεονεκτήματος στο πεδίο των ιδεών, πριν αλλάξει ο συσχετισμός των πολιτικών δυνάμεων, ο οποίος πιθανόν θα παραμείνει σταθερός για όσο διάστημα δεν υπάρχει κάποια βαθιά οικονομική κρίση στη Δύση. Μόνο μια ύφεση, που το μέγεθος της δεν θα απείχε πολύ από το αντίστοιχο της περιόδου του μεσοπολέμου, θα ήταν ικανή να κλονίσει τις παραμέτρους της τρέχουσας συναίνεσης. Αλλά αυτός δεν είναι λόγος να περιοριστεί κανείς μέχρι τότε σε ένα πολεμικό ή αναλυτικό σημειωτόν.

8. Αλλά και στον χώρο της κουλτούρας, η κατάσταση ελάχιστη ομοιότητα έχει με αυτή της περιόδου που πρωτο-άνθισε το *NLR*. Το χρονικό διάστημα από τότε μέχρι σήμερα καθορίστηκε από τρεις μείζονες αλλαγές. Πρώτον, υπήρξε μια μαζική μετατόπιση δύναμης από τους λεκτικούς προς τους οπτικούς κώδικες, με την τηλεόραση να κυριαρχεί απέναντι σε όλα τα προηγούμενα μέσα επικοινωνίας. Αυτή την εξέλιξη ακολούθησε, αργότερα, η άνοδος των νεότερων ηλεκτρονικών μέσων, η οποία στηρίχθηκε σε μια τεχνολογική πρόοδο ανάλογη με την προηγούμενη. Φυσικά, το συγκεκριμένο πρότυπο

καθόρισε σε μεγάλο βαθμό, την έλευση μεταμοντέρνων σχημάτων. Δεύτερον - κι αυτό είναι ένα άλλο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της προαναφερθείσας εξέλιξης - το μεγαλύτερο μέρος της ένταξης μεταξύ των πραβατικών ή εξεγερσιακών παρορμήσεων της βάσης και της καθεστηρικίας τάξης της κορυφής απορροφήθηκε, καθώς η αγορά οικειοποιήθηκε και θεσμοποίησε τη νεανική κουλτούρα κατά τον ίδιο σχεδόν τρόπο με τον οποίο συμπύκνωνε παλιότερα τις πρωτοποριακές πρακτικές. Μόνο που, δεδομένου ότι πρόκειται για μια μαζική αγορά, η δύναμή της, αυτή τη φορά, ήταν πολύ μεγαλύτερη. Το τελικό αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων ήταν η εμπροσφυματική αποθέωση ειδώλων, όπως ο Τζάκσον ή ο Τζόρνταν. Τρίτον, η διαφορά δυναμικού, που συνδέει τα υψηλά με τα χαμηλά συστήματα τα οποία αποτελούν ένα ενιαίο κύκλωμα χαρακτηριστικό της σύγχρονης εποχής, μίκρυνε, δεδομένου ότι η απόσταση μεταξύ των δυο συστημάτων, η οποία ήταν η συνθήκη της ύπαρξης αυτής της διαφοράς, σχεδόν κατέρρευσε. Το αποτέλεσμα ήταν μια κοινή καρικατούρα, καθώς τα δυο συστήματα συνέκλιναν σε ένα κοινό υπόστρωμα κίτς. Η λογοτεχνία, συρόμενη και αυτή στην ίδια δίνη από τα χρηματικά βραβεία και τους διαφημιστικούς προϋπολογισμούς, γεννά πρόσωπα σαν τον Έκο ή τον Ρουστί της πρόσφατης περιόδου.

Αυτό που έχει σημασία για το περιοδικό είναι η κριτική πλευρά αυτής της κατάστασης. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, το πρότυπο από την πλευρά της παραγωγής αντιστάθηκε. Εκεί που κάποτε υπήρχε έντονη επικοινωνία μεταξύ υψηλών και χαμηλών επιπέδων κουλτούρας, σήμερα έχει δημιουργηθεί μια πόλωση που έχει την τάση να στεγανοποιήσει και τα δυο επίπεδα στον υπερτροφικό τους λόγο. Έτσι, οι υψηλές μορφές έγιναν βορά της στριφνης διαδικασίας της φιλοσοφικής αποδόμησης, ενώ οι λαϊκές κατέληξαν να είναι η παιδική χαρά κάποιων «πολιτισμικών σπουδών» υπο-κοινωνιολογικού τύπου. Και οι δυο μορφές έχουν τις ρίζες τους στις ριζοσπαστικές παραδόσεις των τελευταίων χρόνων της δεκαετίας του πενήντα ή της δεκαετίας του εξήντα: από τη μια πλευρά ο Χόγκαρτ και ο Γουίλιαμς και από την άλλη ο Μπατάιγ και ο Ντεριντά. Αν θέλαμε να χρησιμοποιήσουμε πιο συμβατικό λεξιλόγιο, θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι σημερινές μεταλλαγές και των δυο μορφών κουλτούρας εξακολουθούν να ταυτίζονται με την Αριστερά: σε κάποιες στιγμές μεγαλοπρέπειας, μάλιστα - όπως έξυπνα παρατήρησαν οι εκ δεξιών επικριτές τους - παρουσιάζονται ως η μόνη Αριστερά, τουλάχιστον στην Αμερική. Όμως, αυτό στο οποίο συνήθως καταλήγουν είναι να επιλέγουν ή τον σκοταδισμό ή τον λαϊκισμό, ή

- ακόμα χειρότερα - κάποιο μείγμα των δυο, ένα αλλόκοτο χαρμάνι δημαγωγίας και απολιτικότητας.

Ο σκοταδισμός, ως εσκεμμένη παρεμπόδιση του νοήματος, έχει λίγους υπερασπιστές. Ο λαϊκισμός, από την άλλη πλευρά, ορισμένες φορές θεωρείται ότι έχει τη δυνατότητα να είναι προοδευτικός. Αλλά, αν εξαιρέσουμε τις παραδοσιακές ρίζες του στη Ρωσία, όπου οι Ναρόντινκοι θα θεωρούνταν ακραίοι ελιτιστές με τα σημερινά κριτήρια, αυτό που ο λαϊκισμός κατά κανόνα κάνει σήμερα είναι να κατασκευάζει μια ψευδεπίγραφη εικόνα ισότητας - μεταξύ ψηφοφόρων, αναγνωστών ή θεατών - η οποία δεν υπάρχει. Αυτό αποτελεί τον καλύτερο τρόπο για να αγνοούνται οι υπαρκτές ανισότητες στο επίπεδο της ανώτερης ή της στοιχειώδους γνώσης: σ' αυτό το έδαφος συναντώνται πολύ εύκολα η κυνική Δεξιά και η ευσεβής Αριστερά. Έτσι δεν προκαλεί έκπληξη ότι από τις δυο ερμηνευτικές που προσφέρονται, οι πολιτισμικές σπουδές είναι αυτή τη στιγμή, απ' ενός αυτές που έχουν τη μεγαλύτερη επίδραση και απ' άλλου, στις χειρότερες εκφάνσεις τους, το κύριο εμπόδιο σε οποιαδήποτε ευχαρίστηση προσφέρει η ασυνείδητη μετακίνηση μεταξύ υψηλών και χαμηλών επιπέδων. Οι αξιότιμες προσπάθειες ανάλυσης της μαζικής κουλτούρας, που βαδίζουν στο πνεύμα των Χόγκαρτ και Γουίλιαμς, δεν λείπουν. Πάρα πολλοί, όμως, από τους απογόνους της Σχολής του Μπέριμινχάμ, προχώρησαν τρεκλίζοντας σε ένα άκριτο αγκάλισμα της αγοράς, θεωρώντας ότι είναι μια πηγή λαϊκής κουλτούρας γεμάτη απολαύσεις. Σ' αυτές τις συνθήκες, ο ρόλος του NLR πρέπει να είναι το να στρέψει με αποφασιστικότητα τη φορά των πραγμάτων προς την αντίθετη κατεύθυνση, αποφεύγοντας κάθε νεο-Λεβιστική υπερβολή.

Σε κάθε ριζοσπαστικό περιοδικό, υπάρχει πάντα το ενδεχόμενο να δημιουργηθεί ένταση μεταξύ δύο μορφών κριτικής, εξ ίσου αναγκαίων αν και τελείως διαφορετικών μεταξύ τους. Χωρίς να ακριβολογούμε, θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε τους δυο τρόπους προσέγγισης της κουλτούρας με τους όρους «πρωτοποριακό» και «εγελιανό» - με τον πρώτο να δεσμεύεται να θέσει ως αντικείμενο διακύβευσης μια επιθετική, αν και μονόπλευρα επιτακτική, θέση και τον δεύτερο να αποκωδικοποιεί με ενδεικτικό τρόπο το ευρύτερο ιστορικό και φιλοσοφικό περιβάλλον: ο Κλέμεντ Γκρίνπεργκ και ο Φρέντριχ Τζέμσον είναι οι δυο δεξιότεχνες των αντίστοιχων προσεγγίσεων. Οι προαναφερθείσες μορφές κριτικής δεν αλληλοαποκλείονται και το περιοδικό πρέπει να τις ενθαρρύνει και τις δυο. Η ανάγκη της μίας ή της άλλης ποιικίλει αναγκαστικά, σύμφωνα με το θέμα ή τη

συγκυρία. Σε ένα πεδίο όπως αυτό του κινηματογράφου, οι σοβαρές σκέψεις για το νόημα των τελευταίων κινηματογραφικών επιτυχιών του Χόλλυγουντ ή του Έλστρι, όσο καλές κι αν είναι οι προθέσεις τους, είναι η σπατάλη του χώρου του NLR σε σύγκριση με την ενασχόληση με σκηνοθέτες, κυρίως εκτός του αγγλόφωνου κόσμου, οι οποίοι δεν συγκεντρώνουν την προσοχή ή είναι δύσκολο να τους παρακολουθήσει κανείς. Απέναντι στις αρνητικές εξελίξεις, που παρατηρήθηκαν κατά την τελευταία περίοδο στις δυτικές μητροπόλεις, υπήρχε ένα αντίβαρο με τεράστιο πολιτισμικό όφελος - ο πολλαπλασιασμός των περιφερειακών παραγωγών της Ασίας, της Αφρικής, της Μέσης Ανατολής, της Λατινικής Αμερικής. Οι συγκεκριμένες εξελίξεις καλύπτονται πολύ άσχημα στη Δύση και η Αριστερά πρέπει να ασχοληθεί με αυτές κατά προτεραιότητα. Ένα καλό κείμενο για τον Χου Ζιάο Ζιεν, τον Κιαροστάμι, το Σεμπέν, τον Λεντοίκ αξίζει εκατό - έστω και επικριτικά - κείμενα για τον Σπίλμπεργκ ή τον Κόπολα. Μια σειρά άρθρων, που θα σχεδιαστεί σύμφωνα με αυτή την άποψη και η οποία θα επεκταθεί και στο νέο ευρωπαϊκό κινηματογράφο (Αμέλιο, Ριτζ, Ζακό, Ζονκά) θα ήταν ο φυσικός διάδοχος των αντίστοιχων πρωτοποριακών σειρών του Πήτερ Γουόλεν στο πρώτο NLR.

Σε ένα γενικότερο επίπεδο, το είδος της λογοτεχνικής γεωγραφίας, που ανέπτυξε ο Φράνκο Μορέττι, λόγω της εστίασής του στην αγορά, αποτέλεσε τη φυσική γέφυρα που συνέδεσε την κουλτούρα των ελίτ με την κουλτούρα των μαζών, ενώ πρόσφατα πραγματοποιεί μια «εξωστρεφή κίνηση» προς παγκόσμια συστήματα, η οποία δημιουργεί ένα διαφορετικού τύπου μοντέλο. Σ' όλα τα πεδία, το NLR πρέπει να προσπαθήσει να αντιταχθεί στον επαρχιωτισμό - στην πραγματικότητα στον ναρκισσισμό - του αγγλόφωνου κόσμου, στρέφοντας την προσοχή του, ακόμα και σε βάρος της αναλογικής εκπροσώπησης, αν αυτό είναι αναγκαίο, σε μη αγγλόφωνα έργα και παραγωγούς. Ένα από τα πιο αξιοσημείωτα χαρακτηριστικά της τρέχουσας αγγλικής σκηνής (a fortiori και της αμερικανικής) είναι ότι, αν και οι ξένες γλώσσες, οι ξένες λογοτεχνίες και η ξένη πολιτική διδάσκονται πολύ περισσότερο στα σχολεία και στα πανεπιστήμια σήμερα από ό,τι πριν από είκοσι χρόνια, οι πολιτισμικές αναφορές των νέων γενεών - ακόμα και στην

πιο σύνθετη μορφή τους - είναι συχνά πιο περιορισμένες διότι, εν τω μεταξύ, η ηγεμονία του Χόλλυγουντ και του CNN σημείωσε εκθετική αύξηση. Μια ματιά στα ρεύματα της τρέχουσας δημοσιογραφικής μόδας είναι αρκετή για να καταγράψει αυτό το παράδοξο. Τηρώντας την παράδοσή του, το περιοδικό

κό πρέπει να αντισταθεί σ' αυτή την κατάσταση.

9. Η έκδοση ενός περιοδικού με τέτοιες ανησυχίες αποτελούσε πάντα ακροβασία σε τεταμένο σκοινί. Η επίτευξη ισορροπίας ανάμεσα σε τόσο ανόμοια πεδία, όπως αυτά της οικονομίας και της αισθητικής ή της κοινωνιολογίας και της φιλοσοφίας, είναι από μόνη της αρκετά δύσκολη υπόθεση. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, λόγω της φύσης του περιοδικού, συνυπάρχουν υπό την ηγεμονία του πολιτικού που θέτει τα δικά του προβλήματα ορισμού και επιλογών. Οι ρυθμίσεις της ύλης του περιοδικού αντανακλούν σιωπηρά την ιεράρχηση των ενδιαφερόντων του, σύμφωνα με την οποία το κύριο άρθρο, αλλά και τα βασικά άρθρα του, αναφέρονται συνήθως σε επίκαιρα διεθνή θέματα. Το NLR παραμένει, κατ' αρχήν και κυρίως, ένα πολιτικό περιοδικό, έξω από ευγενικές συναινέσεις ή καθιερωμένες οριοθετήσεις της κοινής γνώμης. Όμως, εδώ έχουμε να κάνουμε με μια πολιτική που δεν καταπνίγει τις περιοχές που αγγίζει. Η κουλτούρα μιας κοινωνίας είναι πάντα κάτι ευρύτερο από τις πολιτικές διεργασίες που πραγματοποιούνται στο εσωτερικό της, απο-

τελώντας μια δεξαμενή σημασιών εκ των οποίων μόνο ένας περιορισμένος αριθμός συνδέεται με την κατανομή δύναμης, που είναι το αντικείμενο της πολιτικής δράσης.⁶ Κάθε πολιτική που επιθυμεί να είναι αποτελεσματική σέβεται αυτό το πλεόνασμα. Οι προσπάθειες στρατολόγησης όλων των θεωρητικών ή πολιτισμικών χώρων για την εξυπηρέτηση εργαλειωκών σκοπιμοτήτων θα είναι πάντοτε μάταιες ή αντιπαραγωγικές. Αυτό δεν σημαίνει αδιαφορία. Η Αριστερά πρέπει να έχει μια «πολιτισμική πολιτική»: αλλά αυτό απαιτεί, πρώτα απ' όλα, τη διεύρυνση των ορίων της δικής της κουλτούρας. Για τους παραπάνω λόγους, τα άρθρα που θα δημοσιεύονται στο *NLR* μπορεί να μην έχουν άμεση - ή ακόμα και την παραμικρή - σχέση με τα ριζοσπαστικά μας πολιτικά προγράμματα.

Μια μείζων αλλαγή της εποχής που πέρασε, για την οποία γίνεται συχνά λόγος ήταν η εκτεταμένη μετανάστευση των διανοουμένων της Αριστεράς σε ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης. Αυτή η εξέλιξη - που ήταν συνέπεια όχι μόνο των αλλαγών στη διάρθρωση των επαγγελματιών, αλλά και της απομάκρυνσης από τους πολιτικούς οργανισμούς, της αλλαγής των εκδοτικών οίκων, της παρεμπόδισης κάθε ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών κουλτούρας - δεν αναμένεται να αναστραφεί σύντομα. Αυτή η αλλαγή είχε συγκεκριμένες δυσάρεστες παρενέργειες. Ο Έντουαρντ Σαϊντ μας υπέδειξε με σαφήνεια, πρόσφατα, κάποιες από αυτές που ήταν πράγματι κάκιστες, ορισμένα πρότυπα γραφής που θα είχαν αφήσει άφωνους τον Μαξ ή τον Μόρρις.

Αλλά υπάρχουν και άλλοι τρόποι με τους οποίους η ακαδημαϊκή καριέρα εισέπραξε τα τέλη των διωδίων της: περιττοί μηχανισμοί, που χρησιμοποιούνται περισσότερο για την έκδοση ατομικών διαπιστευτηρίων παρά για πνευματικούς σκοπούς, εγκύκλιες αναφορές στις αρχές, βιβλιογραφικές αυτο-παραπομπές γεμάτες αβρότητα και πολλά άλλα. Όταν χρειάζεται, το *NLR* σκοπεύει να είναι ένα λογίο περιοδικό, αλλά όχι ένα ακαδημαϊκό περιοδικό. Σε αντίθεση με τα περισσότερα ακαδημαϊκά - για να μην μιλήσουμε για τα άλλα - περιοδικά που κυκλοφορούν σήμερα, δεν συσσωρεύει υποσημειώσεις στο τέλος των άρθρων ούτε καταφεύγει σε βιβλιογραφικές αναφορές «τύπου Χάρβαρντ». Όμως, σέβεται την κλασική αβρότητα των άμεσα διαθέσιμων υποσημειώσεων που υπάρχουν στο τέλος της σελίδας, οι οποίες παραμένουν στις πηγές ή σε κάποια άλλα κείμενα που έχουν σχέση με το δημοσιευμένο άρθρο. Όπου χρειάζεται, οι συγγραφείς είναι ελεύθεροι να το κάνουν αυτό, όπως συμβαίνει με τον Μορέττι στο παρόν τεύχος. Αλλά, ο πολλαπλασιασμός των υποσημειώσεων χάριν αυτού του ίδιου του πολλαπλασιασμού, αυτή η μάστιγα που πλήττει σήμερα πολλά από τα άρθρα που στέλλονται για δημοσίευση, δεν θα περάσει. Θα έπρεπε να είναι ζήτημα τιμής για την Αριστερά να γράφει τουλάχιστον εξ ίσου καλά με τους αντιπάλους της, χωρίς περιττές επαναλήψεις ή ακατάστατες παραθέσεις λέξεων.

Το περιοδικό θα περιέχει ένα τμήμα μόνιμης βιβλιοκριτικής, ενώ θα ενθαρρύνει, επίσης τις αντιπαραθέσεις απόψεων. Το *NLR* απολαμβάνει

νε πάντοτε ένα άδικο συγκριτικό πλεονέκτημα λόγω της γλώσσας στην οποία εκδίδεται, δεδομένου ότι τα αγγλικά έχουν ένα παγκόσμιο ακροατήριο, κάτι που δεν συμβαίνει με οποιοδήποτε άλλο γλωσσικό ιδίωμα. Ως αντιστάθμισμα αυτής της υπεροχής, θα πρέπει να προσπαθήσει να κάνει γνωστά στους αναγνώστες του σημαντικά έργα που δεν έχουν δημοσιευτεί στην αγγλική γλώσσα, καθώς και άλλα που έχουν μεν γραφτεί στα αγγλικά, αλλά έχουν δημοσιευτεί αλλού. Οι βιβλιοκριτικές σ' αυτό το τεύχος δίνουν ένα πρόχειρο δείγμα αυτού που θα μπορούσαμε να κάνουμε. Το περιοδικό παραδοσιακά δημοσίευε λίγες πολεμικές στις σελίδες του. Ελπίζουμε αυτό να το αλλάξουμε. Το παρόν τεύχος περιέχει μια τέτοια αντιπαράθεση απόψεων, ενώ το ίδιο θα συμβεί και στο επόμενο. Και εδώ, όπως και αλλού, το κριτήριο δεν είναι η πολιτική ορθότητα, με οποιονδήποτε τρόπο και αν αυτή εκλαμβάνεται, αλλά η πρωτοτυπία και η ισχύς των επιχειρημάτων. Οι αρθρογράφοι δεν είναι ανάγκη να ανήκουν τυπικά στην Αριστερά - υπάρχουν πολλές περιοχές ενδιαφερόντων, οι περισσότερες από τις οποίες ενδεχομένως βρίσκονται στον τομέα των διεθνών σχέσεων, όπου κάποιοι που δεν είναι αριστεροί διατυπώνουν ορισμένα ανωτέρου επιπέδου επιχειρήματα κατά των καθιερωμένων προοδευτικών αφελειών, τις οποίες συνήθως συμμερίζονται οι πιλωτές του αξιολογισμού φιλελευθερισμού. Οι πιο καταλυτικές κριτικές κατά της επεκτατικότητας του ΝΑΤΟ και του πολέμου στα Βαλκάνια έγιναν, τις περισσότερες φορές, από τη Δεξιά. Το περιοδικό πρέπει να δέχεται ευχαρίστως παρεμβάσεις σαν κι αυτές. Αντιθέτως, δεν έχει ανάγκη κειμένων που προέρχονται από την Αριστερά τα οποία απολογούνται για τις επίσημες πολιτικές, σαν αυτά που γράφτηκαν την ώρα που τα B-52 απογειώνονταν για το Κουβέιτ ή για το Κόσσοβο. Αυτά τα κείμενα μπορεί να τα διαβάσει κανείς κάθε μέρα στις εφημερίδες και τα περιοδικά του κατεστημένου. Για να είναι χρήσιμες οι αντιπαραθέσεις που θα γίνονται σ' αυτό το περιοδικό πρέπει να κρατάμε απόσταση από τη ζώνη της νάρκωσης.

Τέλος, μια λέξη για την γεωγραφική μας θέση. Το *NLR* ήταν ένα περιοδικό που ξεκίνησε στη Βρετανία, ένα κράτος που πρέπει να ελπίζουμε ότι δεν θα διαρκέσει για πολύ ακόμα, εξ αιτίας των λόγων που με διεισδυτικότητα παραθέτει ο Τομ Ναιρν. Είπαμε πολλά στο παρελθόν για το Ηνωμένο Βασίλειο και δεν θα σταματήσουμε τώρα. Ταυτόχρονα, πολλοί από τους εκδότες του περιοδικού ζουν ή εργάζονται, σήμερα, στις Ηνωμένες Πολιτείες, μια χώρα για την οποία το *NLR* έχει επίσης δημοσιεύσει πολλά άρθρα. Για περισσότερες από δυο δεκαετίες, τα κείμενα για την Αμερική του Μάικ Ντέιβις - του πιο συνεπούς αρθρογρά-

φου μας - άφησαν ένα ανεξίτηλο στίγμα. Αλλά και οι εξελίξεις στην Ευρώπη επέδρασαν, επίσης, στη διαμόρφωση των αρχικών απόψεων αυτού του περιοδικού. Η σφαίρα ενδιαφερόντων του *NLR* ξεπερνούσε πάντοτε τα όρια της Δύσης. Αλλά ενώ το περιοδικό ασχο-

λήθηκε και με τον υπόλοιπο κόσμο - τόσο τον Τρίτο και τον Δεύτερο όσο και τον Πρώτο, τότε που αυτή η ορολογία ίσχυε ακόμα - άλλοτε καλύτερα και άλλοτε χειρότερα ανάλογα με την περίοδο, οι αρθρογράφοι του εξακολουθούσαν να προέρχονται κυρίως από αυτή τη γενέθλια γη. Αυτό θα θέλαμε να το αλλάξουμε. Πρέπει να έρθει ο καιρός που ο αριθμός των εξω-ατλαντικών αρθρογράφων του *NLR* θα αντιστοιχεί με αυτόν των εσω-ατλαντικών άρθρων που δημοσιεύει. Προς το παρόν, αυτό είναι εκτός των δυνατοτήτων μας, αλλά πρόκειται για έναν ορίζοντα που πρέπει να τον έχουμε πάντα κατά νου.

6. *NLR* 229, Μάιος - Ιούνιος 1998. Μια διευρυμένη μορφή αυτής της εργασίας θα κυκλοφορήσει από τον εκδοτικό οίκο Verso.

7. «The New Collectivism» *NLR* 233, Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1999.

8. Το κύριο επιχείρημα για την ασυμμετρία κουλτούρας και πολιτικής αναπτύσσει ο Φράνσις Μούλχερν στο *The Present Lasts a Long Time*, Cork 1998, pp. 6-7, 52-53, ένα βιβλίο με το οποίο το περιοδικό θα ασχοληθεί πάλι σε επόμενο τεύχος του.

Απόσπασμα από το βιβλίο του Γερμανού κοινωνιολόγου Βέρνερ Ζόμπαρτ:

«Ο Αστός»

Όχι μικρότερη ήταν η επίδραση των τυχερών παιγνιδιών στη γένεση του καπιταλιστικού πνεύματος. Φυσικά, τα ζάρια και η χαρτοπαιξία μάλλον απομακρύνουν τους ανθρώπους από τον δρόμο που το πνεύμα αυτό ακολούθησε στην ανάπτυξη του. Ακόμα και τα λαχειοφόρα παιγνίδια που από τα τέλη του 17ου αιώνα βρίσκουν ραγδαία διάδοση, δεν προάγουν σχεδόν καθόλου την διαμόρφωσή του. Ωστόσο σημαντικός κρίκος στην αλυσίδα της ανάπτυξης του στάθηκε το παιγνίδι στο χρηματιστήριο, το οποίο γνωρίζει τον 17ο αιώνα την πρώτη του άνθηση, για να αναπτυχθεί πλήρως στις αρχές του 18ου. Όχι βέβαια πως το παιγνίδι στο χρηματιστήριο από μόνο του συνιστά, με οποιαδήποτε έννοια, δραστηριότητα του καπιταλιστικού πνεύματος, όπως πιστευόταν κάποτε. Με την πραγματική οικονομική δραστηριότητα έχει να κάνει τόσο λίγο όσο και το χαρτοπαίγνιο ή η λωτταρία. Άσκησε όμως έμμεση, όπως θα δούμε, επιρροή στη διαμόρφωση του κεφαλαιοκρατικού πνεύματος.

Θα πρέπει να προσπορισθούμε ορισμένες γνώσεις για τις ιδιαίτερες ψυχικές διεργασίες, όσες παρατηρούμε στο χρηματιστηριακό παιγνίδι, και γι' αυτόν τον σκοπό αναφέρω εν συντομία την τουλυπομανία στις Κάτω Χώρες, επειδή περιέχει ήδη σε κλασική καθαρότητα όλα εκείνα τα

γνωρίσματα που επανέρχονται σε κάθε μεταγενέστερη περίοδο κερδοσκοπικού πυρετού, αν και σε μεγέθυνση.

Την τουλίπα την είχε φέρει το 1554 στη Δυτική Ευρώπη ο φυσιοδίφης Busbeck από την Αδριανούπολη. Στις Κάτω Χώρες, όπου μεταφυτεύθηκε επιτυχώς, γεννήθηκε στη δεκαετία του 1630 (από άγνωστα αίτια) μια παθιασμένη αγάπη για το νέο φυτό. Καθένας επεδίωκε να αποκτήσει βολβούς τουλίπας. Γρήγορα όμως όχι πλέον για να τους έχει στην κατοχή του αλλά για να πλουτίσει μεταπλώνοντας τους επικερδώς. Αυτό έδωσε αφορμή σε μια καλά οργανωμένη χρηματιστηριακή συναλλαγή, όπου σύντομα συμμετείχαν όλα τα στρώματα του πληθυσμού. Σ' ένα παλαιό κείμενο (De orkkomst en ondergang van Flora, Άμστερνταμ 1643) διαβάζουμε: αριστοκράτες, χειροτέχνες, ναυτικοί, αγρότες, τυρφορύχοι, καπνοδοχοκαθαριστές, υπηρέτες, παραδουλεύτρες, παλιατζούδες, όλοι είχαν καταληφθεί από την ίδια μανία. Σ' όλες τις πόλεις είχαν επιλεγεί πανδοχεία που εκπροσωπούσαν το χρηματιστήριο και όπου εμφανείς κι ασήμαντοι εμπορεύονταν τα λουλούδια. Κατά το έτος 1634 οι κύριες πόλεις των Κάτω Χωρών (σύμφωνα με τον John Francis) είχαν εμπλακεί σ' ένα πάρε-δώσε, το οποίο αφάνιζε το αξιόπιστο εμπόριο ενθαρρύνοντας το παιγνίδι, κέντριζε τόσο τις ορέξεις των πλουσίων όσο και τη λαχτάρα

των φτωχών, και στο τέλος ανέβασε την τιμή του άνθους πάνω κι από το βάρος του σε χρυσό, οδηγώντας τη χώρα, όπως συμβαίνει σ' όλες τις ανάλογες περιόδους, στην αθλιότητα και την άγρια απελπισία. Πάρα πολλοί καταστράφηκαν ολοσχερώς και κάτι λίγοι πλούτισαν και ο κόσμος κυνηγούσε τουλίπες το 1634 με τόσο ζήλο όσο τις μετοχές των σιδηροδρόμων το 1844. Η κερδοσκοπία γινόταν ήδη από τότε με βάση όμοιες αρχές. Κλείνονταν συμφωνίες για την παράδοση ενός αριθμού βολβών και όταν, όπως κάποτε συνέβη, στην αγορά δεν βρίσκονταν πλέον παρά δυο μόνο κομμάτια, τότε υποστατικά και χωράφια, άλογα, βόδια, η περιουσία ολόκληρη έβγαινε στο σφυρί για να καλύψει τη διαφορά. Συνομολογούνταν συμβόλαια και καταβάλλονταν χιλιάδες χρυσά φιορίνια για τουλίπες που ούτε ο μεσάζων ούτε ο αγοραστής ούτε ο πωλητής είχαν ποτέ τους δει. Για ένα διάστημα, όπως συνηθίζεται σε τέτοιες περιόδους, όλοι κέρδιζαν και κανείς δεν έχανε. Άτομα φτωχά έγιναν πλούσια. Όλοι, υψηλά και χαμηλά ιστάμενοι, έκαναν εμπόριο με τα λουλούδια. Οι συμβολαιογράφοι είχαν πλουτίσει ακόμα και ο νηφάλιος Ολλανδός ονειρευόταν το όνειρο μιας διαρκούς ευδαιμονίας. Άτομα από τα πιο διαφορετικά επαγγέλματα εξαργύρωναν την ιδιοκτησία τους. Σπίτια και οικοσκευές δίνονταν για ένα κομμάτι ψωμί. Η χώρα παραδόθηκε στην απατηλή ελπίδα

5 - Ο ΝΕΩΤΕΡΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ - 5

ΒΕΡΝΕΡ ΖΟΜΠΑΡΤ

Ο Αστός

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΪΠΟΘΕΣΕΙΣ
ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ
ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ

Ν Ε Φ Ε Λ Η

ότι το πάθος για τις τουλίπες θα μπορούσε να διαρκέσει για πάντα και όταν ο κόσμος έμαθε ότι και το εξωτερικό προσβλήθηκε από τον πυρετό, τότε πίστεψε ότι ο πλούτος όλου του κόσμου θα συγκεντρωνόταν στις όχθες της λίμνης του Zuinder και ότι η φτώχεια στο μέλλον θα καταστήσει στην Ολλανδία θρύλος από το παρελθόν. Ότι οι άνθρωποι έτρεφαν στα σοβαρά αυτή την πίστη, το αποδεικνύουν οι τιμές που πλήρωναν: αγαθά αξίας 2.500 φιορινίων δίνονταν για τον βολβό μιας ποικιλίας για μια άλλη ποικιλία προσφέρονταν 2.000 φιορίνια, για μια τρίτη μια καινούρια άμαξα και δύο άσπρα

άλογα συν την ιπποσκευή τους, 400 ας (1/20γρ.) από τον βολβό μιας ποικιλίας λεγόμενης Admiral Liefken κόστιζαν 4.400 φιορίνια· 446 ας της ποικιλίας Admiral von der Eyck 1.620 φιορίνια· 1.600 ας της ποικιλίας Schilder 1.615 φιορίνια· 410 ας της ποικιλίας Viceroy 3.000 φιορίνια· 200 ας της ποικιλίας Semper Augustus 5.500 φιορίνια κ.ο.κ. Τα μητρώα της πόλης του Άλκμααρ μαρτυρούν ότι στα 1637 εκατόν είκοσι τουλιποβολβοί πουλήθηκαν δημοσίως προς όφελος του ορφανοτροφείου έναντι 90.000 φιορινίων. Στη διάρκεια τριών-τεσσάρων ετών διατέθηκαν σε μια και μόνο πόλη της Ολλανδίας

τουλίπες αξίας άνω των 10 εκατομμυρίων φιορινίων.

Το έτος 1637 επήλθε η αιφνίδια μετάπτωση. Η εμπιστοσύνη εξαφανίστηκε· συμβόλαια καταπατήθηκαν· οι κατασχέσεις ήσαν στην ημερήσια διάταξη. «Το όνειρο του αμέτρητου πλούτου είχε χαθεί και όσοι μια εβδομάδα μόλις πρωτύτερα χαιρόνταν για την κατοχή κανά-δυό τουλιπών που θα μπορούσε να τους αποφέρει μια αρχοντική περιουσία, τώρα κοιτούσαν λυπημένοι και αποσβολωμένοι τους ταλαιώφρους βολβούς, που από μόνοι τους δεν είχαν καμιά αξία και που κανείς πια δεν θ' αγόραζε, όσο φτηνά κι αν τους πουλούσαν».

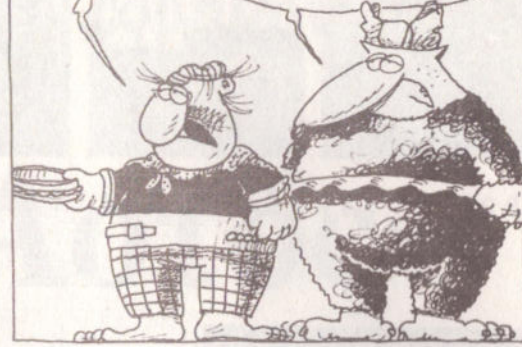
Η τουλυπομανία στην Ολλανδία είναι φαινόμενο εξαιρετικά διδακτικό. Όχι μόνο επειδή είναι το πρώτο από τα κερδοσκοπικά σκάνδαλα μεγάλου βεληνεκούς, αλλά και εξ αιτίας του αντικειμένου που προκάλεσε αυτό τον πυρετό. Αργότερα το αντικείμενο ήταν κατά κανόνα η μετοχή. Κάτι τέτοιο συνέβη προ παντός, λίγο μετά από την εποχή εκείνη, στους δυο μεγαλύτερους κερδοσκοπικούς πυρετούς που γνώρισε έως τότε η ανθρωπότητα: κατά την ίδρυση της Τράπεζας Law στη Γαλλία και της Εταιρείας Νοτίου Ειρηνικού στην Αγγλία (1719 - 1721). Αν όμως θέλουμε να κατανοήσουμε περί τίνος πράγματος πρόκειται, όταν έχουμε να κάνουμε με τέτοιες κερδοσκοπικές επιδημίες, τότε πρέπει να λάβουμε υπ' όψιν μας τη σχέση προς τη μετοχή.

Η μετοχή, ως γνωστόν, θεμελιώνει δικαίωμα σε μερίδιο από την κερδοφορία μιας επιχείρησης. Και θα μπορούσε εύκολα να γεννηθεί η εντύπωση ότι το προσδοκώμενο κέρδος αυτής της επιχείρησης σπρώχνει προς τα πάνω τις τιμές. Όμως αυτό δεν είναι παρά ένα ακόμα εξωτερικό κίνητρο για τη στροφή του ενδιαφέροντος προς τη μετοχή, ενώ η πραγματική ώθηση εκπορεύεται από το ολότελα ενστικτώδες, σε τελευταία ανάλυση, ορμέμφυτο του παιγνιδιού. Κι ο πιο πρόχειρος συλλογισμός θα αρκούσε για να μας διδάξει ότι σε καιρούς ανοδικών τάσεων οι αξίες των μετοχών δεν τελούν σε καμιά αναλογία ούτε και προς τα μεγαλύτερα κέρδη.

ΕΔΩ Η ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ ΜΑΣ ΕΛΑΒΕΝ ΤΕΛΟΣ! ΟΡΙΣΤΕ, ΚΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ, ΟΤΙ ΕΧΕΤΕ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΣΗ...

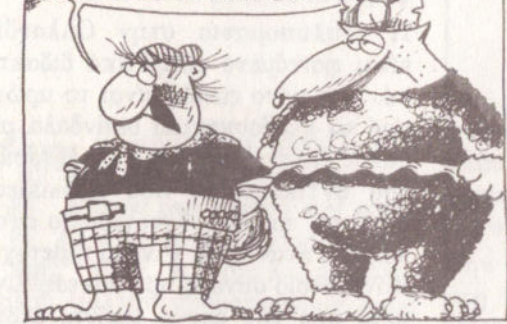
ΤΖΙΦΟΣ ΠΑΛΙ... ΠΑΥΤΑ Η ΩΔΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ... ΚΑΘΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΖΙΛΕΠΟΥΝ ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΚΑΙ ΜΟΛΙΣ ΒΓΕΙ ΤΟ ΛΤΕΦΙ ΤΗ ΚΟΡΑΛΛΑΝΕ...

ΔΕΝ ΦΤΑΙΕΙ ΤΟ ΚΟΙΝΟ, ΒΑΓΓΕΛΗ! ΤΟ ΛΑΘΟΣ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ Σ' ΕΜΑΣ! ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΑΡΤΗΘΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ ΜΑΣ.

...ΜΙΑ ΑΡΚΟΥΔΑ ΠΟΥ ΧΟΡΕΥΕΙ ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙ ΤΙΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΙΝΟΥ ΚΟΙΝΟΥ! ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΜΕ ΚΑΤΙ ΠΙΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ ΑΝ ΘΕΛΟΥΜΕ ΝΑ ΕΧΟΥΜΕ ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ...

ΤΙ ΘΑ ΕΛΕΓΕΣ, ΟΣΟ ΕΓΩ ΘΑ ΧΟΡΕΥΩ, ΕΣΥ ΝΑ ΤΟΥΣ ΓΥΑΛΙΖΕΙΣ ΤΑ ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ;

...ΕΙΜΑΙ ΚΑΤΙ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ...

Αρκάς

ΧΡΡΡΡΡ

ΤΟ ΒΡΗΚΑ!

Ε;!

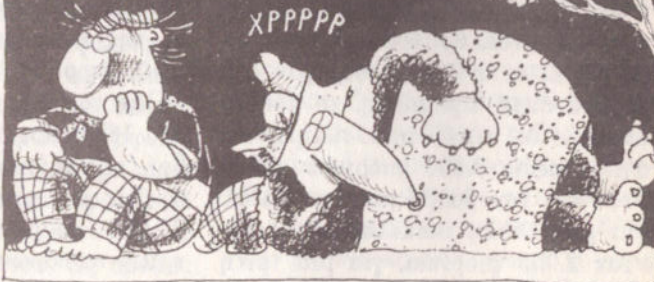
Αρκάς

ΒΡΗΚΑ ΠΕΣΙ ΘΑ ΑΥΞΗΣΟΥΜΕ ΤΙΣ ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΜΑΣ! ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ ΘΑ ΒΓΑΞΕΙΣ ΕΣΥ ΤΟ ΚΤΕΦΙ ΑΥΤΙ ΓΙΑ ΜΕΛΑ. ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΝΑΙ ΓΕΛΝΑΙΩΔΩΡΟΙ ΜΕ ΤΑ ΖΩΑ!...

...ΑΥΤΟ ΗΤΑΝ! ΤΕΡΑ ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΚΟΙΜΗΘΩ!

ΚΑΙ ΜΕ ΕΜΠΙΣΤΕΥΕΣΑΙ; ΔΕ ΦΟΒΑΣΑΙ ΜΗΠΩΣ ΣΕ ΚΛΕΒΩ;

ΧΡΡΡΡΡ

ΛΟΙΠΟΝ ΟΤΑΝ ΤΕΛΕΙΩΘΕΙ Η ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΘΑ ΠΑΙΡΝΕΙΣ ΤΟ ΚΤΕΦΙ ΚΑΙ ΘΑ ΓΥΡΙΣΕΙΣ ΣΤΟΥΣ ΘΕΑΤΕΣ...

ΠΡΟΣΕΞΕ, ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΣΑΙ ΔΟΥΛΟΠΡΕΤΗΣ! ΜΑ ΘΥΜΑΣΑΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΖΗΤΙΑΜΕΝΟΥΜΕ ΤΑ ΛΕΦΤΑ ΑΥΤΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΟΥΜΑΣΤΕ! ΜΑ ΤΟΥΣ ΔΙΧΕΙΣ ΜΑ ΚΑΤΑΛΑΒΟΥΝ ΟΤΙ ΕΙΜΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΜΕΝΟΙ ΝΑ ΠΛΗΡΩΣΟΥΝ, ΑΦΟΥ ΕΙΔΑΝ ΤΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ...

ΑΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΙΑ ΠΡΟΒΑ! ΑΣ ΠΟΥΜΕ ΟΤΙ ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ ΘΕΑΤΗΣ ΚΙ' ΕΣΥ ΕΡΧΕΣΑΙ ΝΑ ΜΟΥ ΖΗΤΗΣΕΙΣ ΛΕΦΤΑ! ΓΙΑ ΝΑ ΔΟΥΜΕ ΤΙ ΚΑΤΑΛΑΒΕΣ...

ΓΚΡΡΡΡΡ!

ΔΕΝ ΤΟ ΕΛΠΙΣΟΥΣΑ ΕΤΣΙ, ΑΜΑ ΙΣΩΣ ΑΠΟΔΕΙΧΘΕΙ ΠΟΛΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟ

ΛΟΙΠΟΝ; ΠΕΣΙ ΠΗΓΑΜΕ;

ΜΙΑ ΧΑΡΑ!

...ΠΟΛΥ ΩΡΑΙΑ Η ΙΔΕΑ ΣΟΥ ΝΑ ΒΓΑΞΩ ΕΓΩ ΤΟ ΚΤΕΦΙ! ΜΟΥ ΡΙΧΝΑΝΕ ΟΛΟΙ! ΓΕΝΗΣΑΜΕ ΛΕΦΤΑ!...

ΓΙΑ ΦΕΡΕ ΕΔΩ...

ΚΑΙ ΟΧΙ ΜΟΝΟ ΛΕΦΤΑ! ΚΙ' ΑΛΛΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ! ΚΟΙΤΑΣΕ, ΜΕΧΡΙ ΦΥΣΤΙΚΙΑ ΜΟΥ ΕΧΩΝΕ ΡΙΞΕΙ...

ΦΥΣΤΙΚΙΑ;!

ΜΑ ΕΙΝΑΙ ΧΑΖΟΣ Ο ΚΟΣΜΟΣ! ΑΠΟ ΠΟΤΕ ΟΙ ΑΡΚΟΥΔΕΣ ΤΡΩΝΕ ΦΥΣΤΙΚΙΑ;

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΓΙΑ ΜΕΛΑ... ΜΟΥ ΕΛΕΓΑΝ: "ΠΑΡΕ ΚΙ' ΑΥΤΑ, ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΠΑΘΗΤΙΚΗ ΜΑΙΜΟΥ ΜΕ ΤΗ ΤΡΑΓΙΔΑΚΑ?..."

Αρκάς

The Lyric CYPRUS Wines

● PALOMINO WHITE DRY WINE

Οι ιδανικές καιρικές συνθήκες έχουν καθιερώσει την ποικιλία σταφυλιών Palomino για το αντιπροσευτικό Μεσογειακό λευκό ξηρό κρασί.

● ORPHEO NEGRO

RED DRY WINE

Ένας αρμονικός συνδυασμός εκλεκτών ποικιλιών σταφυλιών Carignan Noir, Oellade και Grenache που ευδοκιμούν στις νότιες πλαγιές του Τροόδου.

● ST. HILARION

MEDIUM SWEET WINE

Θριμα σταφύλια ντόπιων ποικιλιών σε ανάμιξη, πριν την σύνθλιψη, για διατήρηση της βελούδινης επίγευσης και του φυσικού αρώματος.

LOEL

P.O. BOX 50139
3601 LIMASSOL
CYPRUS
TEL. (05) 369344
FAX: (05) 370042

